RUKI
Iyesu e yonai bagi kawaya apunu Ruki okapupu
Oka gwede nene tapu ki kabuwai

Iyesu e yonai bagi kawaya apunu Ruki okapupu yau rabineya ka Iyesu e wenawena bususui, e kawayawena upi badidi kwaewagawa umawa ki bususui ade e powena ko ade iyawena kipu ubupu kunumau kayawena ki bususui

Oka yau rabineya ka Iyesu sigira ragidai ropani kawaya iyatamiyawa ade Mamanuga God e kasi-yarai pokaiya matakira ebo ebo kwaewagawa ki bususui mete kina.

Oka debai empamana ki kabuwai

Parau *1:1-4*

Apunu Diyoni ade Iyesu wenatagubu *1:5-2:52*

Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e upi *3:1-20*

Iyesu siruwa kawapu ade kerapu wadewade e bameya bauwena *3:21-4:13*

Iyesu tawana Gariri rabineya upiwagawa *4:14-9:50*

Iyesu natere Diyerusaremu deneya upiwagawa kaniyawa *9:51-19:27*

Pura siyarai natere Diyerusaremu rabineya *19:28-23:56*

Iyesu iyawena, matarawagawa, ade kunumau kayawena *24:1-53*

1 Kaiwa kaiwa apunu Teopirasi, nau parau-
niyakani kawaya kau bamageya.
Nu paunanugu badidi wenawena ki sisiyai
ka iyapana ropani kawaya naigida mena
wainamupu were oka-mupu.
2 Ade gwede wenawena yabumugere empa-
mawa iyapana tademawa kebomawa ragidai ba-
didi tagubu ki iyapana ki makeya makeya oka
tamupu.
3 Nau kawaini Teopirasi, kerareya badidi we-
nawena yabadawa da karako ki bususui nau mete
naigida mena kataisugana ki nana ka nau iyapana
manutamekeya ade oka dai mete iyabapekeya
manako karako ka nau bususu ki kuduba makeya
makeya kau bamageya okapana wainapakani.
4 Iyapana naiya kau badidi ka-buwanimawa ki
mibai kau naigida mena wainapana wetawetara
ki nana ka nau karako oka yau kau nene tarakani.

*Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e we-
nawagana sisiyai*

5 Yabiri badidi wenawena ka yau kena; Apunu
Erodi tawana Diyudiya ragidai mu kawaimaga
tondawa ki makeya ka Mamanuga God bameya
dobopiyau apunai mosi si ka Sekaraiya ika ton-
dawa. Apunu Sekaraiya e ka Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai dai mu debaimaga
si ka Abaidiya e kobaiya tondawa upiwagawa.
Apunu Sekaraiya e wainai si ka Erisabeta. E mete
kina ka oragai apunai Aroni e momai.
6 Mamanuga God yabuiya ka apunu Sekaraiya e
wainai mete kina iya bagi supasupai mena idiwa.
Nu Kaiwawonuga e gorai kuduba ki mu naigida

mena wiwirapamawa makeya makeya kwaetaga-
mawa idiwa. Mu paeremaga mete pa mena.
7 Ridi Erisabeta e ka kagara tondawa da karako
ka e nobomoi mete kina ewapuru maguratagubu.

8 Mara mosi ka apunu Sekaraiya e kowaiyoma
mete kina Mamanuga God bameya dobopiyamu
ki upi kwae-tagamawa,
9 manako ki makeya ka e kowaiyoma ki apunu
Sekaraiya wine-mupu da e kayawagana nu
Kaiwawo-nuga e Tawai rabineya gwede mosi
aurai bagi kawaya Mamanuga God e kepakepai
kawareya pasurana ki nana. Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai mu goramaga
pokaiya ka mu maramara inako kwaetagamawa
mu waretamaga mo winepamawa da e upi ki
kwaewagana ki nana.

10 Apunu Sekaraiya e ebo mena tawa ki
rabineya kanibu manako e gwede aurai bagi
kawaya ki pasurana madegai wadawa makeya ka
iyapana ropani kawaya ika imatau Mamanuga
God bameya guriguritagamawa ubumawa.
11 Ki makeya ka Mamanuga God e aneyai
mosi e bameya ika matarawena gwede aurai
bagi kawaya pasumu ki kepakepai idanuga garu
deneya ika uburawa.

12 Apunu Sekaraiya aneya ki empupu ka e notai
kowena kudu mete waina-pupu,
13 ko aneya ki e sibu, wagubu ke; “Sekaraiya,
kau kudu eba wainapiyowa. Kau Mamanuga God
bameya gwede nene gurigurinugeya ki e waina-
pupu mibipupu ki pokere kau wainagi Erisabeta
ka aita romodoyagisi manako kau gubagagi ki

wenayagisi. Ko e wenayagisi ki kau e si Diyoni siyo.
14 Kau gubagagi wenayagisi ki pokaiya ka kau mamama wainapiyowa ade iyapana ropani kawaya ka e mamamai mete mamamatogomono.
15 Nu Kaiwawonuga e yabuiya ka kau gubagagi ki apunu kawai mosi uburoto. E awana ‘waeni’ ade awana suwakarai mo eba kuboroto, mibai ka e wenayagisi makeya ka Mamanuga God uburoto e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya kau gubagagi bameya tonopoto e rabineya posiyagisi kasiyara kweyoto.
16 Kau gubagagi pokaiya ka tawana Isiraero ragidai ropani kawaya mu notamaga wirayagisi da mu ubumoto nu Kaiwawonuga mu Mamamaga God siyomoto.
17 Oragai apunai Eraidiya kasiyarai kawaya uburawa ki maba ka kau gubagagi kasiyarai kawaya uburoto yawata yabiyabiri kayayagisi nu Kaiwawonuga e yawatai meyoto. E iyapana kawakawai mu notamaga wirapoto da mu munumuguma notatamono, ade iyapana Mamanuga God e yonai tagararamupu ragidai ki e mu mete wiratamini da mu iya bagi supasupai idiwana ki yawatai naiya kataitagubu ko tagararamupu ki yawatai mu ade kataitagisi. Nu Kaiwawonuga e eya iyapanaiyoma mu nuwamaga notamaga ki e wirapoto da mu Kaiwawonuga e nawanai idiwono.”
18 Aneya yona ki wagubu manako apunu Sekaraiya denai e sibu, wagubu ke; “Nau badidi kataisugani da yona yau ka mibai? Nau ka apunu magurai ade nau ridini e mete magurawena.”

19 Ko aneya ki denai wagubu ke; “Nau ka Gebiro,
karako Mamanuga God e yabareya uburakani. E
nau tonosinibu da nau yona bagi kawaya yau kau
nidiyana ki nana bausugubuwani,
20 ko nau nidibuwani ki kau eba mibisinibi
ki pokere nau karako kau nidiyani wainapi;
Mamanuga God e winepupu marai baiyagisi
ki ka nau suwagubuwani ki mibai makeya
makeya wenayagisi. Ko kau nau yonani ki eba
sumapipi ki pokere Mamanuga God uburoto kau
umunugi deni mena bodapoto manako kau pa
tondowa yarowa da nau gwaiyaba nidibuwani
ki mibai matara-yagisi makeya ki kau tenawarigi
tekatekayagisi manako kau yona ade nuwagi.”

21 Apunu Sekaraiya aneya ki mete yonataga-
mawa makeya ka iyapana kuduba ika imatau
e nawanapamawa ubumawa. Ko e garugaru
eba bauwena ki pokere mu notamaga babawena,
tagubu ke; “E badidi pokere Mamanuga God e
Tawai rabineya rowarowa kawaya inako ton-
dau?” Mu inako tagamawa idiwa.

22 Apunu Sekaraiya matarau bauwena ki ka e
yona wagana kwaewagawa ko gwede mo e bo-
nanai bodapupu ki pokere e yona mo eba wagubu
ko idai mena pokaiya keyai kwaewagawa. Iya-
pana e bameya badidi wenawena ki emupu ka mu
notamaga wagubu ke; “E ka bani waro were maba
mosi Mamanuga God e Tawai rabineya empupu ki
pokere e inako kwaewagau.”

23 Apunu Sekaraiya e upi Mamanuga God
e Tawai rabineya kewopupu manako ade
wirawena e ebo tawaiya kayawena.

24 Mara dai kewowena eweya ka e wainai Eris-
abeta romodo-wena. E romodowena siragamu
ida daikere ki rabineya ka e tawa rabineya mena
tondawa.
25 E wagubu ke; “Nau Kaiwawoni karako nau
waitasinibu. E nuwai notai kawaya daganani
nau nene wainapiyawa ki pokere nau kagara
tondekeya manako iyapana kuduba nau emisin-
imawa ki midimamai e wadubu kwenupupu.”

Aneya Iyesu wenawagana yonai onowa Meri sibu

26 Ridi Erisabeta romodowena siragamu ida
daikere kewowena ki makeya ka Mamanuga God
ubupu aneya Gebiro ade tonopupu kunumau
kawapu tawana Gariri bauwena manako e
kayawena natere mo si ka Nasareta bauwena.
27 Ika bauwena ka e kayawena onowa mo si
ka Meri bameya bauwena. Onowa Meri e ka
apunu mo mete eba iwa ko e yaraga mo si ka
Diyosepa pokaiya tonabamupu da e uwarana ki
nana. Apunu Diyosepa e ka oragai apunai Dewida
e momai.
28 Aneya ki bauwena Meri sibu, wagubu ke;
“Meri, kaiwa kaiwa. Nu Kawainuga God e
nuwaiya po kau. E kawaya daganani kau no-
taniyau da karako kau wadiniyoto bagi.” Aneya
ki Meri inako paraupupu.
29 Onowa Meri parau ki wainapupu ka e notai
babawena, inako notapupu; “Ki ka gwede parui
parausiniyau?”
30 Ko aneya e ade sibu, wagubu ke; “Meri, kau
notagi eba koyogono. Nu Kawainuga God e notai

kawaya daganani kau nene wainapiyau ki pokere
karako ka e deni mena kau wadiniyoto bagi.
31 Nau suwagani wainapi; Kau romodonuwagi
manako munu uratanai wenayagisi ki kau e si
Iyesu siyo.
32 E kaiwawoyagisi manako iyapana tagisi ke;
“Mamanuga Kawai Kunumau Tondau e Gubagai
ka yau kena.” Takari kawaya ka oragai apunai
Dewida ubupu kaiwawowena ko karako ka nu
Kawainuga God kaworoto kasiyara e Gubagai
kweyoto manako e uburoto e ripakwarakwarai
Dewida e watai yadini kaiwawoyagisi.
33 E kaiwawoyogono manako uburono tawana
Isiraero ragidai maramara kwayubatamono ton-
dono ko e kasiyarai ki eba kewoyagisi.”
34 Aneya yona ki wagubu ka Meri denai e sibu,
wagubu ke; “Nau apunu mo mete eba iweya. Nau
pa tondekeya ki pokere nau munu asusu badidi
wenapani?”
35 Ko aneya denai e sibu, wagubu ke; “Nu
Kawainuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki
kaworoto kau rabinageya miniyoto siwa manako
e kasiyarai kau kawarigeya tondono. Ki pokere
munu bagi kawaya ki aita wenayagisi ki e ka nu
Kawainuga God e ebo nene manako iyapana tagisi
ke; “Mamanuga God e Gubagai ka yau kena.”
36 Nau suwagani wainapi; Kau rakarakagi Eris-
abeta e ka kagara tondawa da magurawena ko
Kawainuga God wagubu ki pokere e karako ro-
modowena. E romodo matara-pupu siragamui ka
ida daikere kewo-wena daikere eyaka mena.
37 Nu Kawainuga God e kasiyarai pokaiya ba-
didi yagisi ki e umuneya ka gwedegwede kuduba

wenayagisi.” Aneya ki inako wagubu.

38 Onowa Meri yona ki wainapupu ka e denai aneya ki sibu, wagubu ke; “Baganai, nau ka Kaiwawoni e bigabigai kwaesugakani ki ridai ki pokere e badidi wagubu ki makeya nau bamaneya wenayagisi.” E inako wagubu manako aneya ki e kamadubu kayawena.

Onowa Meri e rakarai Erisabeta bameya daiyo kayawena

39 Mara ki makeya ka onowa Meri kipu ubupu manako garugaru mena natere mosi kweyau ika tawana Diyudiya rabineya ki kayawena.

40 E kayawena kaniyawa da natere ki bauwena ka e kanibu apunu Sekaraiya tawaiya yapu manako e rakarakai Erisabeta ika paraupupu.

41 Ridi Erisabeta parau ki wainapiyawa makeya ka e rabineya munu ki geyageyawena manako Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya kawapu ridi Erisabeta kawareya minibu siwa,

42 manako Erisabeta ubupu e bonanai ragiragi kawaya Meri sibu, wagubu ke; “Ridi kuduba nu paunanugu ka Mamanuga God kau mena kawaya daganani wadinibu bagi ade munu kau aita wenapi e mete kina ka Mamanuga God deni mena yadini bagi.

43 Ko nau ka eba bagi da nau Kaiwawoni e eya inai nau daiyoni bauwagana mamama kawaya yau nau tegeyana ki nana.

44 Nau suwagani wainapi; Kau nau parausiniyeya ki makeya ka munu nau romodoneya ki mamamawena yapu kawapu.

45 Nu Kaiwawonuga kau bamageya badidi kwaewagana wagubu ki kau sumapipi ki pokere e deni mena wadiniyana bagi ki mamamai kau wainapiyowa tondowa." Ridi Erisabeta inako wagubu.

Onowa Meri umayo pokaiya Mamanuga God e si tepapupu

46 Ko onowa Meri Mamanuga God e si tepapupu, wagubu ke;
"Nau nuwani notani pokaiya karako nau Kaiwa-woni e si esida tepa-pakani.
47 Nau Mamai God e ka nau Iyasinibu Apunai ki pokere nau rabinaneya ka nau mamama kawaya wainapakani.
48 Nau ka pa iyapana kaina eba bagi ade e bi-gabigai mena kwae-sugakani ki ridai, ko e nau nene wainapiyau ki pokere nau mibi mamamai tondakani. Mara karako ade ewa ka iyapana kuduba Mamanuga God nau wadisinibu bagi ridai sidimono.
49 Mamanuga God e kasiyarai ka kawaya da-ganani esida. E gwede kawaya mosi nau nene kwae-wena ki pokere iyapana nau inako sidimono. Mamanuga God e si ka bagi kawaya esida.
50 Iyapana naiya idiwa, karako idiwei ade ewa mete idiwono ragidai nu gwedewau e mayapemei ki ka e nu nuwanuwaniyono ade wadiniyono bagi.
51 E idai roronapupu manako e kasiyarai pokaiya ka e matakira ebo ebo kwaewagawa. Iyapana yabara kawakawaratagamawa

ragidai mu notamaga ade mu muga
mete kina ki e daburitapu mubo mubo
kayatagubu.
52 Yewe wairau kawakawayatagubu ragidai ki mu
simaga ka e erida nunupu ade iyapana
simaga wekewena ragidai ki mu simaga ka
e esida tepapupu.
53 Wetei idiwu ragidai ki e bani yo gwedegwede
bagibagi tagebu ko gwedegwedemaga
ropani kawaya ragidai ki mu e ida kasikasi
tonotapu.
54 E nu ripakwarakwaranuguma badidi gwaiya-
batapu ki e notai eba gogawena. E bi-
gabigaiyoma tawana Isiraero ragidai nu
nuwanuwaniyana ade toginiyana ki nana
ka e bauwena.
55 Nu ripakwarakwaranuga Eburamu e momoiy-
oma ka nuyo. Mamanuga God nu eba nota-
goganibu ko e maramara nu notaniyau, nu
nuwanuwaniyau ade nu wadiniyau bagi.”
56 Onowa Meri umayo pokaiya yona ki wagubu
manako e rakarakai Erisabeta mete ika
idiwa da siragamu apeya eyaka kewowena
eweya ka e ade wirawena e ebo tawaneya
kayawena.

Iyapana siruwatamana apunai Diyoni e wenawena

57 Ridi Erisabeta e munu wenapana marai ki
bauwena ka e munu uratanai wenapupu.
58 Nu Kaiwawonuga ridi Erisabeta bameya bagi
kawaya badidi kwaewena ki sisiyai e kowaiy-
oma, e rakarakaiyoma ade e tawanai eyaka mena

ragidai kuduba wainamupu manako mu ika bautagubu e mete ewapuru mamamatagubu.
59 Munu ki wenawena e purai eyaka mena kewowena ki eweya ka iyapana e kwakwarepui wakapamana ki nana bautagubu. Mu e mamai ebokowai siyamana ki wainapamawa,
60 ko e inai mu bodatapu, wagubu ke; “Pa mena, nu e si Diyoni siyamu.”
61 E inako wagubu ko mu e denai simupu, tagubu ke; “Akae, ki badidi? Kau ewagi mu paunamugu ka iyapana mo si ka Diyoni ki pa mena wainapemei.”
62 Munu ki mamai e bonanai boda-pupu tondawa ki pokere iyapana mu idamaga pokaiya keyai kwaetagubu simpu da e munu ki si wagana ki nana.
63 E yona ki wainapupu ka e oka tarana gwedegwedei nene keyai kwae-wena manako e oka okapupu ki inako wagubu ke; “E si ka Diyoni”. Iyapana e okai okapupu ki emupu ka mu nota-maga kowena kodabamaga kamupu.
64 Apunu Sekaraiya oka ki okapupu makeya ka e bonanai ade matarawena manako e yona supasupai ade wagawa Mamanuga God e si esida tepapiyawa.
65 Tawana ki ragidai e ade yonawagawa ki matakirai emupu ka mu wakapa giritagubu notamaga kowena manako mu badidi emupu ki sisiyai ka tawana Diyudiya kweyau ki tawa tawa garugaru mena kawayawena kayawena.
66 Iyapana kuduba yona ki wainapamawa ka mu manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Munu ki kawayayagisi ki ka e gwede upi

kwaeyogono?” Mu yona ki tagamawa mibai ka mu kuduba kataimugu da nu Kaiwawonuga e eya kasiyarai munu ki bameya mete kina.

Apunu Sekaraiya ewa badidi wenawagana ki yonai wagubu

67 Ki makeya ka Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya munu ki e mamai Sekaraiya rabineya posiwena kasiyara kwebu da e uburana mara ewa badidi wenawagana ki yonai iyapana tadeyana ki nana. E ubupu wagubu ke;

68 “Nu Kaiwawonuga e ka tawana Isiraero ragidai nu Mamanuga God ki pokere e si nu karako esida tepapemei. E nu bamanugu bauwena gwede umanibu dokodoko ki e rikapupu.

69 E nu Iyaniyana Apunai kasiyarai kawaya mo tonopupu nu bamanugu bauwena da nu e pokaiya iya wadamana ki nana. E tonopupu apunai ki e ka Mama-nuga God e bigabigai apunai Dewida e momai.

70 Takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa taga-mawa e nene idiwa ragidai badidi wainamupu ki mu makeya makeya inako okamupu, tagubu ke;

71 ‘Nu iyaranuguma mu idamaga rabineya idiwei ki e nu rikaniyana ki nana gwaiyabawena, ade nu giriniyamu pasuniyamu ragidai ki mu kasiyaramaga ki e mete bodapoto.’

72 Nu ripakwarakwaranuguma ki e nuwanuwatamana ki nana wagubu, ade e gwaiyabai bagi kawaya mu bamamugu wagubu ki e eba notagogapoto.

73-74 E ubupu nu ripakwarakwara-nuga Eburamu
badidi gwaiyaba sibu ki maba e karako
nu bamanugu inako mete kwae-yagisi. Nu
iyaranuguma mu idamaga rabineya idiwei
ki e nu rikaniyoto teniyoto da nu kudu
pa mena yabarayabara e bigabigai mena
kwaigomu.
75 Nu yewe wairau idiwei ki ka nu maramara e
nene mena idiwomu ade supasupai bagi
mena kwaigomu."

76 Apunu Sekaraiya Mamanuga God e okai
kawareya inako wagubu, ade wagubu ke;
"Gubagani, aita ewa ka iyapana kau nidimoto, tag-
isi ke; 'Kau ka Iyarau Tondau Apunai e bo-
nanai wainapiyei nuwegei ki apunai.' Kau
ka nu Kaiwawonuga e yawatai meyana ki
nana yabiri kayanuwagi manako e baiyag-
isi kau ewageya taneya mena kayayagisi.
77 Kau e iyapanaiyoma tade da mu bigimaga
kuduba ki ka Mamanuga God e notaiya
deni mena surupoto manako ki pokaiya ka
mu iya yadini.
78 Mamanuga God e ka nu ragiragi kawaya eba
nidiyoto ko e nu nuwaboyanuga wainapoto
ade nuwanuwaniyoto. E iyai tanai bagi
kawaya ki e kunuma were tonopoto ka-
woroto nu bamanugu baiyagisi,
79 manako iyapana kuduba yewe sisipu idiwei
ade po kasiyarai nu umanibu dokodoko ra-
bineya idiwei ki nu kawarinugu ka tanai
ki miniyoto siwa. Nuwabagi rabineya idi-
wana yawatai ki e nu kabuwaniyoto."

Apunu Sekaraiya ewa badidi wenawagana
yonai ki inako wagubu.

80 Mu munumaga wenawena ki kawayawa-
gawa ade nota supasupai mete wadawa. E iya-
pana eba idiwu tawaneya e ebo mena tondawa
umawa da e tawana Isiraero ragidai mu yabara-
mugu uburana ki marai bauwena ki makeya ka e
iyapana bamamugu matarau bauwena.

2

Iyesu Keriso wenawena ki bususui (Mateyu 1:18-25)

1 Mara ki makeya ka apunu kawai mosi si ka
Sita Ogatasi yona tono-pupu tawana Roumi ra-
bineya iyapana kuduba mu mubo tawanamugu
kayatagamana simaga tamana ki nana wagubu.
2 Ki makeya ka apunu Kwiriniyasi tawana
Siriya kwayuba-piyawa tondawa. Iyapana naiya
mu simaga inako eba tamawa,
3 ko mu kawaimaga wagubu ki pokere iyapana
tawana tawana idiwa ki karako wira-tagubu mu
mubo tawanamugu kaya-tagubu manako simaga
ika tamupu.

4 Mara ki makeya ka apunu Diyosepa natere
Nasareta tondawa. Natere ki ka tawana Gariri
rabineya. Apunu Diyosepa e ka oragai apunai
Dewida e momai mosi ki pokere e karako oragai
apunai Dewida e naterei si ka Beteriyemu e si ika
tarana ki nana kayawena. (Natere Beteriyemu ka
tawana Diyudiya rabineya.)

5-6 E kipu ubupu onowa Meri ki mu e uwarana
tonabamupu ki bananapupu manako natere Be-
teriyemu kayatagubu. Ko onowa Meri e ka ro-
modo matarapupu ki pokere mu kaiwa idiwa da
bautagubu ka e munu wenapana makarai waina-
pupu.
7 E munu wenapana makarai wainapiyawa ko
natere Beteriyemu rabineya ka iyapana posiwena
ukwapamana watai pa mena ki pokere mu idiwa
da e gubagai amu suwakarai ki wenawena ki ka
e ubupu munu ki aukwara pokaiya sikwapupu
manako kanibu papa burumakau bani kupamu ki
tenamaga mo rabineya tapu ika ukwarawa.

Papa sipi baikamutagamawa ragidai

8 Kemora ki rabineya ka papa sipi baikamutaga-
mawa ragidai dai ika gwabau mu papamuguma
kwayuba-tamawa idiwa,
9 manako Mamanuga God e aneyai mosi mu ba-
mamugu matarawena. Mu aneya ki empamawa
idiwa ka Mamanuga God e eya sinini tanai mu
kawarimugu kawapu tawana minibu siwa man-
ako mu kudu waina-mupu didiguramaga mete
wagubu.
10 Ko aneya ki mu tadebu, wagubu ke; “Kudu
eba wainapiyoi. Nau yona bagi wadubuwani
kawapuwani iyapana tawana tawana kuduba wi
rabinaga bagiwagana mamamaigamana ki nana.
11 Kemora yau rabineya ka wi Iya Negeyana
Apunai wenawena oragai apunai Dewida e
tawaneya. Munu wenawena ki e ka Keriso, wi
Kaiwawoga.

12 Ko e badidi maba wenawena ki nau karako wi
nidiyani da wi kaiwagi e empumuri mibipumuri;
Wi munu wawayai aukwara pokaiya sikwamupu
papa burumakau bani kupamu ki tenai rabineya
tampu ukwarau ki e kwaenei kwaiwagi."
13 Aneya yona ki wagubu kewowena ka
aneya ropani kawaya eba bigabigai kunumau
mamataratagubu kawamupu Mamanuga God e
si esida tepapamawa, tagamawa ke;
14 "Mamanuga God kunumau esida tondau e
mena si nu tepapemei, ade waira kawareya ka
e iyapanaiyoma nuwaiya po ki mu kuduba ka
nuwabagi rabineya idiwono."
15 Aneya ropani kawaya ki inako tagubu ade
wiratagubu kunumau kaya-tagubu ka iyapana
ika gwabau idiwa ki deni deni tagubu kasiwara,
tagubu ke; "Edama, natere Beteriyemu kaigamu
da Kaiwawonuga e gwede yonai wagubu ki nu
kwaenepamu empamu."
16 Mu inako tagubu manako kimpu ubumpu
garugaru mena kayatagubu kaiwa da ridi Meri
yo apunu Diyosepa mete kina mu bamamugu
bautagubu manako mu munu wawayai ika tena
rabineya ukwarawa ki emupu.
17 Mu e emupu ka mu aneya munu ki e
yonai badidi tadebu ki mu iyapana ika idiwa
kabuwatampu.
18 Iyapana yona ki wainamupu ka mu kuduba
notamaga kowena kodabamaga kamupu.
19 Ko ridi Meri e ka yona ki kuduba wadubu
doko e rabineya mena notapiyawa tondawa.
20 Papa sipi baikamutagamawa ragidai ade
wiratagubu kayatagubu. Aneya bauwena mu ba-

didi tadebu ki mu makeya makeya yabumugere emupu ki pokere mu Mamanuga God mamama-pamawa ade e si esida mena tepa-pamawa kaiwa.

Mu Iyesu wadumpu natere Diyerusaremu kayatagubu

21 Pura eyaka mena kewowena eweya ka mu gubagamaga e kwakwarepui wakapamana ki marai bauwena manako aneya naiya ridi Meri eba romodowena makeya e munu wenapana si Iyesu siyana sibu ki mu makeya makeya kwaetagubu e si Iyesu simupu.

22 Oragai apunai Mosisi e gorai wagubu da ridi munu wenapoto ki ka e pura dai pa tondono manako pura ki kewoyogono makeya ka kiroto uburoto puyo mosi Mamanuga God bameya taroto. Gora inako wagubu ki pokere apunu Diyosepa e wainai Meri mete kina idiwa da gora badidi wagubu ki kwaetagamana marai bauwena ki ka mu munumaga ki wadumpu natere Diyerusaremu kayatagubu manako mu munumaga ki Mamanuga God nene tamupu.

23 Mu inako kwaetagubu ki mibai ka Mamanuga God e okai mosi wagubu ke; “Munu uratanai amu suwakarai mo wenayagisi ki ka e inai mamai mu munumaga ki yadini Mamanuga God nene tamoto.”

24 Ade e okai mosi wagubu ke; “Munu wenayagisi ki ka e inai mamai midiwari umago apeya bo midiwari wabarauwa munai apeya inako tepomoto manako Mamanuga God bameya puyo naka-pomoto.” Oka ki inako wagubu ki

pokere Iyesu e inai mamai kayatagubu gora badidi wagubu ki makeya kwae-tagubu.

25 Mara ki makeya ka apunu mosi si ka Simiyoni
ika natere Diyerusaremu rabineya tondawa. E
ka apunu bagi mosi Mamanuga God mayapiyawa
tondawa ki apunai. Mamanuga God uburana
tawana Isiraero ragidai waditamana bagi ki
marai bauwagana ki nana ki nawanai e tondawa
ade Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi
Kawaya ki e rabineya mete minibu siwa.
26 Mamanuga God e Keyai naiya mena e
kabuwapupu da nu Kaiwawonuga uburana
Keriso tonopana gwaiyabai wagubu ki marai
ka apunu Simiyoni e yabere empoto were ewa
poyagisi,
27 ki pokere Mamanuga God e Keyai ki karako
bauwena apunu Simiyoni yabiripupu da e Ma-
manuga God e Tawai rabineya kanibu. Ki makeya
ka Iyesu e inai mamai gora badidi wagubu ki
makeya makeya mu munumaga bameya kwae-
tagamana ki nana ika bautagubu,
28 manako apunu Simiyoni mu emitapu ka
e kanibu mu munumaga ki wadubu taiyapupu
manako Mamanuga God e si esida tepapupu,
wagubu ke;
29 “Kaiwawoni, kau naiya nau badidi
gwaiyabasinibi ki kau karako makeya
kwaenugibi ki pokere karako kau bigabigagi
apunai nau eba bodasini ko nau nuwabagi
rabineya waira yau kamadani.
30 Nu Iya Negeyana Apunai tonopipi ki e karako
nau naubo yabunere empuwani.

31 Iyapana kuduba, madega kauwagau madega
posiwagau nu iyanuga yawatai ki kau mebi.
32 Munu yau pokaiya ka iyapana kwaiyanai
ragidai kau tanigi matarau empomoto ade e
pokaiya ka kau iyapanagiyoma Isiraero ragidai
nu sinuga mete kawayayagisi."
33 Iyesu e inai mamai apunu Simiyoni mu
munumaga nene badidi wagubu ki wainamupu
ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu,
34 ko apunu Simiyoni mu emitapu waditapu
bagi manako e munu ki inai Meri yona yau sibu,
wagubu ke; "Nau nidiyani wainapi; Mamanuga
God kau gubagagi yau winepupu da e pokaiya ka
tawana Isiraero ragidai ropani kawaya pisipisi-
tamini gwepomoto ko ade e pokaiya ka tawana
Isiraero ragidai ropani kawaya iya mete yadini.
E pokaiya ka Mama-nuga God e nuwaiya ba-
didi wainapiyau ki matarayagisi ko ade iyapana
ropani kawaya e mete wereyakaurapomoto.
35 Iyapana ropani kawaya mu wekemaga ki e
matarapoto ko kau kiya ka nuwaboya kawaya
mosi aita ewa kau rabinageya ta maba ugwa-
diniyoto makari negeni." Apunu Simiyoni inako
wagubu.
36-37 Mamanuga God e bonanai wainapiyawa
wagawa ridai mosi si ka Ana ika mete ton-
dawa. E ka apunu Panuero e petei. E kunui
ka Asi. Ridi ki e naiya anikawena apunu nau-
reya tondawa ka kwamura ida daikere kewowena
daikere apeya (7), ko e nobomoi powena kwa-
mura rowarowa kawaya (84) kewowena ki ra-
bineya ka e koboro tondawa da karako magura-
wena. Kemora nawaru ka e Mamanuga God e

Tawai rabineya Mamanuga God e si tepapiyawa ade mara dai Mamanuga God nene bani kamadawa e bameya guriguriwagawa tondawa.

38 Apunu Simiyoni ridi Meri siyawa da kewowena ki makeya ka ridi Ana ika mete bauwena manako Mamanuga God paraupupu. Mamanuga God natere Diyerusaremu ragidai iyatamana ki nana ki nawanai ika idiwa ragidai ki mu bamamugu ka e munu ki sisiyai mu tadeyawa.

39 Apunu Diyosepa e wainai Meri mete kina Mamanuga God e gorai badidi wagubu ki makeya makeya kwaetagubu kewowena ki ka mu kimpu ubumpu wiratagubu mu mubo nateremaga Nasareta tawana Gariri rabineya ki ade kayatagubu.

40 Mu ika bautagubu idiwa ka mu munumaga ki kawayawagawa yarawa ade Mamanuga God e deni mena wadubu bagi ki pokere e nuwai notai supasupai mena kwaewagawa ade katai ebo ebo e rabineya posiwena.

Munu Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya tondawa

41-42 Iyesu munu waunai e kwamurai ka ida esida kewowena kerapu apeya (12) kewowena ki makeya ka e inai mamai mete kayatagubu natere Diyerusaremu rabineya poraga kawaya mo ika kupamana ki nana. Poraga kawaya ki ka Diyu ragidai e si ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki tagubu. Kwamura eyaka eyaka ki rabineya poraga marai ki bauwagawa ki ka Iyesu e inai mamai poraga ki kawareya kayatagamawa.

43 Poraga ki kewowena ka mu ade wiratagubu
tawanamugu kayatagubu manako mu
wainamupu da mu munu-maga ki iyapana
kaparimugu mete ika kawarawa ko ki pa
mena. Mu e ika natere Diyerusaremu rabineya
kamadumpu kayatagubu.
44 Mu kaya-tagubu kaiwa da yawatau ukwapa-
mana kwaetagamawa ka mu munumaga ki eba
emupu ki pokere mu kayatagubu tawa tawa ki
mu kowamuguma bama-mugu e kwaenepamawa
iwa.
45 Mu e kwaenepamawa iwa ko eba banana-
mupu ki pokere mu wiratagubu natere
Diyerusaremu ade kayatagubu.
46 Ika bautagubu ka mu e kwaenei kwaene-
tagamawa iwa da mara apeya eyaka kewowena
eweya ka mu Mamanuga God e Tawai rabineya e
ika tondawa emupu. E iyapana tadeyamu kabuk-
abuwa ragidai ki mu paunamugu tondawa mu
yonamaga wainapiyawa ade yona denai mu mete
manutamiyawa.
47 Iyapana kuduba e denai supasupai kawaya
wagawa ki wainapamawa ka mu notamaga
kowena e nene ebotau wainapamawa.
48 E inai mamai e kwaenepamawa iwa da iya-
pana kawakawai ragidai ki mu paunamugu ika
tondawa emupu ka mu mete notamaga kowena
manako e inai kanibu e bameya bauwena em-
pupu sibu, wagubu ke; “Gubagani, kau gwede
nana nu yabunuga minibi kayanugibi? Nau mam-
agi mete kina nu notanuga kowena kau kwaenegi
kwaigemeya.”
49 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi gwede nana

nau kwaeneni kwaiga-mawa? Nau Mamai e
Tawai rabineya tondana ki nana ko ki wi kataigau
bo pa mena?”
50 Ko e badidi wagubu ki mibai mu eba
wainamupu.
51 Iyesu ubupu mu mete kayatagubu sumawa
da mu nateremaga Nasareta ki ade bautagubu
manako e inai mamai wiwiratamiyawa ade mu
umunumaga wadawa tondawa. Ko e inai ka ba-
didi wenawena yau kuduba e ebo mena rabineya
notapiyawa tondawa.
52 Mu munumaga Iyesu kawayawagawa
yarawa ade e notai mete kawayawagawa
yarawa. Mamanuga God ade iyapana mete kina
e nene ebotau wainapamawa ade e mamamai
tagamawa.

3

Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni
(Mateyu 3:1-12; Maki 1:1-8; Diyoni 1:19-28)

1 Apunu Sita Taibiriyasi tawana Roumi ragidai
mu kawaimaga tondawa kaniyawa da kwamura
ida esida kewowena kerapu daikere kewo-wena
(15) ki makeya ka apunu Ponsiyasi Pairasi tawana
Diyudiya ragidai mu kawaimaga tondawa, apunu
Erodi ka tawana Gariri ragidai mu kawaimaga
tondawa, apunu Erodi e yowai Piripo ka tawana
Isuriya yo Tarakoniyasi ragidai mu kawaimaga
tondawa, apunu Raisaniyasi ka tawana Abirini
ragidai mu kawaimaga tondawa,
2 ade apunu Anasi yo apunu Kaipasi ki mu
ka Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai
kuduba mu kawakawai-muguma idiwa. Mara

ki makeya ka apunu Sekaraiya e gubagai Diyoni
ika iyapana eba idiwu tawaneya tondawa. Ma-
manuga God e yonai e bameya bauwena,
3 manako e ubupu tawa tawa awana Diyoudani
bameya ki kayawena dimawagawa umawa iya-
pana tadeyawa, wagawa ke; "Wi beraga berokoi
ki wi karako kamadumuri wi notaga wira-yagisi
da nau wi siruwaniyani manako Mamanuga God
uburoto wi bigiga ki empoto surupoto."
4 Takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai
wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya oka yau
tapu, wagubu ke;
"Apunu mosi gwabau umau e bonanai ragi-
ragi kawaya wagau ke; 'Kaiwawonuga e
yawatai gwaba memuri da e taneya baiyag-
isi kayayagisi.
5 Gonu kuduba ki wi waira utapu-muri da posiyag-
isi ade kweya kuduba ki kwarisitagisi man-
ako dobu wenapoto. Yawata ninoki tapu
ki supasupayagisi ade yawata bowa gana-
ganai ki kuduba momomoi wenapoto,
6 manako iyapana kuduba, madega kauwagau
madega posiwagau ki ka mu Mamanuga
God e Iya Negeyau Apunai mu yabumugere
empomoto."

Oragai apunai Aisaiya oka inako tapu.

7 Iyapana ropani kawaya apunu Diyoni bameya
bautagubu da e mu siruwatamana ki nana, ko
e mu tadebu wagubu ke; "Wi ka motamota
berokoi e munuiyoma. Nima nidibu da wi Mama-
nuga God e nuwa pupui wi bamagau bauwagana

kwaewagau ki kudeya wi wakapaigubu yewe
siruwaigamana ki nana baigubu?
8 Wi mibai iyaga wirapamana wainapiyamu ki
ka wi iya oragai ki kuduba kamadumuri supa-
supai mena kwaiwogoi. Ade eba notapiyoi da
wi yona mena iwagamana ka baganai, iwagi ke;
‘Nu ka oragai apunai Eburamu e momoiyoma ki
pokere Mamanuga God e nu wainaniyau da nu ka
baganai.’ Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga
God e nuwaiya ki ka e bowa ropani kawaya yau
tadeni manako mu eyaka eyaka oragai apunai
Eburamu e momoi-yoma wenatagisi.
9 Karako ka ripa kerareya dokopana apunai
okukuna-wena kewowena da e ripa ki meyana
kwaewagau. Ripa ururutanai kuduba ki e
dokopoto matau isiyapoto.”
10 Apunu Diyoni inako wagubu ki ka iya-
pana e denai manumupu, tagubu ke; “Nu badidi
kwaigamu?’
11 Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Kau nima
midigi tatamai apeya ki kau mo wadi kau ware-
tagi midi tatamai pa mena apunai ki kwei. Ade
kau nima bani mete kina ki kau waretagi bani pa
mena apunai dai kwei.”
12 Iyapana wairamaga denai ‘takesi’
wadamawa ragidai dai apunu Diyoni mu
siruwatamana ki nana e bameya bautagubu
manako manumupu, tagubu ke; “Nidiyei
Kabukabuwa Apunai, nu badidi kwaigamu?”
13 Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana
wairamaga denai mempu puru tampu ki mena
makeya wi takesi wadoi ko ki kawareya wi wibo
nuwagau asusu eba tepiyoi.”

14 Piyara ragidai dai mete kina bautagubu e
manumupu, tagubu ke; “Ko nuyo, nu ka badidi
kwaigamu?”

Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana eba
keraputaisini pokaiya mu gwedegwedemaga
tepiyoi ade iyapana yabayababa eba naritamiyoi.
Wi upiga badidi kwaiwagamu ki denai wadamu ki
mena mamamai iwogoi ko eba kaupuwaiwogoi.”

15 Apunu Diyoni inako dimawagawa ka iyapana
notamaga kipu ubupu, tagubu ke; “Apunu yau ka
bani nu Iya Negeyana Apunai Keriso ba bauwena
yau kena.”

16 Mu inako wainapamawa ki sisiyai apunu Diy-
oni wainapupu ki pokere e iyapana ki kuduba
yona yau tadebu, wagubu ke; “Nau ka awana
pokaiya wi siruwaniyakani ko nau ewaneya ka
apunu mosi baiyagisi. E kasiyarai ka kawaya
esida ko nau kasiyarani ka maraitau erida. Nau e
bigabigai kwaesugana waitapana e kerarai kwak-
warai rikapana ko nau eba bagi da nau upi ki
kwaesugani. E baiyagisi ki ka e Mamanuga God e
Keyai Tanai Bagi Kawaya ki kasiyarai pokaiya ade
mata nonarai pokaiya wi siruwaniyoto.

17 E diba idaiya wadubu kewowena ki pokaiya
e gwaba madai ki tekwaripoto da mibai gwegwe-
tagisi wateya ukwo-pomoto ko gwaba ki kwarai
ki ka mugu ki nusuru tepoto madaneya nakapoto.
Gwaba mibai gwetagubu ki e tepoto e tawaiya
magara nakapoto ko mugui ki e mata maramara
urau ko ewa mo eba poyagisi ki wateya isiyapoto.”

18 Apunu Diyoni e bonanai ragiragi kawaya
yona ebo ebo iyapana tadeyawa teyateyama. Ade

e ubupu Mamanuga God e yonai bagi kawaya ki
mete dimawagawa tondawa.
19 Ko apunu kawai Erodi e nuwai pupuwena
apunu Diyoni bameya mibai ka Diyoni ubupu
e nakaripupu, wagubu ke; "Kau berokoi
kwaenugibi kau nadawagi Erodiyasi kuwanugibi
uwapi." Apunu Erodi e eba berokoi ki mena
kwaewena ko e berokoi ebo ebo dai mete
kwaewagawa ki pokere Diyoni ubupu e inako
nakari-pupu.
20 Apunu Erodi berokoi kuduba kwaewena ki
kawareya ka e yau mete kwaewena; E apunu
Diyoni wadubu dibura rabineya tapu.

Apunu Diyoni ubupu Iyesu siruwapupu (Mateyu 3:13-17; Maki 1:9-11)

21 Apunu Diyoni iyapana kuduba siruwatapu
kewowena eweya ka e Iyesu mete siruwapupu.
Ki eweya, Iyesu guriguriwagawa ki makeya, ka
kunuma gudui siwawena,
22 manako Mamanuga God e eya Keyai Tanai
Bagi Kawaya midiwari umago maba kawapu
Iyesu kawareya tondubu, manako bonana mosi
kunuma were kawapu, wagubu ke; "Kau ka nau
Gubagani. Nau nuwaneya po kau ki pokere kau
mamamagi nau karako wainapakani." Bonana ki
inako wagubu.

Yau ka Iyesu e ripakwarakwaraiyoma (Mateyu 1:1-17)

23-38 Iyesu bauwena Mamanuga God e upi ker-
arai birikapupu ki makeya ka e kwamurai apunai
eyaka mena kewo-wena ida esida mena (v30).

Iyapana naiya wenamaga eyaka mena wenatagamawa kebomawa da siyarai Iyesu wenawena mu simaga ka yau kena; (v38) Kerareya ka Mamanuga God apunu Adamu pasipupu.

Adamu ubupu manako e gubagai Seti wenawena.

Seti ubupu manako e gubagai Inosi wenawena.

(v37) Inosi ubupu manako e gubagai Keinani wenawena.

Keinani ubupu manako e gubagai Marareo wenawena.

Marareo ubupu manako e gubagai Diyere wenawena.

Diyere ubupu manako e gubagai Inoki wenawena.

Inoki ubupu manako e gubagai Mesusera wenawena.

(v36) Mesusera ubupu manako e gubagai Remeki wenawena.

Remeki ubupu manako e gubagai Nowa wenawena.

Nowa ubupu manako e gubagai Semu wenawena.

Semu ubupu manako e gubagai Apakesedi wenawena.

Apakesedi ubupu manako e gubagai Keinani wenawena.

(v35) Keinani ubupu manako e gubagai Sira wenawena.

Sira ubupu manako e gubagai Iba wenawena.

Iba ubupu manako e gubagai Pereki wenawena.

Pereki ubupu manako e gubagai Reu wenawena.

Reu ubupu manako e gubagai Seroki wenawena.

(v34) Seroki ubupu manako e gubagai Neyo wenawena.

Neyo ubupu manako e gubagai Tera wenawena.

Tera ubupu manako e gubagai Eburamu wenawena.

Eburamu ubupu manako e gubagai Aisiki wenawena.
Aisiki ubupu manako e gubagai Diyaikapu wenawena.
Diyaikapu ubupu manako e gubagai Diyuda wenawena.
Diyuda ubupu manako e gubagai Peresi wenawena.
Peresi ubupu manako e gubagai Esironi wenawena.
Esironi ubupu manako e gubagai Anai wenawena.
Anai ubupu manako e gubagai Atamini wenawena.
(v33) Atamini ubupu manako e gubagai Aminadapu wenawena.
Aminadapu ubupu manako e gubagai Nasoni wenawena.
Nasoni ubupu manako e gubagai Saramoni wenawena.
Saramoni ubupu manako e gubagai Bowasi wenawena.
Bowasi ubupu manako e gubagai Obedi wenawena.
Obedi ubupu manako e gubagai Diyese wenawena.
(v32) Diyese ubupu manako e gubagai Dewida wenawena.
Dewida ubupu manako e gubagai Natani wenawena.
Natani ubupu manako e gubagai Matata wenawena.
Matata ubupu manako e gubagai Mena wenawena.
(v31) Mena ubupu manako e gubagai Mereya wenawena.
Mereya ubupu manako e gubagai Erayakimi wenawena.

Erayakimi ubupu manako e gubagai Diyonamu wenawena.
Diyonamu ubupu manako e gubagai Diyosepa wenawena.
Diyosepa ubupu manako e gubagai Diyuda wenawena.
Diyuda ubupu manako e gubagai Simiyoni wenawena.
(v30) Simiyoni ubupu manako e gubagai Riwai wenawena.
Riwai ubupu manako e gubagai Matata wenawena.
Matata ubupu manako e gubagai Diyorimi wenawena.
Diyorimi ubupu manako e gubagai Eriyesa wenawena.
(v29) Eriyesa ubupu manako e gubagai Diyosuwa wenawena.
Diyosuwa ubupu manako e gubagai Eri wenawena.
Eri ubupu manako e gubagai Eremadamu wenawena.
Eremadamu ubupu manako e gubagai Kotami wenawena.
Kotami ubupu manako e gubagai Adi wenawena.
Adi ubupu manako e gubagai Meruki wenawena.
(v28) Meruki ubupu manako e gubagai Narai wenawena.
Narai ubupu manako e gubagai Siyasiyero wenawena.
Siyasiyero ubupu manako e gubagai Serababero wenawena.
Serababero ubupu manako e gubagai Resa wenawena.
(v27) Resa ubupu manako e gubagai Diyonani wenawena.
Diyonani ubupu manako e gubagai Diyoda wenawena.

Diyoda ubupu manako e gubagai Diyoseki wenawena.
Diyoseki ubupu manako e gubagai Semaini wenawena.
Semaini ubupu manako e gubagai Matataiyasi wenawena.
Matataiyasi ubupu manako e gubagai Masu wenawena.
(v26) Masu ubupu manako e gubagai Nagui wenawena.
Nagui ubupu manako e gubagai Esiri wenawena.
Esiri ubupu manako e gubagai Neuma wenawena.
Neuma ubupu manako e gubagai Aimosi wenawena.
(v25) Aimosi ubupu manako e gubagai Matataiyasi wenawena.
Matataiyasi ubupu manako e gubagai Diyosepa wenawena.
Diyosepa ubupu manako e gubagai Diyanai wenawena.
Diyanai ubupu manako e gubagai Meruki wenawena.
Meruki ubupu manako e gubagai Riwai wenawena.
Riwai ubupu manako e gubagai Matata wenawena.
(v24) Matata ubupu manako e gubagai Erai wenawena.
Erai ubupu manako e gubagai Diyosepa wenawena.
Diyosepa ubupu manako e gubagai Iyesu wenawena.
(v23) Iyapana Iyesu mamai Diyosepa simupu, ko Iyesu e ka eba apunu Diyosepa e gubagai mibai.

4

Berokoi Apunai Seitani Iyesu beraberapiyawa kerapu taisinipiyawa
(Mateyu 4:1-11; Maki 1:12-13)

1 Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya
Iyesu rabineya posiwena kasiyara kwebu man-
ako Iyesu awana Diyoudani kamadubu wirawena
ki makeya ka Mamanuga God e Keyai ki bauwena
e yabiripupu bananapupu iyapana eba idiwu
tawaneya ki kaya-tagubu.
2 Mu ika bautagubu ka Berokoi Apunai Seitani
ubupu Iyesu bameya bauwena manako mara
apunai apeya kewowena (40) ki rabineya ka
e maramara Iyesu beraberapiyawa kerapu
taisinipiyawa. Mara ki rabineya ka Iyesu bani
eba kupawa ko e maramara pa umawa wadawa
da ewa wetei mebu.
3 E wetei meyawa makeya ka Seitani e bameya
bauwena sibu, wagubu ke; “Kau God e Gubagai
baganai ki kau nuwagi da bowa yau bani we-
nayagisi kupi.”

E inako wagubu,
4 ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke: “Mamanuga
God e okai mosi inako wagubu ke; ‘Iyapana iyam-
aga kerarai ka eba bani mena.”

5 Ko Seitani ade ubupu Iyesu yabiri-pupu ewa-
puru iyarau mo yamupu manako namari maba
mo garugaru mena wadubu tawana tawana,
madega kauwagau madega posiwagau ki kuduba
minibu siwa matarau emupu. Empamawa ka
Seitani wirawena Iyesu sibu wagubu ke;

6 “Gwedegwede bagibagi yau kuduba empiyei
ki kasiyarai mete kina ki nau kau negeyani. Yau
kuduba ka nau nene ki pokere nau nuwaneya iya-
pana mo kweyana wainapani ki nau e kweyani.
7 Ko kau naiya nau parausini nau yabaraneya
kwarisinuwagi ramatagi kawareya uburi nau sini
tepapi were ewa ki nau bagibagi yau kuduba kau
negeyani.”
E inako wagubu,
8 ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke: “Mamanuga
God e okai mosi wagubu ke; ‘Nu Mamanuga God
e ebo mena si tepapomu ade e mena notapomu
bigabigai kwaigomu.”
9 Berokoi Apunai Seitani Iyesu yonai ki waina-
pupu bananapupu natere kawaya Diyerusaremu
kayatagubu manako e Iyesu wadubu Mamanuga
God e Tawai ki tagaiya iyarau yamupu manako
sibu, wagubu ke; “Kau God e Gubagai baganai ki
kau kwarara yau sikipi wairau uburi.” E inako
wagubu, ade wagubu ke;
10 “God oka yau tapu, wagubu ke;
‘Nau aneyaniyoma tonotamani eminimoto
naigida mena kwayubanimoto.’
11 Ade e oka yau mete tapu;
‘Aneya idamaga rabineya kau wadinimoto
sumoto ki pokere kau keraragi bowa eba
miniyoto.’ ”
Berokoi Apunai Seitani e Mamanuga God yonai
kawareya inako wagubu,
12 ko Iyesu wirawena e empupu manako denai
sibu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai mosi
inako wagubu ke; ‘Wi nau kasiyarani matarau
empamana ki nana asusu eba kwaiwogoi.”

13 Berokoi Apunai Seitani e Iyesu beraber-
apiyawa kerapu taisinipiyawa da kewowena
manako kamadubu kayawena. Ko e eba deni
mena kamadubu kayawena.

Iyesu e upi kerarai tawana Gariri rabineya birikapupu
(Mateyu 4:12-17; Maki 1:14-15)

14 Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya
Iyesu rabineya posiwena ki kasiyarai pokaiya ka
e wirawena tawana Gariri ade kayawena. E ika
bauwena ki sisiyai garugaru mena kawayawena
kayawena tawana ki rabineya iyapana kuduba
wainamupu.
15 E Diyu ragidai mu gurigurimaga tawai ebo
ebo ki rabineya iyapana tadeyawa kabukabuwa
umawa ade iyapana kuduba e mamamai taga-
mawa e si esida mena tepapamawa.

Natere Nasareta ragidai Iyesu tagararamupu
(Mateyu 13:53-58; Maki 6:1-6)

16 Ki eweya ka Iyesu e naiya kwempu kawaya
ki wateya natere Nasareta ade bauwena. Aiyata
marai ki makeya ka e maramara guriguri tawaiya
kayawagawa ki pokere e karako ika Nasareta
bauwena ka e inako mete kwaewena guriguri
tawaiya yapu. E iyapana paunamugu Mamanuga
God e okai mo iyabapana ki nana bagi ubupu,
17 manako mu kaimpu Mamanuga God e
bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya
takari kawaya oka badidi okapupu wikumupu
ki Iyesu kwemupu manako e wiku ki rikapupu
wadubu rorona manako yona yau iyabapupu,
wagubu ke;

18 ‘Mamanuga God e nau winesinibu, manako
e eya Keyai nau rabinaneya tapu minibu
siwa da nau kayasugana e yonai bagi
kawaya iyapana imagei ragidai tadeyana
ki nana. Umatampu dokodoko ragidai mu
idamaga kerapumaga rikawagana sisiyai
mu tadeyana ki nana ka e nau tonosinibu.
Iyapana yabumaga kenewena ki tawana
ade empamana ade iyapana bita kawaya
wadamu ki bitamaga tekatekawagana ki
nana ka nau bausugubuwani.
19 Mamanuga God e iyapanaiyoma iyatamana ki
marai bauwena ki sisiyai nau mu tadeyani.’

20 Iyesu oka ki iyabapupu kewowena ade wikupupu tawa ki kawaimaga ade kwebu manako kwarisiwena tondubu. Iyapana kuduba tawa ki rabineya e yabu dokopamawa idiwa,
21 manako e tadebu, wagubu ke; “Nau oka yau iyabapekeya ki mibai karako wi yabugere makeya makeya matarawena.”

22 Iyapana kuduba e badidi wagubu ki wainamupu ka mu mamamatagubu mibai ka e yonai ka midiyai kawaya. Ko mu ade notamaga babawena mu mubo mubo tagubu ke; “E ka apunu Diyosepa e gubagai diyayai wainapemei ko e badidi maba yona bagi kawaya inako wagau?”

23 Ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau kataineya da iyapana tagamu yonai ki wi wirapumuri nau sidimuri, iwagi ke; ‘Iyapana Iyatamiyei Apunai, kau karako kiya iyanuwagi.’ Ade wi yona yau mete sidimuri, iwagi ke; ‘Kau natere Kaponiyamu rabineya badidi kwaenugeya

wainamipi ki maba kau karako kau kiya tawan-
ageya yewe mete kwaenuwagi da nu kau emi-
niyamu.'
24 Ko nau karako kawareya ade suwagani
wainapumuri; Mamanuga God e bonanai
wainapiyau wagau apunai e ebo tawaneya
baiyagisi ki ka e eya iyapanaiyoma e diriwai
eba kwae-tagisi.
25 Nau nidiyani wainapumuri; Naiya takari
kawaya Mamanuga God e bonanai wainapiyawa
wagawa apunai Eraidiya tondawa ki makeya
ka ridi koboro ropani kawaya tawana Isiraero
rabineya idiwa. Kwamura apeya eyaka ade
siragamu ida daikere kewowena daikere eyaka
mena ki rabineya ka nawaya mo eba bauwena ki
pokere tawana kuduba ka kapoi kawaya ubupu.
26 Koboro taubanuwai ropani kawaya ika mibi
wetei idiwa ko Mamanuga God e eba ubupu or-
agai apunai Eraidiya mu waitamaga nene tonop-
upu. Pa mena. Ridi kwaiyanai mosi ki tawana
Saidoni natere Sarepita rabineya koborowena ki
e mena bameya ka e apunu Eraidiya tonopupu.
27 Ade Mamanuga God e bonanai wainapiyawa
wagawa apunai Eraisa tondawa ki makeya ka
tawana Isiraero taubanuwai ropani kawaya mu
kwakwarepumaga kwatakwatawena. Mu ropani
kawaya inako sigiratagubu idiwa ko oragai
apunai Eraisa mu mo eba iyatapu ko e ubupu
tawana Siriya ragidai mu apunumaga Namani ki
e mena iyapupu." Iyesu inako wagubu.
28 Iyapana kuduba guriguri tawai ki rabineya
Iyesu yonai wagubu ki waina-mupu ka mu nuwa-
maga pupuwena,

29 manako mu kimpu ubumpu e weumpu
kwenumpu matarau bautagubu manako
tainimupu gari tagaiya kayatagubu. Mu
nateremaga ka kweya mo kwauneya ki pokere
mu e kwarareya kaupamana ki nana wainamupu.
30 Ko Iyesu mu yabumaga minibu manako mu
pauna-mugu bauwena kayawena.

Keyai berokoi apunu mo rabineya tondawa (Maki 1:21-28)

31 Ki eweya ka Iyesu natere Kaponiyamu
tawana Gariri rabineya ki kayawena umawa
da bauwena manako aiyata marai ki makeya ka
e iyapana ika idiwa mete tadeyawa kabukabuwa
tondawa.
32 Iyapana kuduba e yonai wainamupu ki mu
notamaga kowena kodabamaga kamupu mibai ka
e yonai ki kasiyarai ka kawaya.
33 Diyu ragidai gurigurimaga tawai ki rabineya
ka apunu mosi ika mete kina ki e rabineya kweya
kairapu mosi tondawa. Apunu ki Iyesu empupu
ka e bonanai ragiragi kawaya kwewena wagubu
ke;
34 “Iyesu tawana Nasareta apunai, kau nu ba-
manugu badidi kwaenugana ki nana baunugibi?
Kau nu giriniyana ki nana baunugibi bo? Nau
kataineya kau. Kau ka Mamanuga God e bibi
tononibu apunai bagi kawaya.”
35 E inako wagubu, ko Iyesu keyai berokoi
apunu ki rabineya tondawa ki empupu manako
siwakekepupu ragiragi kawaya sibu, wagubu ke;
“Kau yona kererenuwagi apunu yau kamadi
baunuwagi kayanuwagi.” E inako wagubu
makeya ka keyai berokoi ki apunu ki wadubu

kwisipupu iyapana yabaramugu kwenupupu
manako bauwena kayawena. Ko apunu ki bidara
mo eba wadubu.
36 Iyapana kuduba Iyesu matakira badidi
kwaewena ki emupu ka mu notamaga kowena
mu mubo mubo kowamuguma mete manu
kasiwara-tagubu, tagubu ke; “Yau ka badidi?
Yau ka kabuwa waunai mosi bo? Apunu
yau e kasiyarai ka kawaya. E keyai berokoi
siwakeketamiyau wagau ki ka mu e bonanai
wadamu bautagamu kaya-tagamu.”
37 Mu inako tagamawa manako Iyesu badidi
kwaewena ki sisiyai tawana ki rabineya tawa
tawa kawayawena kayawena.

Iyesu iyapana ropani kawaya iyatamiyawa (Mateyu 8:14-17; Maki 1:29-39)

38 Iyesu Diyu ragidai mu guriguri-maga tawai
ki kamadubu manako apunu Saimoni tawaiya
kayawena. E ika bauwena ka apunu Saimoni
e memenagui ridai ki muyamuyawena ika uk-
warawa ki sisiyai mu Iyesu simupu,
39 ki pokere e kanibu ridi kebari kawareya
ukwarawa ki e madaneya ubupu manako e bo-
nanai ragiragi kawaya sigira ki baiyonopupu. Ki
makeya ka ridi ki e muyai ki kewowena manako
e deni mena kipu ubupu kanibu mu diriwamaga
kwaewena bani dai warapupu tagebu.

40 Kemorawagana kwaewagawa ki makeya ka
iyapana ubumpu mu kowa-muguma sigisigirai
ropani kawaya sigiramaga ebo ebo ki tetampu
Iyesu bameya bautagubu manako e ubupu e idai

mu eyaka eyaka kawarimugu tapu da mu kuduba
iyatagubu gawarara.
41 Kweya kairapu iyapana dai rabina-mugu
idiwa ki e mete siwakeketapu da mu matarau
bautagubu bonanamaga ragiragi kawaya tagubu
ke; “Kau ka Mamanuga God e Gubagai.” Kweya
kairupu ki mu kataimugu da e ka Keriso ki pokere
e mu tatamatapu da mu e sisiyai matarau eba
tagamana ki nana.
42 Mu ukwapamawa da nawaru dumai tarawa
ki makeya ka Iyesu e eya mena kipu ubupu
iyapana kuduba yabumaga sipeya gari tagaiya
kayawena. Ko iyapana e kwaenepamawa iwa da
bananamupu manako munamupu da e mu eba
kamaditamana kayawagana ki nana.
43 Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana Ma-
manuga God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya
idiwana ki yonai bagi kawaya ka nau iyapana
tawana tawana kuduba mu mete tadeyana ki
nana. Nau Mamai ki nene nau tonosinibu bausug-
ubuwani ki pokere nau yewe mena eba tondoni
ko tawana tawana mete kayasugani dimasugoni
umoni.”
44 Iyesu tawana tawana umawa wadawa
Diyu ragidai mu gurigurimaga tawai rabineya
dimawagawa iyapana tadeyawa kabukabuwa
umawa.

5

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yabiri winetapu
(Mateyu 4:18-22; Maki 1:16-20)

1 Mara mosi ka Iyesu kaburu kawaya Gene-
sare papateya uburawa manako iyapana ropani
kawaya Mamanuga God e yonai wainapamana ki
nana ika bautagubu e kwagarampu paupunampu
ubumawa.
2 Ika kaburu papateya ka waka apeya ika
nakamupu ki kimai ragidai kaburu papateya
puwarimuguma ika siruwatamawa idiwa.
3 Waka ki mosi ka apunu Saimoni e nene man-
ako Iyesu waka ki kawareya yapu apunu Sai-
moni sibu, wagubu ke; “Kau waka riyapi da
kaburu kaniyoto.” Apunu Saimoni waka riya-
pupu manako Iyesu waka ki rabineya tondawa
iyapana ropani kawaya kaburu papateya idiwa ki
tadeyawa kabukabuwa tondawa.
4 E yonawagawa da kewowena ka e apunu
Saimoni ade sibu, wagubu ke; “Kau kowagiyoma
mete kina waka riyapumuri kaburu paunau
kaniyoto manako raubiyo nene puwari
nunumuri.”
5 Ko apunu Saimoni denai e sibu, wagubu ke;
“Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kemora ka nu ki-
maigemeya idiweya da nawaru yabunugu pu-
ruwena ko nu raubiyo mo eba wadimipi. Ko kau
nuwegei ki pokere nau puwari ade kaupani ka
baganai.”
6 Apunu Pita e kowaiyoma mete kina puwari
ki nunu-mupu ka puwari rabineya raubiyo posi-
wena da puwari waunitau purupuru-tagamana
kwaetagubu,
7 ki pokere mu kowamuguma waka mosi
kawareya ki kebomana mu waitatamana ki
nana ida were taunimupu. Mu bautagubu ka

mu ewapuru raubiyo kuduba waramupu waka
apeya positampu da waka apeya ki waunitau
kaburu sumana kwae-tagubu.
8 Apunu Saimoni si daikere ka Pita raubiyo
ropani kawaya ki empupu ka e Iyesu yabareya
kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako
sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, nau ka apunu
berokoi bigibigi ki pokere nau kamadisini
kayanuwagi.”
9-10 Mu raubiyo ropani kawaya temupu ki
matakirai ka apunu Saimoni e iyapanaiyoma
ade e kowaiyoma apunu Tabadi gubagaiyoma
Diyemesi yo Diyoni mete kina emupu manako
mu notamaga kowena kodabamaga ka-mupu. Ko
Iyesu wirawena apunu Saimoni sibu, wagubu ke;
“Kau kudu eba wainapiyowa. Kau karako raubiyo
tepipi ki maba ka mara karako ade mara ewa ki
kau iyapana tepiyowa.”
11 Ki makeya ka mu wakamuguma tainitampu
borau nakatampu manako gwedegwede kuduba
ika kamaditampu Iyesu eweya kayatagubu.

Iyesu ubupu apunu mosi sigira berokoi wadubu ki iyapupu
(Mateyu 8:1-4; Maki 1:40-45)

12 Mara mosi Iyesu natere mo bauwena
ka apunu mosi sigira berokoi mo wadubu e
kwakwarepui kwatakwatawena ki ika tondawa.
Apunu ki Iyesu bauwena empupu ka e garugaru
mena yabadubu Iyesu yabareya gwairiwena
nikapu mebu manako genepupu sibu, wagubu
ke; “Kaiwawoni, kau kaubo nuwageya nau nene
wainapiyei ki kau nau wadisini bagi.”

13 Iyesu apunu ki e nuwaboyai wainapupu ki
pokere e idai roronapupu e mideya tapu man-
ako sibu, wagubu ke; “Nau nuwaneya kau iya
negeyani ki pokere kau sigiragi ki nau karako
surupakani da kewoyagisi.” Iyesu yona ki wa-
gawa makeya ka apunu ki e sigirai garugaru mena
kewowena e midai wateya wateya bauwena man-
ako e iyawena.
14 Ko Iyesu apunu ki tatama-pupu sibu, wagubu
ke; “Nau karako iyanibuwani ki sisiyai kau iya-
pana eba tade ko kau deni mena Mamanuga
God bameya dobopiyamu ragidai mu bama-mugu
kayanuwagi da mu kau eminimoto manako ewa
kayanuwagi oragai apunai Mosisi gora tapu ki
makeya makeya kwaenuwagi puyo Mamanuga
God bameya tari da iyapana ki empomoto ki mu
kataitagisi da kau sigiragi wana kewowena.”
15 Iyesu apunu ki tatamapupu ko e bameya
badidi kwaewena ki sisiyai garugaru mena
kawayawena kayawena iyapana tawana tawana
wainamupu ki pokere iyapana ropani kawaya
eba bigabigai Iyesu bameya bautagamawa
e yonai wainapamana ade e uburana mu
sigiramaga ebo ebo ki iyatamana ki nana.
16 Ko mara dai ka Iyesu tawana tawana matarau
eba umawa ko e gari tagaiya e ebo mena guriguri-
wagawa tondawa.

Idai kerarai badabadamawena bisi kayawena apunai

(Mateyu 9:1-8; Maki 2:1-12)

17 Mara mosi Iyesu iyapana tadeyawa kabuk-
abuwa tondawa ka Parisi ragidai ade Mamanuga

God e gorai kataimugu ragidai mete kina ika bau-
tagubu e yonai wainapamawa empamawa idiwa.
Mu ka natere natere kuduba tawana Gariri ra-
bineya, tawana Diyudiya rabineya, ade natere
Diyerusaremu were mete bau-tagubu. Iyesu yon-
awagawa makeya ka Mamanuga God iyapana iy-
atamana ki kasiyarai e rabineya posiwena,

18 manako ki makeya ka iyapana dai ki
mu waretamaga sigirawena e idai kerarai
badabadamawena bisi kaya-wena gagara
rabineya tamupu ki wadumpu ika bautagubu.
Mu nuwa-mugu tawa rabineya yamana apunu ki
wadamana Iyesu yabareya tamana ki nana,

19 ko tawa rabineya iyapana posiwena yamana
watai pa mena ki pokere mu apunu ki wadumpu
tawa tagaiya yamupu manako Iyesu tondawa
kawareya tawa tagai wadumpu bebere apunu ki
mibi gagarai taburuba pokaiya kwimpu kaumpu
iyapana paunamugu Iyesu yabareya supu.

20 Mu sumamaga kawaya daganani Iyesu
bameya ki Iyesu empupu ki pokere e sigira apunai
ki sibu, wagubu ke; “Waretani, kau bigigi ki nau
empuwani karako surupakani.”

21 Iyesu yona ki wagubu ka Mama-nuga God
e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai ika
idiwa wainamupu manako mu mubo mubo manu
kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Apunu yau
ka nima? Mamanuga God e mena nu biginuga em-
piyau surupiyau ki pokere apunu yau berawagau
Mamanuga God e si giripiyau.”

22 Mu inako notapamawa ko mu notamaga ki
kuduba ka Iyesu empupu ki pokere e wirawena

mu manutapu, wagubu ke; “Wi gwede nana inako notapiyamu wereyakaurasiniyamu?

23-24 Nau sigira apunai yau e bigi surupana ki nana suwagubuwani ko wi bera umani nau sidimupu mibai ka wi wainapiyamu da ki ka pa yona da muyai pa mena. Ko nau karako yona ade mosi suwagani manako wi nau matakirani muyai kawaya empumuri. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai iyapana bigimaga empana surupana ki kasiyarai wadubuwani ki wi karako nau mibisinimuri.” E inako wagubu manako wirawena sigira apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau kiri uburi kebarigi ewopi kawarapi kau tawageya kayanuwagi.”

25 Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki iyapana kuduba yabumugu garugaru mena kipu ubupu e kebari ewopupu kawarapupu manako mibi mamamai Mamanuga God e si tepapupu e ebo tawaiya kayawena.

26 Iyapana kuduba ika idiwa matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kudu mete wainamupu manako Mamanuga God e si esida tepapamawa, tagamawa ke: “Karako ka nu gwede bagi kawaya mosi nu nubo yabunugere emipi.”

Iyesu apunu Riwai nene wagubu (Mateyu 9:9-13; Maki 2:13-17)

27 Ki eweya ka Iyesu tawa ki kamadubu matarau bauwena manako iyapana wairamaga denai takesi tamawa ki wadawa apunai mosi si ka Riwai ika takesi wadawa wateya tondawa empupu. Empupu manako sibu, wagubu ke; “Kau karako yabi nau ewaneya uburi mete kaigamu.”

28 E inako wagubu manako apunu Riwai deni
mena kipu ubupu e gwedegwedei kuduba ika ka-
madubu manako Iyesu eweya kayawena.
29 Mara mosi ka apunu Riwai e ebo tawaiya
kupe kawaya mo Iyesu nene kwaewena. Iyapana
takesi wadamawa ragidai ropani kawaya ade iya-
pana dai ki mete kina ika bautagubu Iyesu mete
kupetagamawa idiwa.
30 Parisi ragidai ade mu kowamuguma
Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete
kina Iyesu ika iyapana mete kupetagamawa
idiwa emitampu ka mu gagayatagubu manako
kaimpu Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai
manutampu, tagubu ke; “Wi badidi pokere takesi
wadamu ragidai ade iyapana bigi kwaetagamu
nu tagararatamemei ragidai ki mu mete
kupeiwagamu idiwu?”
31 Iyesu mu yonamaga ki wainapupu ka e de-
nai tadebu, wagubu ke; “Sigira ragidai ki mu
mena ka muramura apunai bameya kayatagisi
ko midimaga bagi ragidai ki mu ka muramura
apunai ki e bameya asusu eba kayatagisi.
32 Nau ka eba iyapana bagi supasupai ki mu
nene bausugubuwani ko nau iyapana bigi kwae-
tagamu ragidai ki mu nene bausugubuwani da
mu notamaga wirayagisi.” Iyesu inako wagubu.

Iyapana Mamanuga God nene bani kamad-umpu

(Mateyu 9:14-17; Maki 2:18-22)

33 Iyapana dai Iyesu bameya bau-tagubu
manako simupu, tagubu ke; “Apunu Diyoni e
tadeyau kabukabuwa ragidai ade Parisi ragidai

mu tadeyamu kabukabuwa ragidai mete kina ki
mu kuduba ka mara dai Mamanuga God nene
bani kamadamu pa guriguritagamu idiwu ko kau
tadeyei kabukabuwa ragidai mu ka badidi pokere
inako eba kwaetagamu ko mu bani kupamu ade
awana mete kubamu?”

34 Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu denai
tadebu, wagubu ke; “Wi badidi wainapiyamu?
Anika waunai kupei ki kawareya ka apunu ewai
ade ridi ewai bani eba kupomono ko pa idiwono
bo? Ae, pa mena, bananatamini kupe ki kawareya
baitagisi ki ka mu eba nuwa-boya maba idiwono
ko anika waunai ki apunai mete kupetogomono
idiwono.

35 Ko mara baiyagisi da iyapana anika waunai
apunai ki yadini dokodoko kayatagisi. Mara ki
makeya ka e kowa-iyoma nuwaboyatagisi bani
kamadini.”

36 Iyapana nota oragai ade nota waunai ki eba
dibipamana ki nana ka Iyesu keyakeyai mosi mu
ade tadebu, wagubu ke; “Iyapana mosi e midi
tatamai oragai tegereyagisi ki ka e eba uburoto e
midi tatamai waunai mosi tegerepoto tenai yadini
manako oragai ki naureya popopoto. Pa mena.
E inako kwaeyagisi ki ka e midi tatamai waunai
ki giripoto ade dabuwa tenai wadubu ki ka eba
dabuwa oragai ki mete kiyabu-maga eyaka mena.

37-38 Ki maba; Awana ‘waeni’ waunai ki
wi awana kororai papa kwakwarai waunai
wakamupu ki rabineya gwepumuri. Awana
kororai ki ka nenanenaitau ki pokere awana
‘waeni’ ebo totoripoto kawayayagisi ki ka kororai
ki mete kawayayagisi. Ko wi awana ‘waeni’

waunai ki awana kororai oragai kakokakowena ki rabineya gwepumuri ki ka awana ‘waeni’ waunai ki totoripoto kawayayagisi ko awana kororai ki ka kakokakoi ki pokere wateya tondono da baurayagisi manako awana ‘waeni’ ki baiyagisi kayayagisi.

39 Ade keyakeyai mosi ka yau kena; Iyapana awana ‘waeni’ waunai kubomoto ade oragai mete kubomoto ki ka mu waunai ki kamadini oragai mena wainapomono mibai ka awana ‘waeni’ oragai ka midiyai bagi kawaya ko awana ‘waeni’ waunai ka midiyai pa mena.” Iyesu inako wagubu.

6

Aiyata pa idiwana marai ki yonai (Mateyu 12:1-14; Maki 2:23-28; Maki 3:1-6)

1 Aiyata marai ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina tawana mo kayatagubu manako yawatau ka mu kokora mo kawareya bautagubu. E tadeyau kabukabuwa ragidai kokora ki kawareya kaiwa ka mu gwaba mosi ki madai dai asusu toporu-pamawa tepamawa idamugu koto-pamawa manako madai mibai ki kupa-mawa kaiwa.

2 Ko Parisi ragidai dai mu emitampu manako manutampu, tagubu ke; “Wi badidi pokere inako kwaiwagamu? Nu goranuga aiyata marai nene badidi wagau ki wi raurupiyamu.”

3 Ko Iyesu denai iyapana ki tadebu, wagubu ke; “Takari kawaya oragai apunai Dewida badidi kwaewena ki bususui mu oka tampu ki wi

iyabamupu kataigubu bo pa mena? E kowakowai-
yoma mete kina wetei metapu,
4 manako oragai apunai Dewida Mamanuga
God e Tawai rabineya yapu bani buredi ki iya-
pana Mamanuga God nene puyo ika nakamupu
ki dai e tepupu kubabu ade dai mete tepupu
e kowakowaiyoma tagebu kupamupu. E inako
kwaewena, ko gora wagau da bani ki ka Ma-
manuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu
mena kupomoto."
5 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke;
"Kunumau Kawapu Apunai e ka aiyata marai ki
Debai. E ka kawaya esida ko aiyata marai ki ka
erida."
6 Aiyata marai mosi ka Iyesu Diyu ragidai mu
gurigurimaga tawai mo yapu manako e ubupu
iyapana ika tadeyawa kabukabuwa tondawa.
Apunu mosi ika tondawa e idai garu ka kiyokiy-
owena bisi kayawena.
7 Ko mara ki ka aiyata marai ki pokere Ma-
manuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi
ragidai dai mete kina ika bautagubu Iyesu naigida
mena empamana ki nana idiwa. Mu wainamupu
da e sigira ragidai aiyata marai ki makeya iy-
atamini bo gwede mo paerepoto gora raurupoto
ki ka mu ubumoto e pari wirawirapomoto.
8 Mu inako notapamawa ko mu notamaga ki
ka Iyesu e ororeya mena empupu kewowena
ki pokere e apunu idai kiyokiyowena apunai ki
sibu, wagubu ke; "Kau yabi yewe iyapana yabara-
mugu uburi." E inako wagubu manako apunu ki
kipu ubupu kanibu iyapana kuduba mu yabara-
mugu ubupu.

9 Ko Iyesu iyapana tadebu, wagubu ke; “Wi
nau sidimuri da nau wainapani; Aiyata marai
ki ka nu bagi kwaigomu bo berokoi kwaigomu?
Ade nu iyapana iyatamomu bo giritamomu? Nu
goranuga ki nene badidi wagau?”
10 E wirawena mu kuduba emitamiyawa da
kamadubu manako ade wirawena idai kiyokiyoi
apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau idagi roronapi.”
Apunu ki e idai roronapiyawa makeya ka e idai ki
garugaru mena supasupawena.
11 Kawakawai ragidai matakira ki emupu ka mu
nuwamaga pupuwena manako mu mubo mubo
tagamawa kasiwara Iyesu bameya badidi kwae-
tagamana ki keketai kupamawa.

Iyesu apunu ida esida kewowena kerapu apeya winetapu
(Mateyu 10:1-4; Maki 3:13-19)

12 Mara ki makeya ka Iyesu e eya mena kweya
mo yapu posiwena manako kemora ki rabineya
ika Mamanuga God bameya guriguriwagawa ton-
dawa da nawaru puruwena.
13 Nawaru puru-wagawa ka e ubupu e tadeyau
kabu-kabuwa ragidai ki mu nene wagubu bau-
tagubu manako apunu mena ida esida kewowena
kerapu apeya winetapu mu simaga e ‘Tononotapu
Ragidai’ tadebu. E winetapu ragidai eyaka eyaka
mu simaga ka yau kena;
14 Apunu Saimoni ki e si daikere Pita sibu ade
Saimoni e yowai Enduru mete kina. Apunu
Diyemesi yo apunu Diyoni, apunu Piripo yo
apunu Batoromaiya,

15 apunu Mateyu yo apunu Tomasi, apunu Arapiyo gubagai si ka Diyemesi, apunu Saimoni mosi
(e ka iyapana wairamaga gwandagi wagau ki
apunai mosi),
16 apunu Diyemesi gubagai si ka Diyudiyasi ade
apunu Diyudiyasi Isikariyoto. E ka Iyesu yogoi
wagubu ki apunai.

Iyesu iyapana tadeyawa kabukabuwa ade iyatamiyawa
(Mateyu 4:23-25; Mateyu 5:1-12)

17 Iyesu e tonotapu ragidai mete kina kweyau
kawamawa da dobu mo bau-tagubu ka e tadeyau
kabukabuwa ragidai ropani kawaya e ika
kwagara-mupu ubumawa. Iyapana ropani
kawaya natere natere kuduba tawana Diyudiya
rabineya ade natere Diyerusaremu ade natere
Taya yo Saidoni egi papasi deneya ki mete ika
bautagubu e kwagaramupu ubumawa.
18-19 Mu nuwamugu e badidi kabuwawagawa
ki wainapamana ade e uburana mu sigiramaga
ebo ebo ki mete iyatamana ki nana ika bau-
tagubu. Iyesu kasiyarai e rabineya ki mata-
rau bau-wagawa kayawagawa da iyapana iy-
atagamawa ki pokere mu kuduba e geyapa-
mana manako iyatagamana ki nana wainapa-
mawa. Iyapana gwedewau keyai berokoi mu
giritamiyawa ki mu mete bautagamawa manako
mu iya-tagamawa.

20 Iyesu ubupu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai
emitapu manako tadebu, wagubu ke;

“Wi gwabau idiwu ragidai karako mamamai-
wogoi, mibai ka Mamanuga God e gari ra-
bineya kaiwana idiwana watai ki ka wi
nene.
21 Wi karako wetei idiwu ragidai ki wi mete ma-
mamaiwogoi, mibai ka aita ewa ki ka wi matei-
wagi.

*Wi karako yadi wadamu ragidai ki wi mete ma-
mamaiwogoi, mibai ka aita ewa ki ka wi gwaita
wadumuri.*

22 Nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau
pokanere ka iyapana wi wainanimoto siyasiya, wi
tagarara-nimoto, wi wereyakauranimoto ade wi
iyapana berokoi nidini. Ko mu wi bamagau inako
kwaetogamu ki ka wi mamamaiwogoi.
23 Mara ki baiyagisi ki ka wi mibi mama-
mai taereiwogoi mibai ka wi puyoga kawaya ka
kunumau wi nawanaga tondau. Wi giriniyamu
pasuniyamu ragidai ki mu bodamuguma ka naiya
mena Mamanuga God e bonanai wainapamawa
tagamawa ragidai ki inako mete giritamawa pasu-
tamawa.
24 Akae, gwedegwede ropani kawaya wi ba-
magau uburau ragidai. Wi karako mamamai-
wagamu ki ewa kewo-yagisi.
25 Akae, wi karako mateigubu idiwu ragidai.
Aita ewa ka wi nuwaboyaiwagi mibi wetei idiwoi.
Akae, wi karako gwaita wadamu ragidai. Aita ewa
ka wi apena meyoi ade yadi kimoi.
26 Akae, wi gwedewau iyapana wi werega tagamu
wi siga esida tepapiyamu ragidai. Naiya takari
kawaya ka iyapana inako mete kwaetagamawa.

Mu dai beratagamawa tagamawa da ‘nu ka Mamanuga God e bonanai wainapemei iwegemei ragidai’, manako iyapana mu weremaga tagamawa.”

Nu iyaranuguma mete nota kwarikwarisitamomu
(Mateyu 5:38-48; 7:12)

27 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau wainasiniyamu ragidai, nau karako wi nidiyani ki wi naigida mena wainapumuri; Wi iyaraguma ki wi ubumuri mu nota kwarikwarisitamuri, ade wi wainaniyamu siyasiya ragidai ki mu bamamugu ka wi denai bagi mena kwaiwagi.
28 Wi simaganiyamu ragidai ki denai ka wi mu waditamuri bagi, ade wi giriniyamu pasuniyamu ragidai ki denai ka wi mu nene Mamanuga God bameya guriguriwagi.
29 Iyapana mosi kau kwanabugeya miniyoto ki kau denai e eba mini ko kamadi da e kau kwanabugi daikere mete miniyoto ka baganai. Ade iyapana mosi kau nusurugi tatamai yadini ki kau e eba bodapi ko kamadi da e kau midigi tatamai mosi mete yadini ka baganai.
30 Iyapana mosi kau gwedegwedegi ki genei yagisi ki kau e kwei, ade iyapana mosi kau gwedegwedegi mo pa wadubu ki kau eba nuwagi kasiwara ade wadi.
31 Kau nuwageya iyapana kau bamageya badidi kwaetagamana wainapiyei ki kau yabiri mu bamamugu inako mete kwaenuwagi.
32 Kau nota kwarikwarisiniyamu ragidai ki mu mena kau denai nota kwarikwarisitamiyowa ki ka Mamanuga God badidi pokere ki pokaiya kau

wadiniyoto bagi? Kau kwaenugibi ki ka eba gwede kawaya mosi. Bigi kwae-tagamu ragidai ki mu mete kina inako deni deni nota kwarikwarisi kasiwara-tagamu idiwu.

33 Ade iyapana bagi mena kau bamageya kwae-tagamu ragidai ki mu mena bamamugu kau bagi kwaenugowa ki ka Mamanuga God badidi pokere ki pokaiya kau wadini-yoto bagi? Kau kwaenugibi ki ka eba gwede kawaya mosi. Bigi kwaetagamu ragidai ki mu mete kina inako kwae-tagamu.

34 Ade kau gwede mosi iyapana mo kwebi man-ako kau notapiyei da e uburoto kau suruwagi ki denai wirapana negeyana wainapiyei ki ka Mamanuga God badidi pokere ki denai kau wa-diniyoto bagi? Bigi kwaetagamu ragidai ki mu mete kina ka mu mubo kowamuguma bigi kwae-tagamu ragidai gwede mosi tageyamu ki mu suruwa-maga ade denai wirapamana tagemana ki wainapiyamu.

35 Wi inako eba kwaiwogoi ko yau mena kwaiwogoi; Wi iyaraguma nota kwarikwarisitamiyoi ade mu bamamugu bagi mena kwaiwogoi. Wi iyapana gwede mo tagemuri ki ka mu denai wi suruwaga wirapamana negemana ki eba wainapiyoi. Wi bagi supasupai mena inako kwaiwogoi yamoi ki ka wi deniga kawaya ki wi aita ewa wadumuri ade wi ka mibai Mamanuga God Iyarau Tondau Apunai e munuiyoma. Wainapumuri; Berokoi kwaetagamu ragidai ade puyo wadamu ko denai parau eba tagamu ragidai ki ka Mamanuga God mu mete waitatamiyau.

36 Ki pokere Mamanuga God wi

nuwanuwaniyau ki maba wi kowaguma inako mete nuwanuwa-tamiyoi.”

Iyapana berokoi eba tadeyomu (Mateyu 7:1-5)

37 “Wi kowaguma emitamuri ki ka wi garugaru mu eba waigubatamuri da Mamanuga God wi mete eba waiguba-niyoto. Ade wi idaga gurai wi kowaguma naurimugu eba ugwaditamuri ragiragi da Mamanuga God e idai gurai wi naurigau mete eba ugwadini ragiragi. Iyapana berokoi wi bamagau badidi kwaetagubu ki wi deni mena notagogapumuri. Wi inako kwaiwagi ki ka berokoi wi badidi kwaigubu ki kuduba ka Mamanuga God mete notagogapoto.

38 Wi kowaguma puyo werenatamiyoi ki ka Mamanuga God wi mete puyo werenaniyoto. E negeni ki ka wi idagau posiyagisi siwagapoto iyapana poka nunumu dompiyamu ade kawareya kawareya nunumu dompiyamu posiwagau siwagapiyau ki maba posiyagisi siwagapoto. Ko wi iyapana gwede maraitau tagemuri ki denai ka Mamanuga God wi maraitau negeni, ade wi iyapana gwede kawaya daganani tagemuri ki ka Mamanuga God denai kawaya daganani wi negeni.”

39 Iyesu inako wagubu manako keyakeyai mo tadebu, wagubu ke; “Iyapana yabui kenekenei apunai mosi ki ka e eba uburoto e waretai yabui kenekenei ki e idaiya yadini yawata kabuwapoto. Pa mena. E inako kwae-yogono ki ka mu apeya ewapuru yawata paerepomoto bobau sumoto.

40 Iyapana gwede mosi kataitagamana wainapiyamu ki ka mu eba ubumoto

kabuwamaga apunai ki e raurupomoto. Ko
e badidi kabuwatamiyau ki mu kataitagisi
kewoyagisi ki ka mu katai-maga ka kabuwamaga
apunai ki e katai mete eyaka mena.
41 Kau nima kau waretagi e yabuiya gwede
mugu marai munta mo kene-pupu empipi
nuwegei ki ka kau badidi pokere naiya kau kiya
yabugeya ripa tapai kawaya mo kenepupu ki eba
empipi were nuwegei.
42 Kau gwede nana kau waretagi siyei, nuwegei
ke; ‘Kabai, kau yabi da nau waitaniyani mugu
marai munta kau yabugeya supu ki koritapani.’
Kau gwede nana inako nuwegei ko ripa tapai
kawaya kau kiya yabugi kenepupu ki kau eba em-
pipi were nuwagibi? Wi ka midiga pa matakawa-
gau ragidai. Wi yabiri ripa tapai kawaya wi wiga
yabuga kenepupu ki koritapumuri da wi tawana
naigida empumuri were ewa ka wi kowaguma
yabumugu mugu marai munta kene-pupu ki wai-
tatamuri koritapumuri.” Iyesu inako wagubu.

Ripa mibai kirau ki yonai
(Mateyu 7:16-20; 12:33-35)

43 “Ripa iruirui kawaya ki mibai berokoi eba
kiroto ade ripa wayowayoi ki mibai bagi eba
kiroto.
44 Ripa mibai kirau ki pokaiya ka wi ripa maka-
maga kataiwagi. Damaya madai ki siporo eba
wenapoto ade impunewa ki madai kauma eba
wenapoto.
45 Ki maba, iyapana bagai ki e nuwai notai
ka taniwena ki pokere e bagi mena kwaewagau
ko iyapana berokoi ki e nuwai notai ka berokoi
mena posiwena uburau ki pokere e berokoi mena

kwaewagau. Iyapana nima e nuwai notai nota bagi mena notapiyau ki e umuneya ka yona bagi mena bauwagau, ko iyapana nima e nuwai notai nota berokoi mena notapiyau ki e umuneya ka yona berokoi mena bauwagau."

Tawa wadamu ragidai apeya mu keyakeyaimaga
(Mateyu 7:24-27)

46 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Wi badidi pokere kawareya kawareya 'Kaiwawoni, Kaiwawoni' sidiyamu ko nau nidiyakani ki wi makeya makeya eba kwaiwagamu?
47 Iyapana nima nau bamaneya baiyagisi manako nau yonani suwagubuwani ki e makeya makeya kwaeyogono ki e iyai badidi maba ki keyakeyai nau karako wi kabuwaniyani wainapumuri;
48 E ka apunu mosi e tawai bebedai uruba rorowa kawa-kawaya ukwatapu bebeda nunutapu ubumu ki maba. Awana goya bauwena tawa ki kweyana gwairi kwaewagawa ko tawa ki bebedai ragiragi kawaya uburawa ki pokere tawa ki eba gwairi-wena.
49 Ko iyapana nima nau yonani pa wainapoto ko makeya makeya eba kwaeyogono ki ka e apunu mosi e tawai bebedai uruba iyaruiyaru ukwapupu kaupupu ki e maba. Awana goya bauwena tawa ki minibu manako tawa ki bebedai deni mena siwawena gwairi-pupu ki pokere tawa ki rororororowena manako awana kawarapupu kayawena." Iyesu inako wagubu.

7

Apunu kawai mosi e bigabigai apunai sigirawena
(Mateyu 8:5-13)

1 Iyesu dimawagawa tondawa da kamadubu manako kipu ubupu kayawena umawa da natere Kaponiyamu bauwena.
2 Natere Kaponiyamu rabineya ka apunu kawai mosi tawana Roumi were bauwena ika tondawa. Piyara ragidai mu kawaimaga ka eyo. Apunu ki e bigabigai nuwaiya po apunai mosi sigirawena powagana kwaewagawa.
3 Piyara apunai ki Iyesu sisiyai wainapupu ki pokere e ubupu Diyu ragidai mu kawakawaimuguma dai bibi tonotapu da mu Iyesu siyamana bauwagana manako uburana sigira apunai ki iyapana ki nana.
4 Mu kayatagubu Iyesu bameya bautagubu manako mu nuwamaga notamaga eyaka mena e simupu, tagubu ke; “Nu tononibu apunai ka apunu bagi kawaya ki pokere kau nu mete kaigamu manako e bigabigai apunai sigirawena ki kau iyapi.
5 Piyara apunai ki nu Diyu ragidai nu nene ebotau wainapiyau ade nu gurigurinuga tawai ki e nu nene mete wadubu.”
6 Mu Iyesu inako simupu manako bananamupu mete kayatagubu.

Mu umunamawa da tawa kikireya bautagamana kwaetagamawa ka piyara apunai ki yona mo ade tonopupu, wagubu ke; “Wi kaiwagi Kaiwawo apunai ki simuri da e nau tawaneya eba

umunoto. Nau ka eba gwede mo bagi kwaesugubuwani da e nau bamaneya baiyagisi,
7 ade nau e bameya surana ki mete eba baganai.
Ko wi simuri da e wateya mena ika uburoto yagisi
ki ka nau bigabigani apunai iyayagisi.
8 Nau mete kina ka iyapana kawakawai dai
mu kobamugu. Mu gwede mo tagisi ki nau
makeya makeya kwaesugani. Ade iyapana dai
nau kobaneya. Nau mu kayatagamana suwagani
ki mu kaya-tagisi ade mu kebomana suwagani
ki mu kebomoto. Ade nau bigabigani apunai
nau bigani mo kwaewagana siyani ki ka e nau
bigani ki kwaeyagisi. Ko ki maba wi karako
Iyesu simuri da e yona mena yagisi manako e
umuneya ka nau bigabigani apunai iyayagisi." Pi-
yara apunai ki yona inako tonopupu manako iya-
pana kayatagubu Iyesu bameya bautagubu yona
ki makeya makeya e simupu.
9 Iyesu yona ki wainapupu ka e notai wagubu
ke; "Akae, apunu ki e sumai ka kawaya." E in-
ako notapupu manako wirawena iyapana ropani
kawaya e eweya umunamawa ki tadebu, wagubu
ke; "Nau suwagani wainapumuri; Tawana Isir-
aero ragidai wi paunagau ka nau iyapana yau e
sumai maba mo eba bananapuwani."
10 Bibi ragidai ki wiratagubu kaya-tagubu pi-
yara apunai e tawaiya ade bautagubu ki ka mu
sigira apunai ki iyawena ika tondawa emupu.

Koboro mosi e gubagai powena ki Iyesu iyapupu

11 Eba rowarowa ki eweya ka Iyesu e tadeyau
kabukabuwa ragidai ade iyapana ropani kawaya

mete kina e bananamupu natere Naini kayatagubu.
12 Natere Naini kikireya gari umampu teta nakampu ki bameya bautagamawa ka mu natere ki ragidai yaraga mosi powena keroramupu gari tagaiya ononopamana ki nana ika kebomawa emitampu. Powena apunai ki e inai ka koboro, e gubagai eyaka mena ki po-wena. Ko tawa ki ragidai ropani kawaya ridi ki mete bautagubu kebomawa.
13 Nu Kaiwawonuga koboro ki empupu ki ka e nuwaboyai kawaya daganani wainapupu manako sibu, wagubu ke: “Kau yadi eba kirowa.”
14 E inako wagubu manako kanibu e idai gerowo kawareya tapu. Ki makeya ka onodiba ragidai ubumpu doko manako Iyesu ubupu powena apunai ki sibu, wagubu ke; “Munu waunai, nau nidiyani wainapi; Kau kiri uburi.”
15 Iyesu yona ki wagawa makeya ka powena apunai ki ade iyawena kipu ubupu bagi tondubu manako yona daikere wagubu. Ko Iyesu munu ki wadubu e inai kwebu.
16 Iyapana kuduba matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kudu mete wainamupu manako Mamanuga God e si tepamupu, tagubu ke; “Kau yonagi wagau apunai kawaya mosi nu paunanugu bauwena. Mamanuga God e iyapanaiyoma nu iyaniyana ki nana ka e karako apunu yau tonopupu nu bamanugu bauwena yau kena.”
17 Mu inako tagamawa manako Iyesu e badidi kwaewena ki sisiyai kawayawena kayawena tawana Diyudiya rabineya ade tawana tawana Diyudiya bameya ki mete kina ka iyapana kuduba

e badidi kwaewena sisiyai mu kuduba waina-
mupu gawarara.

Apunu Diyoni e kowakowaiyoma Iyesu bameya tonotapu
(Mateyu 11:2-19)

18 Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e
kowakowaiyoma e bameya bautagubu manako
Iyesu badidi kwae-wagawa umawa ki sisiyai e
kabuwa-mupu.
19 E yona ki wainapupu ka e kowakowaiy-
oma apeya ki ade tonotapu da mu manu yau
nu Kaiwawonuga manupamana, tagamana ke;
“Apunu nu nawanai idiwei ki kau baganai bo nu
apunu kudubai mosi bauwagana ki e nawanai
idiwomu?”
20 Iyapana apeya ki Iyesu bameya
bautagubu ka mu e simupu, tagubu ke;
“Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni kau
manunimana ki nana nu tononibu baigibi.
Nu karako kau manunimei yau kena; ‘Apunu
nu nawanai idiwei ki kau baganai bo nu
apunu kudubai mosi bauwagana ki e nawanai
idiwomu?”
21 Iyapana apeya ki Iyesu bameya bautagubu ki
makeya ka Iyesu iyapana sigiramaga ebo ebo iy-
atamiyawa, keyai berokoi iyapana giritamiyawa
ki siwakeketamiyawa, ade iyapana yabu-maga
kenekenei ki dai mete iyatamiyawa da mu tawana
ade empamawa,
22 ki pokere e denai mu tadebu, wagubu ke;
“Wi wiraiwagi kaiwagi manako wi yabugere ba-
didi empiyamu bo waina-piyamu ki kuduba wi

apunu Diyoni simuri, iwagi ke; ‘Iyapana yabumaga kenekenei ki tawana ade empiyamu; iyapana kerapumaga badabadamai bo kiyokiyoi ki iyatagubu ka iwu; iyapana kwakwarepumaga kwatakwatawena ki ade iyatagubu; iyapana wenagumaga kenekenei ki yona ade wainapiyamu; popotagubu ragidai ki mu dai ade iyatagubu kimpu ubumpu, ade gwabau idiwu ragidai ki mu ka yona bagi kawaya mete wainapiyamu.
23 Iyapana gwedewau mu midimaga nau bamaneya eba togawagau ragidai ki mu ka mibi mamamai idiwono.’ Wi apunu Diyoni inako simuri.”
Iyesu inako tadebu.
24 Apunu Diyoni e tonotapu ragidai ki wiratagubu kayatagubu eweya ka Iyesu iyapana ropani kawaya ika dibimupu idiwa ki apunu Diyoni e nene yona yau tadebu, wagubu ke; “Wi naiya apunu Diyoni bameya iyapana eba idiwu tawaneya kaigubu ki ka wi gwede empamana ki nana kaigubu? Wi gwaba mosi nusuru gipiyau ki empamana ki nana kaigubu bo?
25 Wi gwede empa-mana ki nana kaigubu? Wi apunu mosi e gwedegwedei bagibagi monagawena ki empamana ki nana kaigubu bo? Pa mena, iyapana gwedegwede bagibagi umamu ragidai ki mu ka upi eba kwaetagamu ko mu ka kawakawai ragidai mu tawamaga bagi ki rabineya pa idiwu.
26 Ko karako nau sidimuri; Wi mibai gwede empamana ki nana kaigubu? Wi Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi ki e empamana ki nana kaigubu bo? Ena, wi ki nene kaigubu. Ko nau nidiyani wainapumuri;

Apunu Diyoni e ka eba Mamanuga God e bonanai
wainapiyawa wagawa apunai ki mena ko e ka ade
kawaya esida,
27 mibai ka Mamanuga God e okai e nene inako
wagubu ke;
‘Nau yonani wagana apunai ka nau bibi yabiri
tonopani da e kau yawatagi meyoto.’
28 Oka ki inako wagubu ko nau ade nidiyani
wainapumuri; Iyapana kuduba
emitamiyamu mu paunamugu ka apunu
Diyoni e mena ka kawaya esida. Ko aita
ewa Mamanuga God e gari rabineya
idiwana ki marai baiyagisi makeya ka
iyapana nima munu marai munta maba
tondau ki e ka ade apunu Diyoni raurupoto
esida.”
29 Iyapana pakasi ragidai kuduba ade takesi
wadamu ragidai mete kina Iyesu e yonai ki
wainamupu ka mu tagubu ke; “Ki mibai, Ma-
manuga God e yawatai kabuwaniyau ki ka su-
pasupai kawaya.” Mu inako tagubu ki mibai ka
apunu Diyoni ororeya mena mu siruwatapu.
30 Ko Parisi ragidai ade Mamanuga God e
gorai kataimugu ragidai ki mu notamaga ka
eba wirawena ade Mamanuga God mu nene
kwaewena ki mu tagararamupu ki pokere apunu
Diyoni mu eba siruwatapu.
31 Ko Iyesu iyapana ika idiwa ki ade tadebu,
wagubu ke; “Wi karako idiwu ragidai wi iyaga
badidi maba ki keya-keyai nau badidi maba suwa-
gani?
32 Wi ka munu rasi imatau yanuwatagamu ki
mu maba. Mu ka mu mubo deni deni tagamu

kasiwara, tagamu ke; ‘Wi taereigamana ki nana
nu kainaga minimei ko wi eba taereiwagamu.’ Bo
ade tagamu ke; ‘Nu nuwaboya umayoi iwegemei
ko wi yadi eba kimu.’
33 Nau keyakeyai ki suwagubuwani ki mibai
ka yau kena; Iyapana siruwatamiyawa apunai
Diyoni bauwena ki ka e Mama-nuga God nene
bani kamadubu ade awana ‘waeni’ mo e mete eba
kubabu. Ko wi e kwaewena ki emupu ki ka wi e
simpu siyasiya, iwagubu ke; ‘Kweya kairapu mosi
e rabineya tondau.’
34 Ade nau Kunumau Kawapuwani Apunai
bausugubuwani ki ka nau bani yo awana
kubabuwani manako wi nau sidimupu, iwagubu
ke; ‘Empumuri, e ka kupekupei ade awana
kawaya daganani kubarau e yabarai babawagau.
E takesi wadamu ragidai ade iyapana bigibigi nu
tagarara-tamemei ragidai ki mu waretamaga.’
35 Wi inako iwagamu ko iyapana gwede-wau
Mamanuga God e yonai suma-pomoto ki mu
kataitagisi da Mamanuga God e notai ka mibai su-
pasupai bagi kawaya esida.” Iyesu inako wagubu.

Ridi mosi bigi mena kwaewagawa ki Iyesu bameya bauwena

36 Parisi apunai mosi Iyesu nene bibi tonopupu
da e bauwagana e tawaiya mete kupetagamana
ki nana wagubu ki pokere Iyesu ika bauwena
tawa rabineya kanibu tondubu manako mete
kupetaga-mana kwaetagamawa.
37 Natere ki rabineya ka ridi mosi bigi mena
kwae-wagawa ridai ki ika mete tondawa. Iyesu
bauwena Parisi apunai ki e tawaiya kupewagawa

tondawa ki sisiyai ridi ki wainapupu manako e karakara mosi ki mu bowa pokaiya yamanamupu ki rabineya e ripa otai aurai bagi kawaya mo minibu ki e wadubu Iyesu bameya kayawena.

38 E Iyesu tagere bauwena e kerareya ubupu manako yadi kipu. E yadi kirawa ki yabui iwai supu Iyesu kerarai pasipupu manako ridi ki kwarisi-wena tondubu e yabui iwai Iyesu kerareya ki e debai kumai rowarowa kawaya pokaiya surupupu. Surupupu kewowena ka e Iyesu kerarai kiyauyau-pupu manako ewa ripa otai aurai bagi kawaya ki wadubu e kerarai kawareya kwebu wira.

39 Parisi apunai ki ridi ki badidi kwaewena empupu ka e notai wagubu ke; “Apunu yau Mamanuga God e bonanai mibai wainapibena waguibena ki ka e ridi yau karako e midi geyapiyau ki e iyai berokoi mete kataiwagubena, mibai ka ridi yau ka bigibigi.” E notai inako wagubu.

40 Ko Iyesu apunu ki empupu manako sibu, wagubu ke; “Saimoni, nau yona mo kau nidiyana wainapakani.”

E inako wagubu ka apunu Saimoni denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau badidi wainapiyei ki kau sidi.”

41 Ko Iyesu keyakeyai mo e sibu, wagubu ke; “Iyapana apeya mu ka apunu kawai mosi e bameya bowa madai dai sikwatagubu. Mosi ka bowa madai kawaya daganani (500) sikwa-wena ko mosi ka bowa madai maraitau (50) ki mena sikwawena.

42 Iyapana apeya bowa madai sikwatagubu ki
denai wirapamana marai bauwena ki ka mu
bowa madai pa mena ki pokere apunu kawai
ki mu nuwaboyamaga wainapupu manako mu
sikwamaga ki kuduba e deni mena surupupu.
Ko nau karako kau manuniyani; Mu apeya ki
mu paunamugu ka nima mamama kawaya mu
kawaimaga ki e bameya wainapupu?”
43 Iyesu inako wagubu manako apunu Saimoni
denai wagubu ke; “Nau wainapakani da bowa
madai kawaya daganani sikwawena apunai e sik-
wai surupupu ki kena.”
“Ena, kau yona mibai nuwagibi.”
44 Iyesu inako wagubu manako wira-wena ridi
ki empupu manako apunu Saimoni ade sibu,
wagubu ke; “Kau ridi yau empiyei? Nau kau
tawageya bausugubuwani ki kau nau kerarani
siruwapana awanai mo eba tegebi. Ko ridi yau
ka e eya yabui iwai pokaiya nau kerarani siruwa-
pupu manako ewa e debai kumai pokaiya nau
kerarani surupupu.
45 Nau tawageya bausugu-buwani ki kau diri-
wani eba kwaenugibi nau eba kiyauyausinibi.
Ko ridi yau ka nau tawageya bausugubuwani ki
makeya ka e nau kerarani mena kiyauyaupiyawa
tondawa da karako yau kena.
46 Kau awana monamonai nau debaneya eba
kwebi wira ko ridi yau e ka ripa otai aurai bagi
kawaya nau kerapuni kawareya kwebu wira.
47 Nau nidiyani wainapi; Ridi yau e paere
ropani kawaya kwaewena ki kuduba nau karako
deni mena surupuwani kewowena ki pokere e
kawaya daganani nau nota kwarikwarisi-siniyau.

Ko iyapana nima paere marai munta kwaewena manako nau uburani paere marai munta ki surupani ki denai ka iyapana ki uburoto maraitau mena nau nota kwarikwarisisiniyono.

48 Iyesu inako wagubu manako wirawena ridi ki empupu sibu, wagubu ke; “Kau bigi badidi kwaenugibi ki kuduba nau deni mena surupakani kau tagageya kwenupakani.”

49 Iyapana ika bani kupamawa idiwa Iyesu yonai ki wainamupu ka mu mubo mubo umana misimisitagawa, tagamawa ke; “Apunu yau ka nima? E wagubu da e bigi deni mena surupana kwenupana ki nana wagau.”

50 Mu inako tagubu ko Iyesu ridi ki ade sibu, wagubu ke; “Kau sumagi pokaiya ka kau iya bananapipi ki pokere naigida mena nuwabagi rabineya kayanuwagi.”

8

Momai upu ki keyakeyai
(Mateyu 13:1-23; Maki 4:1-20)

1 Mara dai kewowena eweya ka Iyesu tawana tawana natere natere kayawena Mamanuga God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya badidi maba idiwana ki yonai bagi kawaya dimawagawa umawa. E tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu apeya,

2 ade naiya sigira ebo ebo wadumupu keyai berokoi mu rabinamugu idiwa ko Iyesu mu iyatapu ridi dai ki mu mete kina e mete kayatagubu. Ridi ki mu simaga ka yau kena; Mosi ka Meri si daikere Magidarini tagubu (naiya ka keyai

berokoi kuduba ida daikere kewowena daikere
apeya (7) e rabineya idiwa ko Iyesu berokoi ki
kuduba siwakeketapu gawarara),
3 mosi ka Diyona (e nobomoi ka kaiwawo Erodi
e piyaraiyoma mu kawaimaga mosi si ka Kusa),
ade mosi ka Susana. Ridi ki kena ade ridi ropani
kawaya dai mete kina karako Iyesu ade e tadeyau
kabukabuwa ragidai mete kayatagubu mu wait-
atamawa iwa.
4 Iyapana tawana tawana bautagubu Iyesu em-
pamana ade e yonai waina-pamana ki nana e
kwagaramupu idiwa manako e mu paunamugu
ubupu waigugu were tadebu, wagubu ke;
5 “Apunu mosi ka momai dai urana kayawena.
E momai ki urawa umawa ka momai dai ker-
apu dabireya gwegwe-tagubu manako midiwari
garugaru mena bautagubu momai ki kupampu
gawarara.
6 Momai dai ka e yaroyaro kawareya upu. Mo-
mai ki ugwadubu susukwana ko garugaru mena
sura-tagubu mibai ka witai waira rabineya eba
supu ade waira ki awana pa mena.
7 Ade momai dai ka gwabau gaya kakapareya
gwegwetagubu wenatagubu ko gwaba niniurau-
rapupu ki pokere wenatagubu ko mibai eba kipu.
8 Ko momai dai ka e waira bageya upu
manako ugwede susukwanapupu wenatagubu
kawakawayatagubu momai eyaka eyaka mibai
apunai ida daikere mena (100) kipu.”

Iyesu inako wagubu ade wagubu ke; “Wi
wenaguga mete kina ki ka wi nau waigugu
suwagubuwani yau mibai naigida mena waina-
pumuri wetawetara.”

9 Ki eweya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e
manumupu, tagubu ke; “Kau waigugu nuwagibi
ki mibai ka badidi?”
10 Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Mamanuga
God e gari rabineya idiwana ki yonai wekewekei
ki mibai kuduba ka nau matarau wi nidiyakani
ko iyapana dai ki nau waigugu mena pokaiya
mu tadeyakani da mu yabu tamono ko mibai
eba empomoto ade wainapomono ko mibai eba
kataitagisi.”
11 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke;
“Waigugu suwagubuwani ki mibai ka yau kena;
Momai upu ki ka Mamanuga God e eya yonai.
12 Momai ki kerapu dabireya gwegwetagubu ki
mibai ka yau kena; Iyapana dai mu ka Mamanuga
God e yonai wainapomoto ko Berokoi Apunai
Seitani garugaru mena baiyagisi mu notamaga
yadini gogapoto manako yona ki surupoto da mu
yona ki eba sumapomoto ade iya waunai mete eba
yadini.
13 Momai yaroyaro kawareya gwegwetagubu ki
mibai ka yau kena; Iyapana dai mu ka Mamanuga
God e yonai wainapomoto mamamatagisi ko yona
ki mibai mu rabinamugu eba supu tawawena ki
pokere gwede mo mu sumamaga nukepana em-
pana ki nana baiyagisi ki ka mu Mamanuga God
e yonai ki garugaru mena notagogapomoto.
14 Ade momai gwabau gaya kakapareya gweg-
wetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai mu
ka Mamanuga God e yonai wainapomoto ko mu
waira yau gwedegwedei empomono yabumaga
midiyayogono ade mu mubo gwede-gwedemaga
kawayawagana ki nana mete wainapomono ki

pokere Mama-nuga God e yonai wainamupu ki
mu notamaga ki utapoto manako mu mibimaga
mo eba kiroto raiyagisi.
15 Ko iyapana dai mu ka e momai waira bageya
upu ki maba. Mu ka Mamanuga God e yonai
wainapomoto sumapomoto mu rabinamugu ya-
dini doko manako kasiyarai kawaya ubumono da
mu mibimaga bagi kawaya kirono."

Duna eba wekepamana ki waigugui (Maki 4:21-25)

16 Iyesu ade tadebu, wagubu ke; "Iyapana mosi
duna beupoto ki ka e duna ki bani taroto? E digu-
mau taroto bo kurari umuneya wekepoto bo? Ae,
pa mena, e duna matarau taroto manako iyapana
e bameya baitagisi ki ka duna tanai tawa miniyau
siwa ki mu empomoto.
17 Wi gwedegwede kuduba weki gwaiya kwai-
wagamu ki ka ewa marai mosi matarayagisi. Ade
wi gwedegwede kuduba utapiyamu ki utai ka ewa
marai mosi wakayagisi matarayagisi taneya ton-
dono.
18 Ki pokere wi yona badidi maba wainapumuri
ki wi naigida mena notapumuri wainapumuri.
Iyapana nima yona mibai wainapupu wadubu
doko ki ka e yona waunai mosi ade wainapoto
yadini. Ko iyapana nima yona ki eba wainapupu
wadubu doko ki ka e ewa mo eba yadini ade marai
munta wadubu ki mete gogayagisi."

Iyesu e inai ade e eya yowaiyoma (Mateyu 12:46-50; Maki 3:31-35)

19 Iyesu e eya inai ade e eya yowai-yoma mete
kina e bameya bautagubu ko iyapana ropani

kawaya e kwagara-pamawa idiwa ki pokere mu e
bameya bautagamana mete yonatagamana ki ka
ragiragi kawaya.
20 Iyapana mosi bauwena Iyesu sibu, wagubu
ke; “Kau inagi ade kau yowagiyoma mete kina
bautagubu tawa ureya ubumu kau nene tagamu.”
21 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Iyapana
gwedewau nau Mamai God e badidi wagau
ki wainapiyamu makeya makeya kwaetagamu
ragidai ki mu mena ka mibai nau yowaniyoma
ade nau inaniyoma.”

Nusuru kawaya mo bauwena Iyesu wagubu puruwena
(Mateyu 8:23-27; Maki 4:35-41)

22 Mara mosi ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai mete kina waka mo kawareya yamupu
manako e ubupu mu tadebu, wagubu ke; “Waka
yau kawareya kaburu papasi daikere kaigomu.” E
inako wagubu manako kayatagubu.
23 Mu kayatagubu kaiwa ka Iyesu e yabui
towena ki pokere e kwarisiwena ukwarawa.
Garugaru mena ka nusuru kawaya mo bauwena
towawa wirawena yabadubu waka rabineya posi-
wena manako waka waunitau kaburu surana
kwaewagawa.
24 Iyesu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai kaimpu
e wadumpu yabuyabu simupu, tagubu ke;
“Kaiwawonuga, Kaiwawonuga, nu popoigamana
kwaigemei.”
Iyesu yabuwena kipu ubupu ragiragi kawaya
nusuru towawa tadebu manako ki makeya ka
nusuru pamenawena ade towawa bigawena
manako kaburu kwarisiwena ukwapu.

25 Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai
tadebu, wagubu ke; “Wi sumaga ka bani?” E in-
ako wagubu ko mu notamaga kowena kudu mete
wainapamawa mu mubo mubo tagamawa kasi-
wara, tagamawa ke; “Apunu yau ka nima? E bo-
nanai ragiragi kawaya wagubu manako nusuru
yo towawa e bonanai wadumupu.”

Kweya kairapu apunu mosi giripupu (Mateyu 8:28-34; Maki 5:1-20)

26 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete
kina tawana Gariri kamadumpu waka kawareya
kaya-tagubu kaiwa da papasi daikere Gerasini
ragidai mu tawanamugu bautagubu.
27 Iyesu waka kamadubu kanibu wairau
surawa ki makeya ka apunu mosi bauwena
e ika bananapupu. Apunu ki ka natere ki
mu apunumaga mosi ko kweya kairapu dai e
rabineya idiwa. E ebo tawaiya eba tondawa
ko mara ropani kawaya ka e iyapana popai
kwakwarepumaga ragu rabineya naka-pamawa
ki mu watamugu ukwarawa. E sipuma eba
umarawa ko ni matarau umawa.
28 E Iyesu empupu ki ka e kwewena Iyesu
yabareya gwairiwena ukwapu manako e bonanai
ragiragi kawaya wagubu ke; “Iyesu, Kawain-
uga God Kunumau Tondau e Gubagai ka kau.
Kau gwede berapana ki nana nau bamaneya
baunugibi? Nau nidiyani; Kau eba girisini.”
29 E yona ki wagubu ki mibai ka Iyesu ororeya
mena kweya kairapu e rabineya tondawa ki si-
wakekepupu.

Naiya, mara ropani kawaya ka keyai berokoi ki apunu ki wadubu doko kasiyara kweyawa. E bigawagana ki nana ka iyapana kawareya kawareya e idai kerarai taburuba pokaiya umamawa dokodoko, ko e kwikwi gengemu-wagawa taburuba ki purupurutagamawa manako kweya kairapu ki e yabiripiyawa da e iyapana eba idiwu tawaneya ki kayawagawa umawa.

30 Ko Iyesu apunu ki empupu manako kweya kairapu e rabineya tondawa ki manupupu, wagubu ke; “Kau sigi ka badidi?”

“Nau sini ka Damu Kawaya.” E inako wagubu ki mibai ka kweya kairapu ropani kawaya apunu ki e rabineya idiwa.

31 Kweya kairapu ki kawareya kawareya nuwasiyasiya nene Iyesu siyamawa, tagamawa ke; “Bita wadamana tawaneya waira kobaiya ki kau eba tononiyo.”

32 Karako ka kweya madanai daikere eba uwama ka papa boyo ropani kawaya eba bigabigai buri sipuratagamawa idiwa. Kweya kairapu papa boyo ki emitampu ka mu Iyesu kawareya kawareya siyamawa, tagamawa ke; “Kau nuwagi manako nu kaigamu bo buri rabinamugu teteigamu idiwomu.”

“Ki baganai, kaiwagi.” Iyesu inako wagubu,

33 manako kweya kairapu ki kuduba apunu ki kamadumpu matarau bautagubu kayatagubu manako bo ki rabinamugu tetetagubu. Ki makeya ka bo ki kuduba mu yabaramaga babawena kweya ki erida mena garugarumupu kaburu sikisikimupu manako nonamaga kubabu popotagubu gawarara.

34 Bo baikamutagamawa ragidai ika idiwa
gwede wenawena ki kuduba emupu ka mu
wakapatagubu kaya-tagubu tawa tawa iyapana
tademawa iwa,
35 manako iyapana ki waratampu kayatagubu
Iyesu bameya mu mubo yabumugere empamana
ki nana bau-tagubu. Bautagubu ka mu apunu ki
naiya kweya kairapu e rabineya idiwa ko karako
kamadumpu kayatagubu ki e yabarai supasu-
pawena monagawena ika Iyesu kerareya bagi
kawaya tondawa emupu. Mu matakira ki emupu
ka mu notamaga kowena kudu mete waina-
pamawa.
36 Ko bo baikamutagamawa ragidai ubumpu
mu mubo yabumugere apunu ki badidi maba
iyawena emupu ki sisiyai kuduba mu kowa-
muguma kabuwatampu.
37 Tawana Gerasini ragidai kuduba yona ki
wainamupu ka mu kudu ebotau wainamupu
didigura-maga mete wagubu manako mu Iyesu
baiyonomupu ki pokere e waka rabineya ade
yapu posiwena kamaditapu kaya-wena.
38 Iyawena apunai ki Iyesu mete kayatagamana
ki nana wagubu ko Iyesu e munapupu sibu,
wagubu ke;
39 “Ae, ki pa mena. Kau wiranuwagi kau
tawageya kayanuwagi manako Mamanuga God
kau nene bagi kawaya badidi kwaewena ki sisiyai
kuduba kau kowagiyoma tade.”

Iyesu inako wagubu manako apunu ki
kayawena natere ki rabineya e bameya Iyesu
badidi kwaewena ki sisiyai kuduba iyapana
tadeyawa umawa.

Munu ridai popai ade ridi sigisigirai (Mateyu 9:18-26; Maki 5:21-43)

40 Iyesu waka kawareya ade wira-wena kayawena kaburu papasi daikere bauwena ka iyapana kuduba e nawanai ika idiwa ki e paraupamawa ade e diriwai kwaetagamawa.

41-42 Ki makeya ka Diyu ragidai gurigurimaga tawai ki debai apunai mosi ika bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu. Apunu ki e petei eyaka mena ki e kwamurai ka ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki e sigirawena powagana kwaewagawa ki pokere apunu ki Iyesu gigipiyawa da e tawaiya e mete kayatagamana ki nana wagubu.

Iyesu mete kayatagubu ko iyapana ropani kawaya e kwagaramupu paupuna-mpu mete kayatagubu.

43 Iyapana ropani kawaya ki mu paunamugu ka ridi mosi ika kaniyawa ki kwamura ida esida kewowena kerapu apeya (12) rabineya sigira mena tondawa ko e kobaiya dara maramara bauwagawa. Iyapana e iyapamana kwaetagamawa ko e eba iyawena.

44 Ridi ki iyapana paunamugu Iyesu tagere ika kaniyawa manako e giyansu mena kanibu Iyesu midi tatamai ki madanai mena geyapupu manako ki makeya ka e kobaiya bau-wagawa ki deni mena kewowena.

45 Ko Iyesu wirawena iyapana manutapu, wagubu ke; “Ki nima nau geyasinibu?”

Iyapana kuduba tagubu bodaboda ki pokere apunu Pita kanibu Iyesu sibu, wagubu ke; “Kaiwa-

woni kau emani, iyapana ropani kawaya karako
kau kwagaranimpu ki geyaniyamu."
46 Ko Iyesu wagubu ke; "Kasiyara mo nau rabi-
naneya bauwena kayawena ki nau wainapuwani
ki pokere nau kataineya da iyapana mosi nau
geyasinibu."
47 Ridi ki wainapupu da e kwaewena ki
wekepana yawatai pa mena ki pokere e kudu mibi
didigurai bauwena Iyesu kerareya kwarisiwena
e ramatai kawareya ubupu manako iyapana
kuduba yabaramugu ka e gwede nana Iyesu
geyapupu ade e badidi maba garugaru mena
iyawena ki sisiyai kuduba e wagubu matara.
48 Ko Iyesu ridi ki empupu manako denai sibu,
wagubu ke; "Peteni, kau sumagi ki pokaiya kau
iyanugibi. Kau sigiragi wana kewowena ki pokere
nuwabagi rabineya kayanuwagi."
49 Iyesu yona ki wagawa makeya ka iyapana
mosi apunu Yairusi e tawai deneya bauwena
apunu Yairusi sibu, wagubu ke; "Kau petegi
powena. Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai yau
wauneya bauwagubena ki ka baganai ko kau pe-
tegi karako powena ki pokere siyo da e wirayagisi
kayayagisi."
50 Iyesu yona ki e wenagui mena wainapupu
kamadubu manako apunu Yairusi sibu, wagubu
ke; "Kau notagi eba koyogono ko nau mena
sumasiniyowa ki kau petegi ade iyayagisi."
51 Mu tawau bautagubu ka Iyesu iyapana
kuduba munatapu manako apunu Pita yo Diyoni
yo Diyemesi ade munu ridai ki e inai mamai
mete kina ki mu mena waratapu tawa rabineya
yamupu.

52 Iyapana kuduba ika idiwa munu ki powena
ki yadi wadamawa apenai meyamawa ki pokere
Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Wi gwede apenai
meyamu? Munu ridai ki eba powena ko e pa
ukwarau.”
53 E inako wagubu ko mu kataimugu da munu ki
mibai powena ki pokere mu e gwaigwitapamawa.
54 Ko Iyesu kanibu munu popai ki idaiya
wadubu manako sibu, wagubu ke; “Peteni, nau
nidiyani wainapi; Kau kiri uburi.”
55 Ki makeya ka munu ridai ki e keyai ade
bauwena e rabineya yapu ugwadubu iyaiya man-
ako e garugaru mena kipu ubupu. Ko Iyesu
mu tadebu, wagubu ke; “Wi bani dai kwemuri
kupoto.”
56 Munu ridai ki e inai mamai mu notamaga
kowena kodabamaga kamupu ko Iyesu mu tata-
matapu da mu petemaga badidi maba iyawena
ki sisiyai mu iyapana eba tademana ki nana
wagubu.

9

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tonotapu kayatagubu

(Mateyu 10:5-15; Maki 6:7-13)

1-2 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida es-
ida kewowena kerapu apeya mu nene wagubu
bautagubu manako e kasiyara tagebu da mu kay-
atagamana kweya kairapu ebo ebo siwakeketa-
mana ade iyapana sigira-tagubu ragidai mete iy-
atamana ki nana. E kasiyara inako tagebu man-
ako Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki
yonai iyapana tademana ki nana mu tonotapu,

3 tadebu, wagubu ke; “Yawata gwedegwedei,
guna, igwa, masura, bowa madai, ade gwedeg-
wede raragai inako ki kuduba wi kamadumuri pa
ida kasikasi kaiwagi.
4 Wi tawa mo baiwagi manako iyapana mo wi
nene kwaewagau ki ka wi e bameya ukwapu-muri
idiwoi da wi natere ki kamadu-muri makeya, ko
wi tawa yabayababa mo eba ukwapumuri.
5 Ko wi natere mo baiwagi manako iyapana
wi nene eba kwaetogomono ki ka mu beramaga
berokoi matarapamana ki nana ka wi waigugu
yau mena kwaiwagi; Wi kerapuga dogiyai mu
tawamaga katamuruiya mena pasipumuri. Mu
waigugu ki empomoto ki mu kataitagisi da mu
paeremupu.”
6 Iyesu inako tadebu manako mu kayatagubu
kaiwa tawana tawana tawa tawa Mamanuga God
e yonai bagi kawaya iyapana tademawa ade sigira
ragidai mete iyatamawa iwa.

Apunu kawai Erodi e notai babawena (Mateyu 14:1-12; Maki 6:14-29)

7 Tawana Gariri ragidai mu kawai-maga Erodi
gwedegwede yau kuduba wenawena ki sisiyai
wainapupu ka e notai babawena. Iyapana dai
tagubu da iyapana siruwatamiyawa apunai Diy-
oni naiya powena ki ade iyawena kipu ubupu,
8 dai tagubu da oragai apunai Eraidiya ade
wirawena bauwena, ade dai tagubu da Ma-
manuga God e bonanai wainapiyawa wagawa
apunai mosi ki naiya takari kawaya tondawa ko
powena ki ade iyawena kipu ubupu bauwena.

9 Apunu Erodi iyapana yonamaga ki
wainapupu ka e notai babawena, wagubu ke;
“Nau apunu Diyoni e gobai meyamana puru ki
yonai suwagubuwani ko apunu karako bauwena
matakira ebo ebo kwaewagau wainapakani ki e
ka nima?” Apunu Erodi e notai inako wagubu
manako e Iyesu empana ki nana ki yawatai
kwaenepiyawa tondawa.

Iyesu iyapana 5,000 bani tagebu
(Mateyu 14:13-21; Maki 6:30-44; Diyoni 6:1-14)

10 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade
wiratagubu bautagubu manako mu badidi kwae-
tagamawa ki sisiyai mu makeya makeya Iyesu
simupu. Simpu kewowena ka e mu waratapu
iyapana kamaditampu manako mu mubo mena
kayatagubu natere mo si ka Besaida bautagubu.
11 Ko mu tawana bani deneya kaya-tagamawa
ki iyapana ropani kawaya mu emitampu man-
ako ewakumatampu kayatagubu mu bamamugu
ade bau-tagubu. Iyesu iyapana nuwaboyam-
aga wainapupu ki pokere e mu diriwamaga
kwaewena Mamanuga God e gari rabineya idi-
wana ki yonai mu tadeyawa ade sigira ragidai
mete iyatamiyawa.
12 Madega kanibu kekerawagawa ka Iyesu
tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya
bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Madega
surana kwaewagau ko tawana yau ka tawa
pa mena ki pokere iyapana ropani kawaya
yau tonotami da mu tawa tawa kayatagisi
ukwapamana watai kwaenepomoto ade bani
kupamana ki mete kwaenetagisi.”

13 Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu man-
ako denai tadebu, wagubu ke; “Ae, ki inako pa
mena. Wi wiga baniga dai tagemuri da mu kupo-
moto.”

Ko mu denai e simupu, tagubu ke; “Akae, nu
bani buredi ida daikere mena ade iyana apeya
ki mena nu nuga masuranuga temipi, ko iya-
pana yau ka ropani kawaya eba bigabigai. Nu
kaigamana mu banimaga gimarapamana ki nene
nuwegei bo?”
14 (Iyapana ika damumupu idiwa ka ropani
kawaya, uratanai mena ka kuduba 5,000.)

Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu,
wagubu ke; “Wi kaiwagi iyapana tademuri da
damu mo rabineya ka iyapana 50 idiwoto ade
mosi rabineya ka 50 idiwoto, mu inako idiwoto
kaya-tagisi.”

15 E tadeyau kabukabuwa ragidai kaimpu
iyapana makeya makeya inako nakatampu
kewowena,
16 ka Iyesu bani buredi ida daikere mena ade
iyana apeya ki mete tepupu pairawena esida
kunumau yabu tapu Mamanuga God bameya pa-
rauwena manako bani ki gerepupu e tadeyau
kabukabuwa ragidai tagebu da mu bani ki iya-
pana tagemana ki nana wagubu.
17 Iyapana kuduba bani ki kupampu
matetagubu manako ki eweya ka Iyesu
kowakowai-yoma bani pirai kwanamupu kode
rabineya nunumupu manako kode ida esida
kewowena kerapu apeya posi-tagubu.

Apunu Pita Iyesu nu Iya Negeyana Apunai Keriso sibu
(Mateyu 16:13-28; Maki 8:27-9:1)

18 Mara mosi ka Iyesu e eya mena guriguriwa-
gawa tondawa manako e tadeyau kabukabuwa
ragidai e bameya bautagubu. Ko Iyesu mu manu-
tapu, wagubu ke; “Sidimuri; Iyapana tawana
tawana idiwu ki mu nau nene badidi tagamu? Mu
wainapiyamu da nau ka nima?”
19 Ko mu denai e simupu, tagubu ke;
“Mu dai wainapiyamu da kau ka iyapana
siruwatamiyawa apunai Diyoni. Ade dai tagamu
da kau ka oragai apunai Eraidiya ade wiranugibi
baunugibi. Ade dai tagamu da kau ka takari
kawaya Mamanuga God e bonanai wainapiyeya
nuwegeya ko ponugibi manako ade iyanugibi kipi
ubupi ki apunai.”
20 Mu denai inako tagubu manako Iyesu
mu ade manutapu, wagubu ke; “Ko wiyo, wi
wainapiyamu da nau ka nima?”
E yona ki wagubu ka apunu Pita denai e sibu,
wagubu ke; “Kau ka nu Iya Negeyana Apunai
Keriso, Mamanuga God e nene.”
21 Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu mu
umunumaga umapu da mu yona ki iyapana mo
eba siyamana ki nana,
22 manako ade tadebu, wagubu ke; “Nau
Kunumau Kawapuwani Apunai aita ewa
midi makari kawaya mo bananapani.
Iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai, ade Mamanuga God e gorai
ki kataimugu ragidai mete kina ki mu kuduba
ka nau tagararasinimoto manako ubumoto nau

wadisinimoto susinimoto poyo. Nau posugani ko
mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade
iyasugani kirani uburani.”
23 E inako wagubu manako mu kuduba ade
tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima nuwaiya nau
ewaneya kayawagana wainapiyau ki ka gwedeg-
wede kuduba e eya iyai nene wainapiyau ki
kuduba e kamadini manako nau ripa korosi
kawareya makarisugani ki maba e mete bita
makari nau pokanere maramara bananapana ki
kudeya e eba wainapono ko kasiyarai kawaya
e eya korosi maba kawarapoto yabadini nau
ewaneya uburoto.
24 Iyapana nima e eya iyai karako yewe wairau
ki nene wainapiyau ki ka e eya iyai ewa nene ki e
kaupiyau. Ko iyapana nima nau pokanere e eya
iyai karako nene kaupiyau ki ka aita ewa ka iya
mibai bananapoto yadini.
25 Iyapana nima waira yau gwede-gwedei
kuduba tepiyau ko e eya iyai ewa nene ki e
kaupiyau manako e poyagisi ki ka e aita ewa
gwede yadini?
26 Iyapana nima nau pokanere bo nau yonani
suwagubuwani ki pokaiya midimamayagisi ki ka
aita ewa nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau
Mamai ade e aneyaiyoma bagi kawaya mete kina
mu tanimaga pokaiya ade wirasugani bausugani
makeya ki nau uburani iyapana ki mete midi-
mamapani.
27 Nau yona yau mibai wi nidiyakani; Wi
karko idiwu ragidai Mamanuga God e kasiyarai
matarayagisi wi yabugere empumuri were ewa
ka wi dai popoiwagi.”

Iyesu kiyabui wirawena taniwena (Mateyu 17:1-8; Maki 9:2-8)

28 Iyesu yona ki wagubu makeya pura eyaka
mena kwaitana kewowena eweya ka e apunu Pita
yo Diyoni yo Diyemesi waratapu mu mubo mena
guriguritagamana ki nana kweya mo yamupu.
29 Iyesu guriguriwagawa makeya ka e kiyabui
wirawena ebo wenawena ade e midi tatamai
poe kawaya ki mete wirawena taniwena sinini
tawana kuduba minibu siwa.
30 Garugaru mena ka iyapana apeya ika
mataratagubu Iyesu mete yonatagamawa
ubumawa. Mosi ka oragai apunai Mosisi ade
mosi ka oragai apunai Eraidiya.
31 Kunuma tanai bagi kawaya kawapu mu
kawarimugu minibu siwa manako Mamanuga
God e ebo nuwaiya winepupu tapu ki makeya
Iyesu natere Diyerusa-remu rabineya bita ba-
nanapana powagana ki sisiyai mu e mete taga-
mawa ubumawa.
32 Apunu Pita e kowaiyoma mete kina ukwa-
pamawa ki yabutagubu ki ka mu Iyesu kiyabui
tanai kawaya ki emupu ade iyapana apeya e mete
yonatagamawa ubumawa ki mu mete emitampu.
33 Iyapana apeya ki Iyesu kamadamana
kwaetagamawa ka apunu Pita ubupu Iyesu sibu,
wagubu ke; “Kaiwawoni, nu yewe wi mete idiwei
ka bagi kawaya. Karako ka nu nabonabo apeya
eyaka yewe waditamamu, mosi ka kau nene,
mosi ka oragai apunai Mosisi e nene, ade mosi ka
oragai apunai Eraidiya e nene. (Apunu Pita yona
ki wagawa ka e notai babawena wagawa.)
34 E yona ki wagawa makeya ka oroguma

kawapu mu ruputapu ki pokere mu notamaga
kowena kudu mete wainapamawa.
35 Ko bonana mosi oroguma rabineya mete
bauwena, wagubu ke; ‘Yau ka nau Gubagani.
Nau e winepuwani ki pokere e mena yonai ki wi
wainapiyoi idiwoi.”
36 Bonana ki yona inako wagubu kewowena
eweya ka mu Iyesu e eya mena ika uburawa
emupu. E tadeyau kabukabuwa ragidai apeya
eyaka ki mu yabumugere badidi emupu ade
waina-mupu ki mu mubo mena notapamawa
idiwa ko sisiya ki mu iyapana mo eba simupu.

Keyai Berokoi munu mosi giripupu
(Mateyu 17:14-18; Mateyu 17:22-23; Maki 9:14-27; Maki 9:30-32)

37 Nawaru puruwena ka Iyesu e tadeyau
kabukabuwa ragidai mete kweya kawareya
ade wiratagubu kawamawa manako mu kweya
kerareya bautagamawa makeya ka iyapana
ropani kawaya mu ika bananatampu.
38 Iyapana ropani kawaya ki mu pauna-mugu
ka apunu mosi ika uburawa e bonanai ragi-
ragi kawaya wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa
Apunai, nau nidiyakani wainapi; Kau waitasini
nau gubagani eyaka mena yau emani.
39 Maramara ka keyai berokoi mosi garugaru
mena bauwagau kwewagau nau gubagani wadau
wairau kwenupiyau da e idai kerarai kuduba pa-
tototagamu manako e umunai gipoporai bauwa-
gau uwari sisiripiyau. Keyai berokoi ki kawareya
kawareya e makari kweyau ko garugaru mena
eba kamadau.

40 Kau tadeyei kabukabuwa ragidai mu keyai berokoi ki siwakekepamana ki nana nau tadebuwani, ko mu siwakekemupu ko e eba bauwena kayawena.”

41 Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi nau eba suma-siniyamu ragidai. Wi paerepiyamu kawaya daganani. Nau mara badibadi yabaranugu wi mete yewe idiwomu? Nau mara badibadi wi bitaga kawaraponi yaroni tondoni?” E inako wagubu manako wirawena apunu ki sibu, wagubu ke; “Baganai, kau gubagagi wadi nau bamaneya yabi.”

42 Munu ki yabadawa makeya ka keyai berokoi ki e ragiragi kawaya minibu wairau kwenupupu manako munu ki e idai kerarai kuduba patototagubu. Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawaya keyai berokoi ki siwakekepupu, munu uratanai ki iyapupu manako wadubu e mamai kwebu.

43 Iyapana kuduba Mamanuga God e kasiyarai kawaya ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga mete kamupu.

Iyesu bagi kawaya badidi kwae-wagawa umawa ki kawareya iyapana deni deni tagamawa kasiwara idiwa ki pokere Iyesu wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke;

44 “Nau karako wi nidiyani ki wi notaga eba gogayagisi; Iyapana ubumoto nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau yogoni tagisi manako iyapana dai ki mu idamaga rabineya nau tamusinimoto.”

45 E inako wagubu ko mu notamaga ka gwede mo bodapupu da mu yona ki mibai eba

wainamupu. Mu e manupamana ko mu kudu mete waina-mupu ki pokere eba manumupu.

Nima ka kawaya esida?
(Mateyu 18:1-5; Maki 9:33-40)

46 Mara mosi ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu paunamugu nima ka kawaya esida ki sisiyai mu mubo deni deni tagamawa kasiwara idiwa.
47 Mu notamaga badidi nota-pamawa ki Iyesu e ororeya mena kataiwena ki pokere e munu mosi wadubu e madaneya tapu,
48 manako tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima nau sini pokaiya munu yau maba e diriwai kwaewagau ki ka e nau diriwani mete kwaewagau. Ade iyapana nima nau diriwani kwaewagau ki ka e nau Tonosinibu Apunai ki e diriwai mete kwaewagau. Nau yona mibai suwagani waina-pumuri; Wi wainapiyamu da wi paunagau nima ka erida ki e ka esida, ade wi wainapiyamu da wi paunagau nima ka esida ki e ka erida.”
49 Iyesu inako wagubu, ko apunu Diyoni ubupu e sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, apunu mosi kau sigi pokaiya kweya kairapu si-wakeketamiyawa ki nu emipi, ko e ka eba nu mete ewapuru iwei ki pokere e badidi kwaewagawa ki nu e kamadana ki nana simipi.”
50 Apunu Diyoni inako wagubu, ko Iyesu wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai apunu Diyoni mete kina denai tadebu, wagubu ke; “Ae, wi e inako eba bodampena, mibai ka iyapana nima wi eba tagararaniyau ki e ka wi waretaga.”

Tawana Sameriya ragidai Iyesu tagararamupu

51 Mamanuga God e Iyesu ade tepapana
kunumau kayawagana ki marai rogobiwena
ki makeya ka Iyesu natere Diyerusaremu
kayawagana ki nana wainapupu ki pokere e kipu
ubupu deni mena natere ki yawatai kayawena.
52 E kowakowaiyoma yabiri tonotapu e nene
okukunatagamana ki nana ki mu kayatagubu
kaiwa da yawatau ka mu tawana Sameriya
ragidai mu nateremaga mo bautagubu.
53 Natere ki ragidai wainamupu da Iyesu
natere Diyerusaremu kayawagawa ki ka mu
gagayatagubu e diriwai eba kwaetagubu ko
baiyonomupu.
54 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai
Diyemesi yo Diyoni yona ki wainamupu ka
mu nuwamaga pupuwena manako wira-tagubu
Iyesu simupu, tagubu ke; “Kaiwawonuga, kau
badidi wainapiyei? Nu Mamanuga God siyamu
da mata nonarai kunuma were kaworoto natere
yau ragidai ki uratamini popo bo?”
55 Mu inako tagubu, ko Iyesu mu nakaritapu,
56 manako mu natere ki kamadumpu natere mo
kayatagubu.

Nu Iyesu eweya badidi maba kaigamu (Mateyu 8:19-22)

57 Mu yawatau kayatagubu kaiwa ka apunu
mosi Iyesu bameya bauwena manako sibu,
wagubu ke; “Kau tawana bani kayanuwagi ki
nau mete kina kau ewakumaniyoni umoni.”
58 E inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Taku kamarai ki mu gawaram-
aga mete kina ade midiwari iyarau iwu ki mu

tawamaga mete ripa kawareya wadamu ko nau
Kunumau Kawapuwani Apunai nau ukwarana bo
aiyatasugana gawarani mo pa mena.”

59 E apunu ade mosi sibu, wagubu ke; “Kau yabi
nau ewaneya uburi mete kaigamu.”

Ko apunu ki denai wagubu ke; “Kaiwawoni,
kamadisini da nau yabiri kayasugani nau mamai
powena ki ononopani were ewa ka nau bausugani
kau ewageya kayasugani.”

60 Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Iyapana keyaimaga powena ragidai
ki mu mena ubumoto popotagubu ragidai onono-
tamini, ko kau upigi ka yau kena; Iyapana kebo-
mana Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki
yonai kau dimanugowa umowa.”

61 Ade apunu mosi bauwena Iyesu sibu, wagubu
ke; “Kaiwawoni, nau kau ewageya kayasugani
ko kau naiya tonosini da nau niya iyapananiy-
oma parautamani were ewa ka nau uburani kau
ewageya kaniyani.”

62 E inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Iyapana nima Mama-nuga God e upi
kwaewagau ko ade wirawagau ewere kayawa-
gana ki wainapiyau ki e kwaitana ka Mama-nuga
God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya idiwana
ki upi eba kwaeyagisi.”

10

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tonotapu kayatagubu

1 Ki eweya ka nu Kaiwawonuga e tadeyau
kabukabuwa ragidai ropani kawaya (72) ki wine-
tapu da mu e upi kwaetagamana ki nana. E
tawana tawana ewa kayawagana wainapiyawa ki
tawanai ka e mu apeya tawana mo tonotapu ade
apeya tawana mo tono-tapu. E inako kwaewena,
2 manako yona yau tadebu, wagubu ke; ‘Maura
ka kawaya daganani ko raupomu ragidai ka eba
ropani ki pokere upi apunai bameya guriguri-
wogoi da e raupomu ragidai e kokoreya raupomu-
tagamana ki nana tonotamini.
3 Karako wi kaiwagi, ko nau nidiyani waina-
pumuri; Wi ka papa sipi munai ki maba ko taku
kamarai wasibena ki mu paunamugu ka nau wi
tononiyakani.
4 Wi kaiwagi ki ka bowa madai ki sikwai bo
igwa bo kerapuga tatamai inako ki wi eba tepiyoi
ko ida kasikasi mena kaiwagi. Ade wi iyapana
yawatau bananatamuri ki wi eba ubumoi mu pa-
rautamiyoi kwaenda wi madega kewopumuri.
5 Wi tawa mo yamuri ki ka wi yabiri yona
yau mena iwagi ke; “Parau kawaya nuwabagi
pokaiya.”
6 Iyapana mosi ika nuwabagi rabineya tondau
ki ka e wi parauga ki mibai wainapoto. Ko tawa
ki rabineya iyapana mo inako pa mena ki ka wi
parauga iwagubu ki wirayagisi wi wiga rabinagau
mete wadumuri kaiwagi.
7 Wi tawa mo yamuri ki ka wi tawa ki mena ra-
bineya kupeiwogoi idiwoi ko eba tawa roroneya
iwoi. Iyapana ubumoto bani yo awana wi nege-
moto ki ka baganai, ki ka wi upiga kwaiwagamu
ki denai.

8 Wi natere mo baiwagi manako iyapana ika
idiwu wi diriwaga kwae-tagisi ki ka baganai, mu
bani negemoto ki wi kupumuri.
9 Sigira ragidai dai ika mete kina ki wi ubumuri
mu iyatamuri ade iyapana tademuri, iwagi ke;
“Wi Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idi-
wana ki marai waunitau wi bamagau baiyagisi.”
10 Ko wi natere mo baiwagi manako iyapana ika
idiwu wi diriwaga eba kwaetagisi ki ka wi imatau
ubumuri manako iyapana ika idiwu ki yona yau
mena tademuri, iwagi ke;
11 “Wi tawanaga dogiyai nu kerapunugu
pasipupu ki nu wiga wairagau minimei
gwepemei. Ko wainapumuri; Mamanuga God
e gari rabineya kaiwana idiwana ki marai wana
rogobiwena.” Wi inako mena mu tademuri.
12 Nau nidiyani wainapu-muri; Iyapana
bigimaga denai wadamana ki marai baiyagisi
ki ka natere Sodomu ragidai bita maraitau yadini
ko wi diriwaga eba kwaetagubu ragidai ki mu ka
bita kawaya daganani bananapomoto.
13 Akae, natere Korasini ragidai. Akae,
natere Betaida ragidai. Wi ka aita ewa bita
kawaya daganani bananapu-muri. Matakira
kawakawaya wi paunagau wenawena ki wi
yabugere emupu ko wi notaga eba wirawena.
Natere Taya yo natere Saidoni ragidai matakira
ki maba empena ki ka mu ororeya mena
mu beramaga berokoi ki kamadumpena
mu notamaga wirawagu-bena Mamanuga
God kabuwampena manako mu ubumpena
gwedegwede tegetegerei umampena ku pasitagu-
mpena ade mibai nuwaboyai idimpena.

14 Mamanuga God e idai gurai wi naurigau
ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi ki ka e
uburoto natere Taya yo natere Saidoni ragidai
kawaya daganani nuwanuwatamini ko e wi
maraitau nuwanuwaniyoto.
15 Ade natere Kaponiyamu ragidai, wi waina-
piyamu da wi wibo kasiyaraga pokaiya esida
kunumau yamuri, ko nau nidiyani wainapumuri;
Ki pa mena. Mamanuga God e deni mena wi erida
nununiyoto giriniyoto."
16 Iyesu inako wagubu manako e tadeyau
kabukabuwa ragidai yona yau mete tadebu,
wagubu ke; "Iyapana gwedewau wi yonaga
wainapiyamu ki ka mu nau mete wainasiniyamu.
Ade iyapana gwedewau wi tagararaniyamu ki
ka mu nau mete tagararasiniyamu. Ade iyapana
gwedewau nau tagarara-siniyamu ki ka mu nau
Tonosinibu Apunai ki e mete tagararapiyamu."

Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai wiratagubu ade bautagubu

17 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ropani
kawaya (72) ki mibi mamamai ade wiratagubu
Iyesu bameya bautagubu manako simupu,
tagubu ke; "Kaiwawonuga, nu kweya kairapu
kau sigi pokaiya siwakeketameya ki ka mu
nu umununuga wadamawa bautagamawa
kayatagamawa."
18 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke; "Berokoi Apunai Seitani e gwairi-
wena kauwena yangwara maba kunuma were
kawapu ki nau empuwani.

19 Nau nidiyani wainapumuri; Nau kasiyara
kuduba negebuwani da wi ubumuri wi iyaraga
Seitani e raurupumuri manako e kasiyarai
kuduba ki wi bamagau pamenayagisi. Nau
kasiyara wi nege-buwani da wi motamota
berokoi bo tori bo gwede berokoi inako ki wi taisi
kurakuratamuri ko mu bidara wi eba negeni.
20 Nau yona yau nidibuwani ki kuduba ka mibai
ko nau ade nidiyani wainapumuri; Keyai berokoi
wi umunuga wadumupu bautagubu kaya-tagubu
ki pokaiya wi eba mamama-iwogoi ko Mamanuga
God wi siga kunumau okapupu ki mena pokaiya
wi mamamaiwagi."
21 Ki makeya ka Mamanuga God e eya Keyai
Tanai Bagi Kawaya Iyesu rabineya posiwena ma-
mama kwebu manako e mibi mamamai Ma-
manuga God bameya parauwena, wagubu ke;
"Mamai, kau ka kunuma yo waira ki Kaiwawoi
ki pokere nau parauniyakani. Gora kataimugu
ragidai ade katai ebo ebo kataitagubu ragidai ki
mu bama-mugu ka kau yonagi wekepipi, ko iya-
pana karako munu rasi maba idiwu ki mu mena
bamamugu ka kau notagi matarapipi. Ena, Ma-
mai, kau kaubo nuwageya wainapipi da baganai
ki pokere kau inako kwaenugibi."
22 Iyesu Mamanuga God bameya inako pa-
rauwena kewowena ki ka e ade wagubu ke; "Nau
Mamai gwedegwede kuduba tegebu nau umani
sidibu. E mena e eya Gubagai nau kataisinibu
wetawetara ade nau niya mena ka nau Mamai
kataipuwani wetawetara. Ade iyapana gwede-
wau ki nau naubo nuwaneya winetapuwani da
mu nau Mamai kataipamana ragidai ki mu mete

kina ka nau Mamai kataipomoto.”

23 Iyesu yona ki wagubu kewowena ka e
wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai mu
mubo mena yona yau tadebu, wagubu ke;
“Gwedegwede iyapana eba empiyamu ki wi
yabugere empiyamu ki pokere mamamaiwogoi.
24 Nau yona mibai nidiyani wainapu-muri; Or-
agai Mamanuga God e bonanai wainapamawa
tagamawa ragidai ropani kawaya ade kawakawai
ragidai ropani kawaya mete kina ki mu ka wi
karako badidi empiyamu ki mu mete empamana
wainapamawa ko mu eba emupu. Ade wi karako
badidi wainapiyamu ki mu mete wainapamana
wainapamawa ko mu eba wainamupu.” Iyesu
inako wagubu.

Keyakeyai tawana Sameriya apunai mosi e nau-reya

25 Mamanuga God e gorai kataiya apunai
mosi Iyesu kerareya wadana ki nana e bameya
bauwena manako manupupu, wagubu ke;
“Sidiyei Kabukabuwa Apunai, nau badidi maba
kwaesugani da nau denai maramara tondana
kaniyana ki iyai yadani?”
26 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau
manugi ki denai ka Mamanuga God e okai ra-
bineya ka badidi wagau? Kau oka ki iyabapipi ki
mibai kau badidi maba wainapiyei?”
27 Iyesu inako wagubu manako apunu ki denai
wagubu ke; “Mamanuga God e okai wagubu ke;
‘Kau nuwagi notagi, kau mibigi ade kau kasiyaragi
kuduba ki pokaiya nu Kaiwawonuga God deni
mena nota kwarikwarisi-piyowa’, ade wagubu ke;

‘Kau kiya nene nota kwarikwarisinugei ki maba
kau waretagi kau madanigeya tondau iyapanai ki
e mete inako nota kwari-kwarisipiyowa.’
28 Apunu ki inako wagubu, manako Iyesu denai
e sibu, wagubu ke; “Kau yona mibai nuwagibi ki
pokere kau inako mena kwaenugowa ki kau iya
tondowa kaniyowa.”
29 Ko apunu ki e nuwaiya ka e ebo notai
utautapana wainapiyawa ki pokere e Iyesu ade
manupupu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai
iyapana madaninugu idiwu nene wagubu ki ka
iyapana gwedewau?”
30 E inako wagubu ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Nau keyakeyai mo karako
suwagani ki kau wainapi; Apunu mosi natere
Diyerusaremu kamadubu natere Diyeriko
yawatai ki kayawena surawa da yawatau ka
kuwa ragidai bautagubu e minimupu weumpu
kwenumpu. E gwedegwedei ki mu rikamupu
kuwamupu manako kawareya kawareya
gudapamawa da e powagana kwaewagawa ka
mu e pa kamadumpu kayatagubu.
31 Mu kayatagubu eweya ka Mama-nuga
God bameya dobopiyau apunai mosi yawata
ki surawa. E bidara wadubu apunai ki buri
empupu ka e paerewena tagai wirapupu deni
mena kayawena, ko e eba waitapupu.
32 Ki eweya ka kunu Riwai mu apunumaga mosi
yawata ki mete surawa. Ko e mete kina bidara
wadubu apunai ki empupu manako paerewena
tagai wirapupu deni mena kayawena.
33 Siyarai ka tawana Sameriya ragidai mu
apunumaga mosi ika yawatau surawa da bidara

wadubu apunai ki buri empupu. E nuwaboyai wainapupu,

34 ki pokere e kanibu e bameya bauwena manako awana monamonai mosi ade awana ‘waeni’ mete kina ki tepupu apunu ki e kwatai kawareya pasipupu manako sikwapupu. E kwatai sikwapupu kewowena ka e apunu ki wadubu e ebo papai ‘donki’ ki kawareya tapu manako togipupu kayatagubu kaiwa da tawa mo bau-tagubu ka e bidara wadubu apunai ki ika tawa rabineya tapu manako ika kwayubapiyawa tondawa.

35 Nawaru puruwena ka e bowa madai bauburai apeya warapupu tawa ki apunai mosi kwebu manako sibu, wagubu ke; ‘Bidara wadubu apunai yau kau kwayubapiyowa. Kau bowa madai e pokaiya kwenupi ki nau ade wirasugani bausugani makeya ka nau ki kuduba denai makeya makeya kau negeyani.’ E inako wagubu.”

36 Iyesu keyakeyai ki wagubu kewowena ka e Mamanuga God e gorai kataiya apunai ki manupupu, wagubu ke; “Karako kau badidi wainapiyei? Iyapana apeya eyaka bautagubu bidara wadubu apunai ki emupu, ko mu paunamugu nima ubupu nu kowa-nuguma madaninugu idiwu mu bamamugu bagi kwaigemei ki maba apunu ki bameya kwaewena?”

37 Gora kataiya apunai ki denai wagubu ke; “Nau wainapakani da apunu bauwena e nuwaboyai waina-pupu ki kena.”

E inako wagubu manako Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau yona mibai nuwagibi ki pokere kayanuwagi ki maba kau mete inako kwaenugowa.” Iyesu inako wagubu.

Ridi Meri yo Mata mu yonamaga

38 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete
kayatagubu iwa da natere mo bautagubu ka ridi
mosi si ka Mata mu bibitapu ki pokere mu e
tawaiya kayatagubu.
39 Ridi Mata e yowai Meri kanibu nu Kaiwa-
wonuga bameya kwarisiwena tondubu manako
e yona-wagawa ki yonai naigida mena waina-
piyawa tondawa.
40 Ko ridi Mata e eba tondubu ko e tawiya
ade upi marai kawai tawa rabineya e ebo mena
kwaewagawa ki pokere Iyesu badidi yonawa-
gawa ki e eba wainapupu. E yowai bameya eba
bagi wainapupu manako e kanibu Iyesu empupu
sibu, wagubu ke; "Kaiwawoni, nau niya mena
karako wi tawiyaga kwaesugakani. Nau yowani
nau eba waitasiniyau ki kau empiyei bo pa mena?
Kau siyo da e yabadini nau waitasiniyoto."
41 Ridi Mata inako wagubu, ko Iyesu denai e
sibu, wagubu ke; "Mata, Mata, kau upi marai
kawai kwaenugei ki nene notapiyei ki pokere kau
rabinagi urau.
42 Ko gwede mo eyaka mena ka kawaya esida.
Kau yowagi Meri e ka supasupai bagi kawaya
kwaewena. E nau yonani wainapana ki diriwai
kwaewagau ki pokere iyapana mo eba baiyagisi e
bodapoto."

11

Mamanuga God bameya gurigurigamana ki yonai

(Mateyu 6:9-13; 7:7-11)

1 Mara mosi Iyesu Mamanuga God bameya
guriguriwagawa tondawa da kewowena ki
makeya ka e tadeyau kabukabuwa apunai
mosi e bameya bauwena manako sibu, wagubu
ke; “Kaiwawoni, iyapana siruwa-tamiyawa
apunai Diyoni e ka e eya tadeyau kabukabuwa
ragidai mu badidi maba Mamanuga God
bameya guriguritagamana ki nana ki yawatai
mu kabuwatapu. Kau mete kina nu inako
kabuwaniyo.”

2 E inako wagubu manako Iyesu denai tadebu,
wagubu ke; “Wi Mamanuga God bameya gurig-
uriwagi ki ka wi inako iwagi ke;

‘Mamanuga, nu nuwanugu kau sigi bagi kawaya
ki kawayayagisi. Nu nuwanugu kau garigi
rabineya kaiwana kau kasiyaragi pokaiya
idiwana ki marai baiyagisi.

3 Kau nu baninuga maramara negeyowa,
4 ade nu kowanuguma berokoi nu bamanugu
kwaetagubu ki nu nubo notanuga deni mena su-
rumipi ki maba berokoi nu kwaigibi ki kuduba
kau mete kau kaubo notageya deni mena surupi.

Kau kwayubaniyo da gwede ragiragi mo eba
baiyagisi nu nukeniyoto.’

Wi inako guriguriwagi.”

5-6 Iyesu yona ki wagubu kewowena ka
e tadeyau kabukabuwa ragidai ade tadebu,
wagubu ke; “Nau keyakeyai mo suwagani
wainapumuri; Tedera paunau kau waretagi mosi
e bameya kaya-nuwagi e gudui mini, nuwagi ke;
‘Kabai, iyapana mo kemora yau rabineya nau
bamaneya bauwena ko nau diguma kororo ki

pokere bani dai waitasini da nau tawiyasugani
bani kweyani.' Kau inako nuwagi,
7 ko kau waretaga ki denai yagisi ke; 'Kau
badidi pokere nau girisiniyei? Nau gudu uma-
puwani ade nau ridini mununiyoma mete kina
ukwepemei ki pokere nau eba uburani bani kau
negeyani.'
8 Iyesu inako wagubu manako ade wagubu ke;
Keyakeyai suwagubuwani ki mibai wi wainapu-
muri; Kau apunu ki bameya kawareya kawareya
genenugowa tondowa ki ka e kemora ki rabineya
gudu kwaipoto bani negeni. Ki ka eba kau e
waretai ki pokere e uburoto bani ki negeni ko kau
midimama eba wadinibu ko kawareya kawareya
e gudui miniyeya genepiyeya tondeya ki pokere e
uburoto bani dai tepoto kau negeni.
9 Ki maba, wi Mamanuga God bameya
badidi iwagi ki e negeni ade wi iya yawatai
kwaenepumuri ki ka e yawata ki wi
kabuwaniyoto ade wi e gudui minimuri ki ka
gudu ki wi nene siwayagisi,
10 mibai ka iyapana gwedewau Mamanuga God
bameya genetogomono ki ka e denai mu tageni
ade iyapana gwedewau kwaenetogo-mono ki ka
mu mibai bananapomoto ade iyapana gwedewau
gudu minimono ki ka gudu ki mu nene siwayagisi.
11 Wi gwedewau munuguma mete kina ki wi
yona yau wainapumuri; Wi munuga mosi mena-
mena kupana nene yagisi ki ka wi e motamota
berokoi kugura kwemuri bo? Ae, pa mena, wi
menamena ki kwemuri.
12 Ade e midiwari bonai kupana nene yagisi ki
ka wi e sisiya kawakawaya pakira ki kwemuri

kupoto bo? Ae, pa mena, wi midiwari bonai ki kwemuri.
13 Ki pokere wainapumuri; Iyapana wi ka eba bagi ko wi munuguma mu bamamugu ka wi bagi mena kwaiwagamu ade puyo bagi mena mu tageyamu. Ko Mamanuga God e ka bagi kawaya esida kunumau tondau ki apunai ki pokere wi mete kataigau da nima uburoto e bameya geneyagisi ki denai ka e uburoto e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya iyapana ki puyo kweyoto." Iyesu inako wagubu.

Berokoi Apunai Seitani si daikere ka Besaboro (Mateyu 12:22-30; Mateyu 12:43-45; Maki 3:20-27)

14 Kweya kairapu mosi apunu mo e umunai bodapupu da e yona eba wagawa ki Iyesu siwakekepupu manako kweya kairapu ki matarau bauwena kayawagawa makeya ka apunu ki yona supasupai ade wagubu. Iyapana ropani kawaya Iyesu matakira kwaewena ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga mete kamupu,
15 ko dai tagubu ke; "Kweya kairapu mu kawaimaga Besaboro e rabineya tondau kasiyara kweyau manako kasiyara ki pokaiya ka e kweya kairapu kuduba ki siwakeketamiyau."
16 Iyapana dai inako tagubu ade dai nuwamugu Iyesu kerareya wadamana ki nana e simupu, tagubu ke; "Kau kunuma kasiyarai pokaiya matakira mo kwaenuwagi da nu empamu."
17 Mu inako tagubu ko mu nuwa-maga notamaga ki Iyesu kataiwena kewowena ki pokere e denai tadebu, wagubu ke; "Tawana mosi ki ragidai

nuwarara tagarara kande kasiwaratogomono idi-
wono ki ka mu purupurutagisi mu mubo mubo
kaya-tagisi manako mu tawanamaga ki gumoroy-
agisi gwaba umuroto. Ade iyapana tawa eyaka
mena rabineya ewa nauwa idiwono ki ka mu
iyamaga giriyagisi mu mubo mubo kayatagisi.
18 Ko ki maba, Berokoi Apunai Seitani e ebo
kowaiyoma mete kande kasiwara-tagisi ki ka e
kasiyarai badidi maba uburono? Ki pa mena. Wi
iwagamu da nau keyai berokoi mu kawaimaga
Besaboro e kasiyara tegeyau pokaiya keyai
berokoi siwakeketamakani, ko ki badidi maba?
Keyai berokoi mu kawai-maga nau rabinaneya
tondibena ki ka nau badidi maba nau niya
kowaniyoma ki siwakeketapena?
19 Ade Besaboro e kasiyarai pokaiya nau
kwaesugubena maba ki ka wi wiga kowaguma
nima kasiyarai pokaiya keyai berokoi ki
siwakeketamuimbena? Besaboro mu mete
kasiyara tageyau bo? Nau nidiyani wainapumuri;
Wi wiga kowaguma ki manutamuri da mu tagisi.
20 Nau Mamanuga God e kasiyarai pokaiya
keyai berokoi ki siwakeketamakani bautagamu
kayatagamu manako ki pokaiya ka wi kataiga-
mana da Mamanuga God e gari rabineya kaiwana
idiwana ki marai wi bamagau bauwena."

21 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; "Apunu
kasiyarai kawaya ta yo kepata tepoto e ebo
tawai taububarai purupono koyagai tondono ki
ka kuwa apunai eba baiyagisi e tawai ki baupoto
bo e gwedegwedei giripoto.
22 Ko kasiyara kawaya esida apunai mosi
baiyagisi tawa apunai ki e tai ade e kepatai

taoropoto ki ka e tawa apunai ki raurupoto e tawaiya yaroto. Tawa apunai e sumai ka e tai ade e kepatai ki bamamugu tondau, ko ki ka eba baganai. Kasiyara kawaya esida apunai ki baiyagisi ki ka e tawa apunai ki raurupoto e gwedegwedei kuduba tepoto nidapoto.

23 Nau nidiyani wainapumuri; Iyapana nima nau diriwani eba kwaewagau ki ka e nau tagararasiniyau. Ade nima nau nene iyapana eba wara-tamiyau ki ka e mu daburitamiyau."

24 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke; "Nau nidiyani wainapu-muri; Keyai berokoi iyapana mosi kamadini baiyagisi kayayagisi ki ka e tondana aiyatawagana tawanai waunai mo kwaenepono umono. E wata bagi mosi eba bananapoto ki ka e notai yagisi ke; 'Nau karako ade wirasugani wata naiya tondekeya ki kayasugani.'
25 E notai inako yagisi manako e wirayagisi baiyagisi ki ka e tawa meme warawaramupu monagamupu bagi kawaya ki empoto,
26 ki pokere e mamamayagisi kayayagisi e kowaiyoma ida daikere kewowena daikere apeya (7) e maba ko ade berokoi esida ki waratamini manako mu baitagisi ewapuru mena ika idiwono. Naiya keyai berokoi eyaka mena iyapana ki rabineya tondawa ki makeya ka e bagasitau tondawa ko karako ka keyai berokoi ropani kawaya e rabineya tawatagubu idiwu ki pokere e iyai ka berokoi kawaya." Iyesu inako wagubu.

27 Iyesu yona ki wagawa makeya ka ridi mosi ika iyapana paunamugu uburawa ki e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; "Ridi nima kau we-

nanibu ade e amui kau kubabi ki ridai ka mibi
mamamai tondono.”
28 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Kau yona ki
nuwegei ko iyapana gwedewau Mamanuga God
e yonai wainapomono makeya makeya kwaeto-
gomono ragidai ki mu ka mibi mamamai idi-
wono.” E inako wagubu.

*Iyapana matakira empamana ki nana taga-
mawa*
(Mateyu 12:38-42)

29 Iyapana ropani kawaya Iyesu kwagaramupu
ubumawa ka e wirawena mu tadebu, wagubu
ke; Iyapana karako idiwu ragidai wi beraga ka
eba bagi. Wi kunuma matakirai ki empamana
ki nana iwagamu ko matakira inako mo wi ba-
magau eba wenayagisi. Oragai apunai Diyouna
badidi kwaewena ki mena maba wi bamagau
matarayagisi.
30 Mamanuga God e takari kawaya apunu Diy-
ouna pokaiya tawana Niniwe ragidai e kasiyarai
empamana ki nana kabuwatapu ki maba ka e
karako nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau
pokanere iyapana karako idiwu ragidai e kasi-
yarai wi kabuwaniyoto.
31 Naiya takari kawaya ka tawana Seba mu
ridimaga kawai mosi tawana uwama kawaya
were yabadubu apunu Soromoni e notai supa-
supai pokaiya dimawagawa ki yonai wainapana
ki nana bauwena. Apunu Soromoni e ka apunu
kawaya ko nau suwagani wainapumuri; E ka
ade erida ko apunu karako bauwena apunai ki
e mena ka kawaya esida. Ko e yonai ki wi eba

wainapiyamu ki pokere Mamanuga God e idai gu-
rai wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai
baiyagisi ki ka ridi kawai ki e mete uburoto e idai
gurai iyapana karako idiwu ragidai wi naurigau
ugwadiniyoto ragiragi.
32 Oragai apunai Diyouna dimawagawa
makeya ka tawana Niniwe ragidai mu notamaga
wirawena manako mu beramaga berokoi kuduba
kamadumpu. Ko wi inako eba kwaigubu ki
pokere Mamanuga God e idai gurai iyapana
kuduba wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki
marai baiyagisi ki ka tawana Niniwe ragidai
ki mu mete ubumoto mu idamaga gurai wi
naurigau ugwadini-moto ragiragi. Oragai apunai
Diyona e ka apunu kawaya, ko nau suwagani
wainapumuri; E ka ade erida ko karako bauwena
apunai ki e mena ka kawaya esida."

Mamanuga God e tanai nu rabinanugu tondau (Mateyu 5:15; 6:22-23)

33 Iyesu iyapana ade tadebu, wagubu ke; "Iya-
pana mosi e duna beupoto ki ka e duna ki eba
wekepoto bo kurari umuneya taroto. Pa mena.
E matarau taroto da iyapana e tawai rabineya
yamoto ki ka mu duna ki tanai em-pomoto.
34 Ki maba, wi yabuga ka wi midiga kwakware-
puga ki dunai. Wi yabuga bagi negai kawaya ki ka
wi midiga kwakwarepuga ade wi notaga ki mete
tanai kawaya. Ko wi yabuga gwakugwakuyagisi
berokoyagisi ki ka wi midiga kwakwarepuga ade
wi notaga tanai ki sisipupoto.
35 Ki pokere naigida mena idiwoi kwaenda tanai
wi rabinagau ki sisipu umoroto.

36 Wi nuwaga notaga tanai mena ade wi midiga
daikere mo sisipu rabineya eba tondau ki ka iya-
pana duna pasumu tanai miniyau siwa ki maba
tanai ka wi midiga kwakwarepuga kuduba miniy-
oto siwa.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu iyapana kawakawai sisibatapu (Mateyu 23:1-36; Maki 12:38-40)

37 Iyesu yona ki wagubu kewowena ka
Parisi apunai mosi bauwena e bibipupu da e
mete kayatagamana e tawaiya bani ewapuru
kupetagamana ki nana wagubu. Iyesu apunu
ki banana-pupu e tawaiya yapu manako kupe
wateya kwarisiwena tondubu.
38 Mu kupetagamana kwaetagamawa ka
Diyu ragidai mu goramaga pokaiya idamaga
siruwapiyamu ki makeya Iyesu eba kwaewena ki
pokere Parisi apunai ki Iyesu empupu manako e
notai babawena.
39 Ko nu Kaiwawonuga wirawena apunu ki
sibu, wagubu ke; “Wi Parisi ragidai ka wi kapaga
yo wi yogoga ki tagai mena siruwapiyamu da iya-
pana wi eminimana tagamana da wi ka baganai.
Ko wi rabinagau ka berokoi posiwena kapoi mena
kwaiwagamu idiwu.
40 Wi ka notababa ragidai. Wi midiga
kwakwarepuga yamanapupu apunai ki ka e
eba wi kwakwarepuga ki mena yamanapupu ko
e wagubu umuneya ka wi nuwaga notaga mete
wenapupu.
41 Nau nidiyani wainapu-muri; Gwede bani wi
kapaga yo wi yogoga rabineya posiwena uburau
ki wi tepumuri iyapana imagei ragidai tagemuri.

Wi inako kwaiwagi ki ka wi nuwaga notaga ade wi
kwakwarepuga bigi posiwena ki mete taniyagisi.
42 Akae, Parisi ragidai, wi ka aita bita kawaya
bananapumuri. Wi ka kusura gumai ade kwarai
ebo ebo ki tepiyamu naigida mena damupiyamu
manako damu ida esida mena ki damu eyaka
mena ki wi Mamanuga God nene tamu. Ko
iyapana bamamugu supasupai kwaiwagamana
ki wi eba kwaiwagamu ade Mamanuga God e
wi eba nota kwarikwarisipiyamu. Wi ki mete
kwaigumpena ko eba damu eyaka mena Ma-
manuga God kweyamana ki mena wainampena.
43 Akae, Parisi ragidai, wi ka aita bita kawaya
bananapumuri. Guriguri tawai rabineya ka wi
kawai gisipiyamu kawakawai ragidai mu watam-
aga bagi kawaya ki kawareya idiwu. Wi ka imatau
kaiwu kebomu da iyapana wi eminimana pa-
raunimana naigida mena wiwiranimana ki nana
kwaiwagamu.
44 Akae, wi ka aita bita kawaya bananapumuri.
Popotagubu ragidai mu rakimaga gwaba utapupu
ki iyapana eba empiyamu ki pokere kawareya
asusu kaiwu kebomu da ki pokaiya bigitagamu ki
maba ka wi mete kina iyapana bigi tageyamu.”
45 Iyesu yona inako wagubu ki Mamanuga God
e gorai kataiya apunai mosi wainapupu manako
e Iyesu sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa
Apunai, kau Parisi ragidai inako tadeyei ki kau
Mamanuga God e gorai kataigibi ragidai ki nu
mete nidiyei siyasiya.”
46 E inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Akae, Mamanuga God e gorai
kataigau ragidai, wi mete kina ka aita bita

bananapumuri. Wi wibo goraga ragiragi kawaya ki wi iyapana kwepokaramugu bita nakapiyamu ko iyapana wi goraga ki makeya makeya kwaetagamana ki nana muya nunumu ki ka wi mu eba waitatamiyamu.

47-48 Akae, wi ka aita bita bananapu-muri. Naiya takari kawaya ka wi ripakwarakwaraguma ubumpu Mama-nuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ki namutamawa manako ononotamawa. Ko mu ononotampu watamaga ki wi karako monagatamiyamuki pokere mu berokoi badidi kwaetagamawa ki wi mibipiyamu. Mu yo wi paerega ka eyaka mena.

49 Wi inako kwaiwagamu ki pokere Mamanuga God e katai pokaiya ka e inako wagubu ke; ‘Nau bonanani wainapamana tagamana ragidai ade nau bigabiganiyoma ragidai mete kina ki nau tonotamani iyapana paunamugu nau yonani togomono iwono ko iyapana ubumoto mu dai namutamini ade dai mu giritamini pasutamini.’

50 Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e kunuma waira yamanapupu makeya yabadubu da karako ka wi ripakwara-kwaraguma paerepamawa e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ki mu namutamawa kebomawa ko ki bimbinai ka wi karako idiwu ragidai wadumuri.

51 Naiya takari kawaya mu apunu Eiboro minimpu poyo yabadawa da Mamanuga God e Tawai rabineya ‘Puyo Tamu Watarai’ ade ‘Wata Tanai Bagi’ ki paunau ka mu ubumpu apunu Sekaraiya minimpu poyo, mu berokoi kuduba kwaetagamawa ki bimbinai ka wi wadumuri.

Ena, nau yona mibai nidiyani wainapumuri;
Iyapana kuduba namutampu popotagubu ragidai
mu bimbinamaga ka wi karako idiwu ragidai
wadumuri.
52 Akae, Mamanuga God e gorai kataigau
ragidai, wi ka aita bita kawaya bananapumuri.
Iyapana Mamanuga God e notai kataitagamana
ki katamuruiya kaiwana ki katamurui ka
wi kasipara tamu. Wi wiga ka nota ki eba
kataigamana wainapiyamu ade iyapana nota
ki kataitagamana wainapiyamu kaiwu ragidai ki
mu yawatamaga ki wi bodapiyamu." Iyesu inako
wagubu.
53-54 Iyesu wata ki kamadubu bauwena kayawa-
gawa makeya ka Mamanuga God e gorai ki
kataimugu ragidai ade Parisi ragidai mete kina
e kerareya wadamana da e yona mo paerepana
manako mu ki pokaiya e wadamana ki nana
ki yawatai kwaene-pamawa. Mu e kawareya
kawareya pari wirawirapamawa, manupamawa
ade ragiragi kawaya wereyakaurapamawa.

12

Midinuga eba pa matakawagana ki sisibai
(Mateyu 10:26-33; 12:32; 10:19-20)

1 Mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya
eba iyabapamana makai Iyesu e yonai waina-
pamana ki nana dibimupu tatara kasiwaratata-
mawa idiwa manako Iyesu ubupu e tadeyau
kabukabuwa ragidai naiya mu muga mena yona
yau tadebu, wagubu ke; "Nau nidiyani waina-
pumuri; Parisi ragidai mu banimaga bedebe-
depupu ki wi naigida mena empiyoi kaisipiyoi

kwaenda mu banimaga kinokinoi ki wi pasiniyoto. Nau waigugu suwagubuwani ki mibai ka yau kena; Parisi ragidai mu ka pa midimaga matakawagau ragidai.

2 Gwedegwede kuduba iyapana uta-piyamu ki utai ka mara mosi wakayagisi, ade gwedegwede kuduba wekewekei ki ewa marai mosi matarayagisi.

3 Wi yona ebo ebo sisipu iwagubu ki kuduba ka nawarau matarayagisi, ade wi yona ebo ebo wi tawaga gudu umampu rabineya umana misimisi iwagubu ki yonai ka iyapana tawa tagaiya yamoto wena siyomoto da iyapana kuduba wainapomoto.

4 Kowaniyoma, nau nidiyani wainapu-muri; Iyapana wi kwakwarepuga mena minimoto poyo ko gwede mosi kawareya eba kwaetagisi ki mu kudumugu wi eba wainapiyoi.

5 Wi nima kudeya waina-pamana ki e nau karako wi kabuwa-niyani; Mamanuga God e mena kudeya wi wainapiyoi. E wi namuniyana ki kasiyarai wadubu ade wi teniyana bita wadamana tawaneya isiyaniyana ki kasiyarai e mete wadubu. Ena, nau nidiyani wainapumuri; E mena kudeya wi wainapiyoi.

6-7 Iyapana midiwari gunototo ida daikere mena tepomoto iyapana gimarapomoto ki ka mu denai marai munta waibora daragai apeya ki mena yadini mibai ka midiwari ki ka rasirasi. Ko wainapumuri; Midiwari ki ka rasirasi ko Mamanuga God e ka mu mo eyaka mena kwaitana eba notagogapupu. E yabuiya ka midiwari ki maimerei munta erida ko wi ka kawakawaya

esida. Wi debaga kumai eyaka eyaka ki e iyaba-
pupu kewowena wi notananiyau ki pokere wi
kudu eba wainapiyoi."

8 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; "Nau
suwagani wainapumuri; Nima uburoto iyapana
paunamugu matarau yagisi ke; 'Nau ka Iyesu
e nene', nima inako yagisi ki ka aita ewa ka
nau Kunumau Kawapuwani Apunai mete ubu-
rani manako Mamanuga God e aneyaiyoma mu
yabaramugu suwagani ke; 'Iyapana yau ka nau
nene.'
9 Ko nima uburoto iyapana paunamugu mata-
rau yagisi ke; 'Nau ka eba Iyesu e iyapanai', nima
inako yagisi ki ka aita ewa ka nau mete ubu-
rani manako Mamanuga God e aneyaiyoma mu
yabaramugu suwagani ke; 'Iyapana yau ka eba
nau nene.'

10 Iyapana nima uburoto Kunumau
Kawapuwani Apunai nau sidiyoto siyasiya ki
ka Mamanuga God iyapana ki e bigi deni mena
surupana yawatai mete kina. Ko iyapana nima
uburoto Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi
Kawaya ki siyoto siyasiya ki ka Mamanuga God
iyapana ki e bigi deni mena surupana yawatai pa
mena.

11 Iyapana wi tenimoto mu guriguri-maga tawai
rabineya bo kawakawai ragidai ebo ebo mu
yabaramugu wi nakanimoto manako nidimoto
wirawira ki ka wi taububaraga badidi iwagamana
ki pore eba wainapiyoi.
12 Wi yona denai iwagamana marai baiyagisi ki
ka Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya

wi badidi iwagamana kabuwanibu ki makeya
mena wi iwagi.” Iyesu inako wagubu.

Apunu mosi notababa wadubu

13 Iyapana ropani kawaya ki mu paunamugu
ka apunu mosi kanibu Iyesu sibu, wagubu ke;
“Sidiyei Kabukabuwa Apunai, nau tatai siyo da nu
mamanuga e buderi ki e purupoto daikere nau
tegeni ade daikere e eya yadini.”
14 Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Kabai, ki ka wi wibo keteketega. Nau
ka eba wi paunagau uburana wi gwedegwedega
purupana negeyana ki upi wadubuwani.”
15 E inako wagubu ade iyapana kuduba tadebu,
wagubu ke; “Wi kwayubaga naigida kwaiwogoi
idiwoi kwaenda kapoi ade nuwaroro ki notai wi
umaniyoto dokodoko. Wi gwedegwedega mete
kina bo pa mena ki ka asusu. Ki ka eba wi gwedeg-
wedega ki pokaiya wi iya mibai wadumuri.”
16 Iyesu inako wagubu manako keyakeyai yau
tadebu, wagubu ke; “Mara mosi ka purapura
apunai mosi e kokorai maura kawaya daganani
yabadubu,
17 manako e notai wagubu ke; ‘Nau banini mag-
ara nakapana tawai ororeya mena posiwena,
18 ki pokere nau inako kwaesugani; Nau banini
magara nakapana tawai oragai dai nau koritata-
mani ade tawa waunai kawakawaitau dai nau
waditamani manako nau banini magara ade nau
gwedegwedeni kuduba ki nau bonda ika naka-
pani.
19 Nau inako kwaesugani manako nau niya
sidisugani, suwagani ke; ‘Nau karako bani yo

gwedegwede kwamura ropani kawaya nene
bonda nakapuwani ki pokere nau pa aiyata-
sugoni mibi mamamai bani irimagere kuponi
ade awana kuboroni tondoni.'
20 Apunu ki e notai inako wagubu, ko Ma-
manuga God e sibu, wagubu ke; 'Kau ka notababa
apunai. Kemora yau rabineya ka kau ponuwagi
manako kau banigi ade kau gwedegwedegi kiya
nene bonda nakapipi ki nima tepoto?"
21 Iyesu keyakeyai ki wagubu manako iyapana
ade tadebu, wagubu ke; "Nau suwagubuwani ki
mibai ka yau kena; Iyapana gwedewau magara
usi kunumau ki nene eba wainapiyamu ko mu
muga kwakwarepumaga yewe wairau ki mena
wainapiyamu gwedegwedei damupiyamu ki mu
bamamugu ka apunu yau bameya wenawena ki
maba mu bamamugu inako mete wenayagisi."

Mamanuga God mena sumapomu (Mateyu 6:25-34)

22 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai tadebu, wagubu ke; "Nau nidiyani waina-
pumuri; Wi karako yewe idiwana ki iyai nene eba
wainapiyoi. Wi masura kupamana bo midi tata-
mai umamana ki bani deneya baiyagisi ki nene wi
eba wainapiyoi bo nuwaboyaiwogoi.
23 Bani ka eba gwede kawaya mosi ko wi iyaga
ka kawaya esida. Ade sipuma goragora ka eba
gwede kawaya mosi ko wi midiga kwakwarepuga
ka kawaya esida.
24 Nau keyakeyai mosi midiwari ogaoga nau-
reya suwagani ki wi wainapumuri; Midiwari
ki mu upi eba kwaetagamu, mu raupomu eba

kwaetagamu, ade mu bani magara nakapamana tawai pa mena, ko Mamanuga God maramara mu bani tageyau. Wainapumuri; Mamanuga God e yabuiya wi ka kawaya esida ko midiwari mu ka erida ki pokere wi bani nene eba wainapiyoi bo nuwaboya-iwogoi.

25 Kau yewe wairau tondana ki iyai nene mena notapiyowa kwaenepiyowa yarowa ki pokaiya kau wainapiyei da kau iyagi piri munta rowarowayagisi yaroto bo? Ki pa mena.

26 Nau nidiyani wainapumuri; Wi notaga pokaiya kwaenepiyoi yamoi manako ki pokaiya wi iyaga piri munta maba eba rowarowayagisi ki ka wi gwede nana waira yau e gwedegwedei nene wainapiyamu nuwaboyaiwagamu?

27 Ade nau keyakeyai mosi paraparawasi naureya nidiyani ki wi wainapumuri; Paraparawasi mu ka eba upitagamu ade mu kwakwarepumaga nene eba wainapiyamu. Ko wainapu-muri; Apunu kawai Soromoni e ka purapura apunai ade e gwedegwedei umapu monagawena ka tanai kawaya, ko e gwedegwedei ki tanai ka ade marai munta erida ko paraparawasi mu tanimaga Mamanuga God mu pa tagebu ki tanai ka kawaya esida.

28 Gwaba karako kasiga bagi kawaya uburau ko tawiri pasumoto ki uroto kewoyagisi. Ko wainapumuri; Mamanuga God gwaba kaina ki pa monagatamiyau ki ka e sipuma goragora wi negeni monaganiyoto bo? Ena, e wi negeni monaganiyoto. Akae, wi sumaga Mamamanuga God bameya ka marai munta erida wainapakani.

29 Wi bani kupamana bo awana kubamana ki

nene eba wainapiyoi bo nuwaboyaiwogoi.
30 Mamanuga God eba kataimugu ragidai
tawana tawana idiwu ki mu inako kwaetagamu
kwaenetagamu iwu, ko wi Mamaga kunumau
tondau e kataiya da wi bani pa mena ade
gwedegwede pa mena pa idiwana ka eba baganai.
31 Wi e gari rabineya e kasiyarai pokaiya idi-
wana ki kwaenei mena kwaiwagi ki ka bani yo
gwedegwede inako ki kuduba e deni mena wi
negeni.
32 Kowaniyoma, wi ka eba ropani ko nau ni-
diyani wainapumuri; Wi notababa eba wadoi
mibai ka wi Mamaga e gari rabineya kaiwana e
kasiyarai pokaiya idiwana ki puyoi e nuwaiya wi
negeyana wainapiyau.
33 Wi wiga gwedegwedega nidapumuri man-
ako denai bowa madai wadumuri ki wi iyapana
imagei ragidai tagemuri, ade wi magaraga yewe
wairau eba bondaiwogoi ko wi nuwaga notaga
kunuma magarai aita ewa eba goga-wagana ki
kawareya ukworono. Usi kunumau ka kuwa
ragidai eba baitagisi wi gwedegwedega kuwatag-
isi ade ketere eba baitagisi wi gwedegwedega pu-
rupomoto.
34 Wi magaraga yewe wairau damupiyoi ki ka
wi nuwaga notaga magara ki mena kawareya
ukworono. Ko wi magaraga kunumau damupiyoi
ki ka wi nuwaga notaga kunuma gwedegwedei ki
mena kawareya ukworono.”

Yabu yabu idiwana ki nana

35-36 Iyesu inako wagubu ade wagubu ke;
“Apunu kawai mosi e bigabigaiyoma e nawanai

idiwu ki maba wi inako mete idiwoi. Apunu kawai ki uburoto anika kupei kawareya kayayagisi ki ka e bigabigaiyoma e tawai ki kwayubapomono idiwono. E ade wirayagisi baiyagisi gudu miniyono ki ka mu yabu idiwu ki pokere gudu garugaru mena kwaipomoto. Ki maba wi mete kina wi midiga tatamai umamuri duna pasumuri manako nawana yabu yabu idiwoi.

37 Bigabiga ragidai yabu yabu nawana idiwono da mu kawaimaga ade wirayagisi baiyagisi mu emitamini ki ka e mu mamamamaga yagisi. Ena, nau nidiyani wainapumuri; E eya gwedegwedei bagi ki e rikapoto nakapoto manako e bigabigaiyoma tadeni da mu idiwoto manako e eya uburoto mu banimaga warapoto tageni.

38 Wainapumuri; Mu kawaimaga tedera paunau bo nawaru sisipui teyonono makeya baiyagisi manako e biga-bigaiyoma e nawanai yabu yabu idiwu ki emitamini ki ka e mu mamamamaga kawaya yagisi.

39 Ko wi yona yau mete naigida mena wainapumuri; Tawa apunai ki kuwa apunai gwede madega bauwagana ki madegai kataiwagubena ki ka e dagurai tondibena da kuwa apunai e tawai eba baupena.

40 Ki maba, nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugana bausugana marai ki wi eba kataigau ki pokere wi mete kina yabu yabu nau nawanasiniyoi idiwoi mibai ka wi notapiyoi da nau eba bausugana marai ki nau bausugani.” Iyesu inako wagubu.

41 Apunu Pita yona ki wainapupu ka e Iyesu

manupupu, wagubu ke; “Kaiwa-woni, kau
keyakeyai nuwagibi ki kau nu nene mena
nuwagibi bo iyapana kuduba ki mu nene mete
nuwagibi?”
42 E inako wagubu, ko nu Kaiwawo-nuga
wirawena denai e sibu, wagubu ke; “Bigabiga
apunai mosi e upi eba kamadau ko e notai
supasupai mena upiwagau ki ka tawa apunai
uburoto bigabiga apunai ki tepapoto siyoto
da e tawa ki gwedegwedei kuduba mete
kwayubapono ade e kowaiyoma bigabiga ragidai
upitagamu ki mu denimaga makeya makeya
tageyana ki upi e mete kwaeyogono.
43 E upi bagi kawaya inako kwaeyogono ton-
dono da tawa apunai ki ade wirayagisi baiyagisi e
empoto ki ka apunu kawai ki uburoto e bigabigai
apunai ki mamamapoto.
44 Ena, nau nidiyani wainapumuri; Bigabiga
apunai bagi kawaya inako upiyogono ki ka tawa
apunai uburoto e tepapoto manako siyoto, yagisi
ke; ‘Nau tawani ade nau gwedegwedeni kuduba ki
debai nau karako kau tamuniyakani.’
45 Ko bigabiga apunai ki e notai yagisi ke; ‘Nau
kawaini wirawagana bau-wagana marai ki e bani
paerepupu rowarowa kawaya umau wadau’, e
inako notapoto manako e eya kawai gisipono e
kowaiyoma bigabiga ragidai ridi yo apunu ki tau-
niyono makari tageyono ade bani kawaya da-
ganani kupono awana suwakarai kuburono da e
yabarai babayagisi,
46 e inako kwaeyogono ki makeya ka tawa
apunai ki ade wirayagisi baiyagisi manako e bi-
gabigai apunai ki nainipoto. Tawa apunai ade

wirawagana bauwagana ki e eba nawanapiyawa ki pokere apunu kawai ki uburoto e bigabigai apunai ki gudapoto bita kweyoto manako yadini iyapana e umunui eba wadamu ragidai ki mu paunamugu kwenupoto.

47 Iyapana nima bigabiga upi kwaewagau manako tawa apunai e upi badidi kwaewagana sibu ki e kataiwena ko e nawana eba tondau ade upi wadubu ki e eba kwaewagau, ki ka aita ewa ka auda kawaya iyapana ki meyoto.

48 Ko iyapana nima bigabiga upi kwaewagau ko tawa apunai e upi badidi kwaewagana sibu ki e naigida eba wainapupu ki pokere e kwaeyogono manako gwede mo paerepoto, ki ka auda maraitau iyapana ki meyoto. Iyapana nima gwede kawaya daganani wadubu ki ka e makeya kawaya daganani ade wirapoto. Ade nima e idaiya gwede kawaya daganani naka-mupu ki ka e makeya kawaya daganani ade wirapoto."

Iyesu ka iyapana ewanauwaniyau ki apunai (Mateyu 10:34-36)

49 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Nau waira yau kawareya tawiri pasurana ki nana bausugubuwani ko tawiri ki naiya mena beuwagubena ka baganai.

50 Siruwa mosi nau nawanani tondau. Nau siruwa ki bitai ororeya mena bananapena ki ka baganai ko karako ka bita ki nau nawanani tondau ki pokere nau nuwaboya mete waina-pakani.

51 Wi bani wainapiyamu da wi nuwabagi rabineya yewe wairau idiwana ki nana nau bausugubuwani? Ki pa mena. Nau eba ki nene bausugu-

buwani. Nau wi puruniyana ewanauwa-niyana
ki nana bausugubuwani.
52 Mara karako ade yabaranugu esida yamomu
ki ka iyapana ida daikere mena tawa eyaka mena
idiwu ki mu ewanauwa-tagisi. Apeya eyaka ubu-
moto apeya iyaratamini bo ade apeya ubumoto
apeya eyaka iyaratamini.
53 Mamai uburoto e gubagaiyoma iyaratamini
ade e gubagaiyoma ubumoto mu mama-
maga iyarapomoto. Inai uburoto e peteiyoma
iyaratamini ade e peteiyoma ubumoto mu
inamaga iyarapomoto. Memenagui uburoto e
wawanepui iyarapoto ade e wawanepui uburoto
e memenagui iyarapoto."

Mara siyarai ki makai kataigamana ki nana (Mateyu 16:1-3)

54 Iyesu iyapana inako tadebu ade tadebu,
wagubu ke; "Wi oroguma piniyogono empumuri
ki wi notaga garugaru mena yagisi ke; 'Nawaya
bauwagana kwaewagau.' Manako nawaya
baiyagisi.
55 Ade wi kaukabokabo empumuri ki ka wi no-
taga garugaru mena yagisi ke; 'Kwamura uburana
kwaewagau.' Manako kwamura uburoto.
56 Wi ka midiga pa mataka-wagau ragidai.
Wi kunumau ade wairau badidi wenawagau ki
kiyabui empiyamu manako ki pokaiya ka wi
kataigubu da nawaya baiyagisi, nusuru baiyag-
isi, bo kwamura marai uburoto. Ko wi gwede
nana Mamanuga God karako badidi kwaewagau
ki empiyamu ko wi empiyamu ki mibai wi eba
kataigubu?

57 Bagi ka bani kena ade berokoi ka bani kena ki
wi badidi pokere eba kataigubu?
58 Iyapana mosi kau paerepipi ki denai kau
wadiniyoto wade supasupanimana ragidai mu
bamamugu kayayagisi ki ka wi wiga mena paere
ki wadumuri supasupa kwaenda idai gurai wi
naurigau ugwadiniyau ragiragi apunai ki uburoto
kau wadiniyoto pinai ragidai mu idamugu tamu-
niyoto manako mu ubumoto kau diburanimoto.
59 Nau suwagani wainapumuri; Kau dibura ki
rabineya tondowa yarowa da kau paeregi ki denai
kuduba kau kewopi were ki kau ade baunuwagi
kayanuwagi.” Iyesu inako wagubu.

13

*Bera berokoi kamadamu kwaenda po banana-
pamu*

1 Mara ki makeya ka iyapana dai bautagubu
Iyesu simupu, tagubu ke; “Tawana Gariri ragidai
dai ki Mamanuga God nene puyo naka-pamawa
ki makeya ka apunu Pairasi e piyaraiyoma bau-
tagubu iyapana ki namutampu gawarara.”
2 Mu inako tagubu ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke; “Wi bani wainapiyamu da tawana
Gariri ragidai ki mu bigimaga ka kawaya es-
ida ki pokere mu berokoi ki bananamupu ko
ade tawana Gariri ragidai dai ki mu bigimaga
ka marai munta ki pokere mu bita eba banana-
mupu. Wi inako wainapiyamu bo?
3 Nau nidiyani wainapumuri; Wi wiga beraga
berokoi ki wi eba kamadumuri ade wi notaga eba
wirayagisi ki ka mu popotagubu ki maba wi mete
inako popoiwagi.

4 Ade iyapana ropani kawaya (18) tawana
Siramu rabineya idiwa da tawa iyarau kawaya
ki rororororowena mu kawarimugu kawapu
namutapu gawarara ki wi wainapiyamu da
mu bigimaga ka kawaya esida ko iyapana dai
ki natere Diyerusaremu rabineya idiwa ki mu
bigimaga ka pa mena?
5 Nau kawareya ade suwagani wainapumuri;
Ki pa mena, ko wi wiga beraga berokoi eba ki
kamadumuri ade wi notaga eba wirayagisi ki ka
mu popotagubu ki maba wi kuduba inako mete
gogaiwagi.”
6 Iyesu inako wagubu manako keyakeyai mo
tadebu, wagubu ke; “Apunu kawai mosi e wairai
kawareya ka ripa damaya ika uburawa. E ripa
ki madipana ki nana kawareya kawareya em-
piyawa ko ripa ki eba madipupu ko ururutanai
uburawa.
7 Mara mosi ka e ubupu e wairai ki
kwayubapiyawa apunai sibu, wagubu ke;
‘Nau kwamura apeya eyaka rabineya ripa yau
madipana ki nana empekeya kwaepekeya ko e
mibai eba kipu ki pokere karako ripa yau mei
kaiyara. Ripa yau ka waira pa danapiyau.’
8 E inako wagubu ko e wairai ki kwayubapiyawa
apunai denai inako wagubu ke; ‘Kabai,
kamadamu da kwamura eyaka mena yau
kewoyagisi were empamu. Nau mugu ripa
kerareya nakapani demanapani da mibai kiroto
bo pa mena ki nu ika kataigamu.
9 Ripa ki kwamura yabaranugu yau rabineya
mibai kiroto ki ka baganai ko pa mena ki kau ewa
sidi manako nau meyani kaiyara.’ ”

Iyesu aiyata marai ki makeya ridi tagai kaikirai mosi iyapupu

10 Aiyata pa idiwana ki marai mosi ka Iyesu
Diyu ragidai mu gurigurimaga tawai rabineya
kabuwawagawa tondawa.
11 Tawa ki rabineya ka ridi mosi ika mete ton-
dawa ki kwamura ropani kawaya (18) ki rabineya
keyai berokoi mosi e tagai wadubu korekore ki
pokere kutokuto umawa.
12 Iyesu ridi ki empupu manako e bameya
yabadana ki nana wagubu manako sibu, wagubu
ke; “Ridi, kau sigiragi ki nau karako rikapakani da
kau iyanuwagi.”
13 E idai ridi ki kawareya tapu ki makeya ka ridi
ki e tagai supasupawena bagi ubupu manako e
Mamanuga God si tepapupu.
14 Iyesu aiyata pa idiwana marai ridi ki iya-
pupu ki pokere guriguri tawai ki debai apunai
mosi e nuwai pupuwena manako e ubupu iya-
pana tadebu, wagubu ke; “Pura eyaka mena ki
rabineya ka nu mara ida daikere kewo-wena
daikere eyaka mena upigomu. Wi nuwagau
iyaigamana wainapiyamu ki ka wi upi marai ki
makeya baiwagi ko eba aiyata marai ki makeya
baiwagi.”
15 E inako wagubu ko nu Kaiwawo-nuga denai e
sibu, wagubu ke; “Wi ka midiga pa matakawagau
ragidai. Wi mete kina ka aiyata marai ki makeya
upiwagamu. Wi papaga burumakau bo ‘donki’ ki
wi aiyata marai ki makeya rikatamiyamu awana
tageyamu bo pa mena? Ena, wi tageyamu.
16 Ridi yau e ka oragai apunai Eburamu e
momai ko Berokoi Apunai Seitani kwamura

ropani kawaya (18) ki rabineya e wadubu doko giripiyawa tondawa. Wi badidi pokere iwagamu da gwede e umapu dokodoko ki nu aiyata marai ki makeya eba rikapamu?”

17 Iyesu yona ki wagubu ki pokaiya ka e iyaraiyoma mu debamaga musupupu. Ko iyapana pakasi ragidai e bagi kawaya kuduba kwaewagawa ki emupu ka mu e mamamai tagamawa.

Damaya madai ki keyakeyai (Mateyu 13:31-32; Maki 4:30-32)

18 Iyesu iyapana manutapu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya idiwana ki ka badidi maba? Ki keyakeyai nu gwede naureya iwagamu?

19 Nau suwagani wainapu-muri; Ki ka ripa damaya madai rabineya momai rasirasi ki maba. Apunu mosi ka momai marai munta inako yadini uroto ki ka ripa kawaya mo wenayagisi ragai isiyapoto manako midiwari baitagisi ragai ki kawareya tawatagisi.”

Bani buredi kawayawagana ki keyakeyai (Mateyu 13:33)

20 Iyesu iyapana ade manutapu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya e kasiyarai pokaiya idiwana ki badidi maba ki keyakeyai nau karako gwede naureya suwagani?

21 Nau suwagani wainapumuri; Ki ka ridi mosi bani buredi kawayawagana domai marai munta mo wadau suguna mete wirapiyau manako suguna ki kawayawagau yarau ki maba.”

Katamuru marai munta (Mateyu 7:13-14, 21-23)

22 Iyesu natere Diyerusaremu yawateya
kayawena kaniyawa ki ka e tawa tawa natere
natere bauwagawa kabuwawagawa inako
kwaewagawa kaniyawa,
23 manako iyapana mosi e manupupu, wagubu
ke; “Kaiwawoni, Mamanuga God e iyapana
kuduba iya waunai tageni bo iyapana dai mena
iya ki tageni?”
E inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke;
24 “Kunuma katamurui ka kapokapori munta
ki pokere kasiyara-iwagi nisi kandoi da wi kata-
muru ki teteiwagi. Nau nidiyani wainapumuri;
Iyapana ropani kawaya katamuru ki tetetaga-
mana kwaetogomono ko mu eba tetetagisi.
25 Mara baiyagisi da tawa apunai uburoto gudu
umoroto manako wi tawa katamuruiya ubumuri
gudu minimuri, iwagi ke; ‘Kaiwawonuga, kau
gudu nu nene kwaipi da nu yamamu.’
Ko e denai yagisi ke; ‘Wi bani baigubu? Nau eba
kataineya wiyo.’
26 Ko wi denai iwagi ke; ‘Nu bani yo awana kau
mete ewapuru dibipemeya kupemeya ade kau
ubureya nu imatanugu kabuwaniyeya.’
27 Ko e denai yagisi ke; ‘Wi bani baigubu? Nau
eba kataineya wiyo. Wi ka berokoi kwaigamawa
ragidai ki pokere kamadisinimuri kaiwagi.’
28 Mara ki makeya ka wi yabu tamuri manako
oragai apunai Eburamu yo Aisiki yo Diyaikapu
ade Mamanuga God e bonanai wainapamawa
tagamawa ragidai kuduba ki mete kina ika Ma-
manuga God e gari rabineya idiwono emitamuri.
Nau suwagani wainapumuri; Mara ki makeya ka
e uburoto gari tagaiya wi isiyaniyoto manako wi

yadi wadoi wi uwariga meme kaikirapiyoi ‘ikui akui’ iwogoi.
29 Iyapana tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki deneya baitagisi Mamanuga God e gari rabineya kaiwoto kupe wateya wata yadini idiwono.
30 Mara ki makeya ka iyapana karako ewa ubumu ragidai ki mu yabiritagisi ade iyapana karako yabiri ubumu ragidai ki mu ka ewa ubumoto.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu natere Diyerusaremu nene nuwaboyawena
(Mateyu 23:37-39)

31 Mara ki makeya ka Parisi ragidai dai Iyesu bameya bautagubu, tagubu ke; “Apunu kawai Erodi kau nuniyana po wainapiyau ki pokere kau tawana yau kamadi kayanuwagi.”
32 Mu inako tagubu ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Wi kaiwagi taku kamarai apunai ki simuri, iwagi ke; ‘Kau wainapi; Nau karako ade marawani kweya kairapu iyapana rabinamugu idiwu ki siwakeketamoni ade sigira ragidai mete iyatamoni ko mara ki tetaiya ka nau upi ki kewopani.’ Wi kaiwagi e inako simuri,
33 mibai ka karako, marawani ade mara ki tetaiya ka nau tawana tawana umoni da siyarai ka nau natere Diyerusaremu bausugani. Mu ubumoto Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai natere kudubai mo rabineya minimoto poyo ki ka eba baganai.
34 Akae, natere Diyerusaremu, natere Diyerusaremu; Kau iyapanagiyoma ubumu Mamanuga God e bonanai wainapiyamu

tagamu ragidai ki mu namutamiyamu ade e bigabigaiyoma kau bamageya tonotamiyau ki mu bowa were mete namutamiyamu. Kokoroku ridai e munuiyoma e mabui kobaiya sikwatamiyau ki maba ka nau mara badibadi taganugu kayawena nau idani rabineya wi idiwana wainapekeya ko wi nau bodabodasinimawa.
35 Wainapu-muri; Nau kamadiniyani kayasugani ki ka wi tawaga gumoroyagisi. Wi nau ewa mo eba emisinimuri ko wi idiwoi yamoi da wi iwagi ke; ‘Kaiwawonuga e si kasiyarai pokaiya baunugibi Apunai, Mamanuga God kau wadiniyoto bagi,’ wi inako sidimuri ki makeya ka wi nau ade emisinimuri.”

14

Iyesu sigira apunai mosi iyapupu

1 Aiyata pa idiwana marai mo bauwena ki makeya ka Iyesu Parisi ragidai mu kawaimaga mosi e tawaiya kupewagana kayawena. Iyapana ika dibimupu idiwa ki mu e naigida mena empamawa idiwa,
2 manako ki makeya ka apunu mosi e idai kerarai kurukurupawena ika Iyesu bameya bauwena.
3 Iyesu wirawena Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai mete kina ika idiwa ki manutapu, wagubu ke; “Karako ka aiyata marai ki pokere nau apunu yau iyapani ki nau gora raurupani bo?”
4 E inako wagubu ko mu yona denai mo eba tagubu ki pokere e wirawena sigira apunai ki wadubu iyapupu manako tonopupu kayawena.

5 Ko Iyesu iyapana ki ade manutapu, wagubu
ke; “Aiyata marai ki makeya wi munuga bo wi
papaga mosi urubau kauyagisi ki ka wi sumuri e
tainipumuri bo pa mena?”
6 E inako wagubu ko mu denai tagamana ba-
batagubu.
7 Iyapana ropani kawaya ika kupe ki kawareya
bautagubu ki mu kuduba nuwamugu ka kebari
bagi kawareya idiwana kwaetagamawa ko mu
tonau eba idiwana wainapamawa. Iyesu mu emi-
tapu manako e keyakeyai yau mu tadebu, wagubu
ke;
8 “Apunu mosi anikawagana ki kupei nene wi
bibiniyoto ki ka wi kebari bagi kawareya eba
idiwuri kwaenda iyapana kawai mosi baiyagisi,
9 manako kupe ki kwaewagau apunai wi ni-
diyoto, yagisi ke; ‘Wi riyaiwagi tonau idiwoi da
apunu kawai yau kebari bagi ki kawareya ton-
dini.’ E inako yagisi manako wi iyapana yabu-
mugu riyaiwagi tonau idiwuri ki ka wi midimama
wadiniyoto.
10 Ko nau karako wi nidiyani yau kwaiwagi;
Iyapana mosi wi bibiniyoto ki ka wi naiya kaiwuri
tonau idiwoi manako kupe kwaewagau apunai ki
wi bamagau baiyagisi nidini, yagisi ke; ‘Edamani,
kebomuri kebari bagi kawaya yau kawareya idi-
wuri.’ E inako yagisi banananiyoto ki ka iyapana
ika mete idiwu ragidai wi eminimoto manako wi
siga esida tepapomoto.
11 Nau nidiyani wainapumuri; Iyapana nima e
ebo si tepapiyau ki ka aita ewa ka e kwarisiyagisi,
ko iyapana nima e ebo kwarisiwena ki ka aita ewa
ka e kawayayagisi.”

12 Iyesu inako wagubu manako wirawena kupe
ki apunai sibu, wagubu ke; “Kau madegau bo
kemorau tawiya mo kwaenuwagi ki kau kowagiy-
oma bo kau rakarakagiyoma bo purapura ragidai
ki tawa madanigeya idiwu ki mu eba bibitami,
mibai ka mu aita ewa kau kwaenugibi ki denai
kwaetagisi kau bibinimoto.
13 Kau kupe mo kwaenuwagi ki kau iyapana
kaikayokayoi, iyapana tagamaga kaikirai, iya-
pana idamaga kerapumaga kiyokiyoi bo bad-
abadamai, ade iyapana yabumaga kenekenei, iya-
pana inako ki kau bibitami.
14 Kau inako kwaenuwagi ki ka Mamanuga God
kau wadiniyoto bagi. Kau kwae-nugibi ki denai
ka iyapana ki kau eba negeni, ko bagi supasupai
mena kwae-tagamu ragidai ade iyatagamana ki-
mana ubumana ki marai baiyagisi makeya ki kau
denai bagi kawaya mo bananapi.”

Mamanuga God e poragai kawaya ki keyakeyai (Mateyu 22:1-10)

15 Iyesu yona ki wagawa ka apunu mosi ika ku-
pewagawa tondawa ki yona ki wainapupu man-
ako e ubupu Iyesu sibu, wagubu ke; “Iyapana
gwedewau kupe kawaya Mamanuga God e gari
rabineya ki kawareya kupetogomono ki ka mu
mibi mamamai idiwono.”
16 E inako wagubu ko Iyesu denai wagubu
ke; “Nau keyakeyai mo suwagani wainapumuri;
Apunu mosi poraga kawaya mo kwaewagana ki
okukunawena manako iyapana ropani kawaya e
bameya bautagamana ki nana mu kabuwatapu.

17 E okukunawena kewowena ka e bigabigai
apunai mosi bibi tonopupu da e kayawagana iya-
pana bibitapu ragidai ki garugaru mena kebo-
mana ki nana tadeni.
18 Bibi apunai ki kayawena iyapana tadeyawa
umawa ko mu kuduba yona ewa nauwa taga-
mawa. Yabiri bameya bauwena apunai ki e
wagubu ke; ‘Kabai, nau bausugana ko nau kokora
mo wadubuwani ki empana ki nana kaya-sugani
ki pokere nau poraga kawareya ika eba bausug-
ani.’
19 Ade apunu mosi wagubu ke; ‘Kabai, nau
bausugana ko nau burumakau ida daikere
mena waunitau yewe tepuwani waira waunai
kawareya nakatamana kayasugani ki pokere nau
poraga kawareya ika eba bausugani.’
20 Ade apunu mosi wagubu ke; ‘Nau bausug-
ana ko nau waunitau yewe anikasugubuwani ki
pokere nau poraga kawareya ika eba bausugani.’
21 Bibitapu ragidai ki mu kuduba basaratagubu
ki pokere bibi apunai ki ade wirawena bauwena
iyapana badidi tagubu ki sisiyai kuduba por-
aga kwae-wagawa apunai ki sibu. E yona ki
wainapupu ka e nuwai pupuwena manako e bibi
apunai ki ade tonopupu, wagubu ke; ‘Kau garu-
garu mena kaya-nuwagi natere imatau bo kareya
ubumu iwu ragidai, iyapana kaikayokayoi bo mu
idamaga kerapumaga kiyokiyoi bo badabadamai
bo mu yabumaga kenekenei ragidai ki inako
waratami da mu poraga yau kawareya baitagisi.’
22 Bibi apunai ki kayawena ade wirawena
bauwena ka e poraga kwae-wagawa apunai
ki sibu, wagubu ke; ‘Kabai, kau sidibi ki nau

makeya makeya kwaesugubuwani iyapana
waratapuwani bautagubu ko tawa eba posiwena
ko wata ade uburau.'
23 E inako wagubu ki pokere apunu kawai ki bibi
e ade tonopupu, wagubu ke; 'Nau nuwaneya ka
nau tawani yau posiyagisi ki pokere gari tagaiya
mete kayanuwagi manako iyapana bani bani
idiwu ki kau gigitami waratami baunuwagi.
24 Nau nidiyani wainapi; Iyapana naiya bibita-
puwani ragidai ki mu mo eba baiyagisi nau banini
yau siko kupoto. Ki pa mena.' " Iyesu keyakeyai ki
wagubu.

Badidi maba Iyesu eweya kaigamu (Mateyu 10:37-38)

25 Iyapana ropani kawaya Iyesu bananamupu
mete kayatagubu kaiwa manako e wirawena mu
emitapu tadebu, wagubu ke;
26 "Iyapana nima nau ewaneya yabodono ki ka
e nuwai notai nau mena bamaneya tondono. E
inai mamai bo e wainai bo e munui-yoma bo e
yowaiyoma tataiyoma bo e egapuiyoma bo e eya
iyai mete kina ki nene kawaya daganani notapono
ko nau maraitau notasiniyono ki ka e eba yaba-
dini nau ewaneya kayayagisi.
27 Iyapana nima nuwaboya midi makari nau
bananapani ki e mete bananapana ko e eya korosi
maba ki e eba kawara-pana wainapiyau ko e ka-
madau, iyapana e kwaitana ki e eba yabadini nau
ewaneya kayayagisi. Pa mena."
28 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke;
"Wi mosi tawa kawaya mo wadana wainapiyau ki
ka e yabiri kwarisiyagisi naigida mena notapoto,

yagisi ke; ‘Bowa madai nau bamaneya uburau ki
ka tawa yau kwaitana yadani kewopani ki denai
maka yadini bo?’
29 E inako eba notapoto were kwaeyagisi ki ka
e bani tawa bebedai mena nunuroto manako e
bowai madai ki kewoyagisi. E tawa paunau kama-
dini ki ka iyapana e gwaigwitapomoto, tagisi ke;
30 ‘Apunu yau tawa wadana wainapiyawa ko e
tawa wadawa da paunau kamadubu.’
31 Nau keyakeyai mo ade nidiyani
wainapumuri; Tawana mo kawaimaga uburana
tawana mo kawaimaga mete kandetagamana
wainapiyau ki ka e yabiri kwarisiyagisi naigida
mena nota yadini were yawira kayayagisi. E
notai yagisi ke; ‘Ta ragidai kuduba 10,000 nau
bamaneya ko nau iyaraniyoma mu ka ropani
kawaya 20,000 ki pokere nu kasiyaraigamu mu
raurutamamu ki baganai bo?’
32 E wainapoto da ki eba baganai ki ka e iyaraiy-
oma kebomono makeya ki ka e dobo yonai garu-
garu mena tonopoto.
33 Ki maba, wi mosi nuwagau nau ewaneya ke-
bomana wainapiyamu ko wi wiga gwedegwedega
bo wi wiga notaga kuduba ki wi eba kamadamana
wainapiyamu ki ka wi kwaitana nau ewaneya eba
kebomuri.”

Aidaba ki midiyai pa mena (Mateyu 5:13; Maki 9:50)

34 “Nau nidiyani wainapumuri; Aidaba ki ka
gwede mosi midiyai bagi kawaya ko aidaba ki
kwerereyagisi midiyai ki kewoyagisi ki ka wi ba-
didi maba kwaiwagi da aidaba ki midiyai ade
wenapoto? Ae, ki ka eba baganai.

35 Midiyai ki kewoyagisi ki ka wi aidaba ki wadumuri pa mugu kwenupumuri. Iyapana bani kokorau kawayawagana ki nana ni tepiyamu waira mete wira-piyamu ki ka baganai, kasiyarai mete kina. Ko aidaba midiyai pa mena ki ka pa mugu da deni mena kwenupamana ki nana. Wi wenaguga mete kina ki ka wi nau yonani yau suwagubuwani ki naigida mena wainapumuri wetawetara." Iyesu inako wagubu.

15

Papa sipi munai wadubu kaupupu ki keyakeyai (Mateyu 18:12-14)

1 Mara mosi ka iyapana wairamaga denai takesi ki wadamawa ragidai ade iyapana tagararatampu ragidai mete kina Iyesu e yonai wainapamana ki nana e bameya ika bautagubu.

2 Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai mete kina iyapana ki inako Iyesu bameya bautagubu emitampu ki ka mu ungwerogwerorotagubu, tagubu ke; "Apunu yau e ka iyapana bigibigi tagararatamemei ragidai ki mu diriwa-maga kwaewagau mete kupetagamu idiwu ki pokere e paerepiyau."

3 Mu inako tagubu ki pokere Iyesu keyakeyai mosi mu tadebu, wagubu ke;

4 "Wi paunagau iyapana mosi e papai-yoma sipi ropani kawaya (100) manako e eyaka mena yadini kaupoto ki ka e badidi kwaeyagisi? Nau nidiyani wainapumuri; E papaiyoma dai ki (99) ki e gwabau kamaditamini manako e kiroto uburoto

papa eyaka mena wadubu kaupupu ki e kwaenei
kaya-yagisi.
5 E kwaenepono umono da bananapoto ki ka e
mibi mamamai papa ki yadini e gobaiya kaupoto,
6 manako kawarapoto e tawaiya ade kayayag-
isi. E tawau baiyagisi ki ka e kowaiyoma ade
tawa e madaneya idiwu ragidai ki mu nene yagisi
baitagisi manako tadeni, yagisi ke; 'Nau papani
sipi wadubuwani kaupuwani ki nau ade banana-
puwani ki pokere kebomuri karako nau mete ma-
mamaigamu.' "
7 Iyesu inako wagubu manako ade tadebu,
wagubu ke; "Nau nidiyani wainapumuri; Nau
keyakeyai yau suwagubuwani ki maba kunumau
ka iyapana ropani kawaya (99) mu paeremaga pa
mena ki mu nene ka Mamanuga God e aneyaiy-
oma mamamatagisi ko ki mamamai ka erida. Ko
iyapana eyaka mena e berai berokoi kwaewa-
gawa ki kamadini manako e notai wirayagisi ki
ka mu e nene mamama kawaya esida wainapo-
moto."

Ridi mosi bowa madai mo wadubu kaupupu ki keyakeyai

8 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Ridi mosi
e bameya bowa madai bauburai ida esida mena
manako e eyaka mena yadini kaupoto ki ka e
badidi kwaeyagisi? E duna beupoto tawa meme
warawarayagono kwaenepono tondono.
9 E bananapoto ki ka e kowaiyoma ade e tawa
madaneya idiwu ragidai ki mu nene yagisi baitag-
isi, manako e uburoto mu tadeni, yagisi ke; 'Nau
bowani madai wadubuwani kaupuwani ki nau

ade bananapuwani ki pokere kebomuri karako
nau mete mamamaigamu.' "
10 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; "Nau
nidiyani wainapumuri; Nau keyakeyai yau
suwagubuwani ki maba iyapana eyaka mena
kwaitana e berai berokoi kwaewagawa ki
kamadini e notai wirayagisi ki ka Mamanuga
God e aneyaiyoma kunumau e nene kawaya
daganani mamamatagisi."

Munu mosi kwakowena ki keyakeyai

11 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Apunu
mosi e gubagaiyoma apeya,
12 manako mara mosi ka e gubagai marai e
bameya bauwena sibu, wagubu ke; 'Mamai, kau
buderigi purupi nau nene karako tege.' E inako
wagubu ki pokere apunu ki e wairai ade e gwedeg-
wedei kuduba purupupu e gubagaiyoma apeya ki
mu denemugu denemugu tagebu.
13 Mara dai kewowena eweya ka e gubagai
marai ki ubupu e gwedegwedei kuduba ki tepupu
manako kipu ubupu e mamai kamadubu tawana
uwama kawaya mo kayawena. E ika tondawa
ka e midi kwakwarepui tainipiyawa poisiyasiyai
wainapiyawa kwaewagawa ki mena pokaiya
bowa madai ki deni mena giripupu gawarara.
14 E inako kwaewagawa tondawa yarawa da
e gwedegwedei ade e bowai madai kuduba e
bameya ki kewowena makeya ka kapoi kawaya
mo tawana ki rabineya ubupu. Munu ki mibai
wetei tondawa,
15 ki pokere e ubupu tawana ki apunai mosi
bameya bagibagiwagana ki nana kayawena.

Apunu ki e boiyoma baikamuwagana ki upi kwebu,
16 ko mu bani mo e eba kwemupu ki pokere e ika baikamuwagawa tondawa ka e bo mugumaga kabuma rabineya ki dai kupana wainapupu.
17 E inako kwaewagawa nuwasiyasiya nene tondawa kaniyawa da siyareya ka nota supasupai e bameya ade bauwena. E notai wagubu ke; ‘Nau mamai e bigabigaiyoma mu digumamugu ka bani kawaya daganani posiwena uburau ko nau yewe mibi wetei tondakani posugana kwaesugakani.
18 Nau karako tawana yau kamadani wirasugani nau mamai bameya ade kayasugani manako siyani, suwagani ke; ‘Mamai, nau paerepuwani kawaya daganani. Kau bamageya ade Mamanuga God bameya ka nau bigi kwaesugekeya.
19 Nau naiya kau gubagagi sidibi ko karako nau paerepuwani ki pokere nau wadisini pa bigagi kwaesugana apunai sidi.’
20 E notai inako wagubu manako e kipu ubupu wirawena e mamai bameya ade kayawena.
E kayawena kaniyawa da e mamai tawai ki kikireya bauwagana kwae-wagawa ki ka e mamai yabu tapu e gubagai buri yabadawa empupu manako e nuwaboyai wainapupu garupupu e bameya bauwena barabarapupu ade kiyauyaupupu.
21 Ko e gubagai wagubu ke; ‘Mamai, nau paerepuwani kawaya daganani. Kau bamageya ade Mamanuga God bameya ka nau bigi kwaesugekeya. Kau naiya nau gubagagi sidibi ko karako nau paerepuwani ki pokere wadisini pa bigagi kwaesugana apunai sidi.’

22 E inako wagubu ko e mamai ubupu e biga-
bigaiyoma ragidai mu nene wagubu bautagubu
manako tadebu, wagubu ke; ‘Wi garugaru mena
kaiwagi gwedegwede bagibagi dai tepumuri nau
gubagani monagapumuri. E idaiya katama naka-
pumuri ade e kerareya kerapu kwakwarai mete
umamuri,
23 manako kaiwuri papa buyaga kawaya mo
minimuri poyo da nau gubagani bauwena ki nu
mamamapamu kupe-igamu.
24 Nau gubagani yau powena ko e ade iyawena.
E kwakowena ko karako ade wirawena bauwena.’
E mamai inako wagubu manako e gubagai nene
kupe kawaya mo bagipupu.
25 Ki makeya ka e gubagai kawai kokorau upi-
wagawa umawa manako e wirawena yawatau
yabadawa da tawa kikireya bauwagana kwaewa-
gawa ki ka e iyapana kainagatagamawa ade taere-
tagamawa ki mumugarai waina-pupu.
26 E bigabiga apunai mosi em-pupu manako
manupupu, wagubu ke; ‘Mu gwede taerei taere-
tagamu?’
27 Ko e denai wagubu ke; ‘Kau yowagi e
midi kwakwarepui bagi kawaya ade wira-wena
bauwena ki pokere e mamama-pamana ki nana
ka kau mamagi papa buyaga kawaya mo minibu
poyo.’
28 E yona ki wainapupu ka e gagaya-wena tawau
eba yarana wainapupu ki pokere e mamai mata-
rau bauwena e gubagai tawau yarana ki nana
gigipupu.
29 Ko e gubagai ki e mamai inako sibu, wagubu
ke; ‘Mamai, nau suwagani wainapi; Nau kwa-

mura ropani kawaya kau umunugi wadekeya
kau bigagi makeya makeya kwaesugekeya ko
kau papa marai munta mo kwaitana eba wadibi
tegebi da nau kowaniyoma mete mamamaiga-
mana ki nana. Pa mena.
30 Ko kau gubagagi ki kau buderigi kuduba
tepupu giripupu ridi yawata kawakawareya
mu pokamugere isiya-pupu gawarara ki ade
wirawena bau-wena ki kau e nene papa buyaga
kawaya ki minibi poyo.'
31 E inako wagubu ko e mamai denai e sibu,
wagubu ke; 'Gubagani, kau ka maramara nau
mete yewe idiwei ki pokere gwedegwede kuduba
nau nene ki ka kau nene.
32 Ko nu kupe yau kwaigamu mamamaigamu ki
mibai ka kau yowagi yau e ka powena maba ko e
karako ade iyawena. E kwakowena ko karako ade
wirawena bauwena." Iyesu keyakeyai ki wagubu.

16

Kwayuba apunai mosi e keyakeyai

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai
keyakeyai mo ade tadebu wagubu ke; "Purapura
apunai mosi e bigabigai apunai upi kwebu da e
gwedegwedei kuduba ki kwayubapana ki nana
wagubu. Ki eweya mara mosi ka iyapana dai
bautagubu purapura apunai ki simupu, tagubu
ke; 'Kau gwedegwedegi kwayubapiyau apunai ki
e ka kau gwedegwedegi dai pa danapiyau.'
2 Iyapana ki inako tagubu ki pokere apunu
kawai ki e bigabigai apunai ki e nene wagubu
bauwena manako sibu, wagubu ke; 'Kau sisiyagi
tagamu wainapakani ki mibai ka badidi?

Kau upigi negebuwani ki nau karako kau koritaniyakani ade nau gwedegwedeni badibadi danapipi ki kawayai kau garugaru mena nau kabuwasini.

3 Gwedegwede kwayubapiyawa apunai yona ki wainapupu ka e notai wagubu ke; ‘Nau upi kwae-sugekeya ki nau kawaini karako nau koritasiniy-oto ki pokere nau badidi kwaesugani? Nau ka eba kasiyarani mete kina da nau diba kandani bo upi ragiragi kawaya mo inako kwaesugani. Ade nau pa tondoni genesugoni ki ka nau midimama wadisiniyoto.

4 Ko nau badidi kwae-sugani ki nau karako wainapakani manako nau upi yau kamadani ki ka iyapana baitagisi nau waretasinimoto manako mu tawamugu tawamugu nau bibisinimono ade nau diriwani mete kwaetogomono.’

5 E inako notapupu manako ubupu iyapana gwedewau apunu kawai ki e gwedegwedei naiya sikwatagubu ragidai ki mu eyaka eyaka e bameya bautagamana ki nana wagubu. Mu bautagubu ka e ubupu yabiri bauwena apunai ki manupupu, wagubu ke; ‘Kau badibadi sikwanugibi?’

6 Ko e denai wagubu ke; ‘Nau awana monamonai karakara ropani kawaya apunai ida daikere mena (100) ki sikwasugubuwani.’

Ko gwedegwede kwayubapiyawa apunai denai wagubu ke; ‘Pa mena, kau sikwanugibi ki okai kau karako wadi kwarisi manako apunai apeya ade ida esida mena (50) ki mena tari.’

7 Ki eweya ka e wirawena apunu ade mosi manupupu, wagubu ke; ‘Ade kau ka badibadi sikwanugibi?’

Ko e denai wagubu ke; ‘Nau gwaba madai baike ropani kawaya (1000) ki sikwasugubuwani.’

E inako wagubu ko gwedegwede kwayubapiyawa apunai ki denai e sibu, wagubu ke; ‘Kau sikwanugibi ki okai kau karako wadi kwarisi manako maraitau (800) ki mena tari.’ ”

8 Iyesu keyakeyai ki wagubu kewo-wena ka e iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Kwayuba siyasiyawagawa apunai e upi kewowagana ki eweya e badidi maba tondana ki nene mete notapiyawa ki pokere apunu kawai ki e eba nakari-pupu ko e empupu manako baganai sibu.” Iyesu inako wagubu manako ade wagubu ke; “Waira yau notai wadamu doko ragidai badidi maba waira yau gwedegwedei pokaiya mu kowa-muguma mete deni deni waita kasiwaratagamana idiwana ki notai maramara notapiyamu ki maba ka Mamanuga God e tanai mu rabinamugu minibu siwa ragidai iya aita ewa nene ki inako maba mete notampibena, ko mu kawaya daganani inako eba notapiyamu.

9 Nau nidiyani wainapumuri; Wi waira yau e gwede-gwedei pokaiya iyapana waretatamuri da wi waira yau e gwedegwedei mete kina kamaditamana marai baiyagisi ki ka mu kunumau wi mamamanimoto manako wi iya maramara idiwana kaiwana tawanai ki rabineya mibi mamamai posiwagi.

10 Iyapana gwedewau gwede maraitau wadumupu ki naigida mena kwayubapomoto ki ka mu aita ewa gwede kawaya mo yadini ki mete naigida mena kwayubapomoto. Ko iyapana gwedewau gwede maraitau wadumupu

ki kwayuba siyasiyapomoto ki ka mu aita ewa
gwede kawaya mo yadini ki mete kwayuba
siyasiyapomoto.
11 Kau nima waira yau e gwedegwedei naigida
eba kwayubapiyei ki ka kau keyaigi ki puyoi ba-
didi maba kwayubapi?
12 Ade kau nima iyapana mosi e gwedegwedei
naigida eba kwayubapiyei ki ka kau kiya gwedeg-
wedegi badidi maba kwayubapi? Ki pa mena ki
pokere kau gwede bagi mo eba wadi.
13 Bigabiga kwaewagau apunai ki e
kawakawaiyoma apeya ki ka e badidi maba
mo yogono e umunui yodono ade wirayogono
mo yogono e umunui yodono? Ki pa mena,
mibai ka e uburono mosi nota kwarikwarisipono
ko mosi keipono ade uburono mosi e diriwai
kwaeyogono ko mosi tagararapono. Ki maba, wi
Mamanuga God e nene waina-piyoi ki ka wi waira
yau gwedegwedei notagogapumuri. Ko wi waira
yau gwedegwedei nene wainapiyoi idiwoi ki ka
wi Mamanuga God notagogapumuri.”

Iyesu yona ebo ebo wagubu
(Mateyu 11:12-13; 5:31-32; Maki 10:11-12)

14 Parisi ragidai mu notamaga ka bowa madai
kawareya ukwarawa ki pokere Iyesu waira
yau gwedegwedei ki sisiyai inako wagubu
wainamupu ki ka mu e gwaigwitamupu ade
mu madagura-maga e bameya memupu.
15 Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Wi ka iyapana
yabumugu midiga pa matakawagau, ko waina-
pumuri; Mamanuga God e ka wi nuwaga notaga

ki e empiyau. Gwede-gwede marai kawai ki iyapana waina-piyamu da ki ka kawakawaya ki ka Mamanuga God e yabuiya ki mibai ka pa mena.

16 Gora oragai ade Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai oka badidi tamupu ki kuduba tondawa yabadawa da iyapana siruwa-tamiyawa apunai Diyoni bauwena makeya. Ko ki eweya ka Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idiwana ki yonai bagi kawaya ki mena ka iyapana wainapamana wainapiyamu. Iyapana kuduba gari ki rabineya kaiwana ki nana nisi kandamu,
17 ko nau nidiyani wainapumuri; Iyapana badidi maba idiwana ki gorai ka wateya tondau. Kunuma yo waira gogawagana ki ka matarau ko iyapana gora ki wirapamana e okai marai munta mo surupamana ki ka ragiragi kawaya.

18 Apunu mosi e wainai ragipoto manako ridi mo ade uworoto ki ka e wainai naiya ki rauru kawakawarapupu. Ade apunu mosi ridi wakeyara mo uworoto ki ka ridi ki e nobomoi yabiri ki e rauru kawakawarapupu.”

Purapura apunai ade apunu Yasarusi

19 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Mara mosi ka purapura apunai mosi tondawa ki maramara e gwedegwedei bagibagi mena monagawagawa ade bani bagibagi ki mena kupawa tondawa.
20 Apunu ki e tawai ki katamuruiya ka iyapana apunu mosi si ka Yasarusi ki mideya kwata mena posiwena uburawa ki wadumpu ika tampu manako e bani nene ika genewagawa tondawa.

21 Purapura apunai bani kupawa ki pirai gwe-
tagamawa ki ka apunu Yasarusi bani mugui ki ku-
pana wainapiyawa. Taku bautagamawa e kwatai
ki remoremopamawa.
22 Mara mosi ka nuwasiyasiya nene tondawa
apunai ki e powena manako aneya kunuma were
kawampu e wadumpu oragai apunai Eburamu e
madaneya kunumau tamupu. Purapura apunai
ki e mete powena manako iyapana e wadumupu
ononomupu.
23 E popai ragidai mu watamugu bauwena ki ka
e bita yo midi makari kawaya ika bananapupu
manako e yabu tapu apunu Yasarusi usi oragai
apunai Eburamu e idai garu deneya uwamau ika
bagi kawaya tondawa empupu,
24 ki ka e bonanai ragiragi kawaya wena siyapu,
wagubu ke; ‘Mamai Eburamu, kau nau nene
wainapiyei bo pa mena? Nau mata yau nonareya
midi makari kawaya daganani bananapuwani
ki pokere apunu Yasarusi siyo da e idai gurai
awanau kaupoto kaworoto nau tenawarineya
taroto da nau sinamuni pikapoto.’
25 Apunu ki inako wagubu, ko oragai apunai
Eburamu denai e sibu, wagubu ke; ‘Gubagani, nau
yonani yau suwagani wainapi; Kau naiya iyaiya
tondeya makeya ki kau gwedegwede kuduba bagi
mena ki kawareya tondeya ko apunu Yasarusi e
ka mugu ki mena kawareya tondawa. Karako
ka e yewe mamamayogono tondono ko kau ika
makarinugowa tondowa.
26 Nau yona yau mete nidiyani wainapi; Kau yo
nu paunanugu ka uruba kawaya. Iyapana mosi
nu mete yewe idiwei ki uruba kawaya ki rauru-

pana kau bamageya bauwagana ki yawatai mo pa mena. Ade iyapana mosi kau bamageya mete idiwu ki uruba kawaya raurupana nu bamanugu bauwagana ki mete yawatai mo pa mena.' Oragai apunai Eburamu inako wagubu.

27 Purapura apunai yona ki waina-pupu ka e denai wagubu ke; 'Akae, Mamai Eburamu, kau nau nene waina-piyei ki kau apunu Yasarusi tonopi da e nau mamai e tawaiya kayayagisi,

28 manako nau yowaniyoma ida daikere mena ika idiwu ki tadeni da nau paerepuwani ki denai makari tawaneya yewe bausugubuwani ki mu mete inako eba paerepomoto kwaenda mu mete kina yewe baitagisi berokoi kawaya yau bananapomoto.'

29 Apunu ki inako wagubu ko oragai apunai Eburamu denai e sibu, wagubu ke; 'Ae, pa mena. Oragai apunai Mosisi ade Mamanuga God e bonanai waina-pamawa tagamawa ragidai oka badidi tamupu ki kuduba mu bamamugu uburau ki pokere mu yona ki mena wainapomono.'

30 Ko purapura apunai ki wagubu ke; 'Ae, mamai Eburamu, yona ki mena pokaiya ka mu notamaga eba wirayagisi. Ko iyapana mosi powena ki iyayagisi ade kiroto uburoto manako yona ki tadeni ki ka mu e bonanai waina-pomoto manako mu bigimaga ki mu kamadini notamaga wirayagisi.'

31 Apunu ki inako wagubu ko oragai apunai Eburamu denai e sibu, wagubu ke; 'Mu oragai apunai Mosisi ade Mamanuga God e bonanai waina-pamawa tagamawa ragidai badidi tagubu

ki eba wainapomoto suma-pomoto ki ka mu badidi maba iyapana mosi powena ko ade iyayagisi kiroto uburoto ki e yonai wainapomoto sumapomoto? Ki pa mena.' " Iyesu keyakeyai ki iyapana tadebu.

17

Bigi ki yonai
(Mateyu 18:6-7, 21-22; Maki 9:42)

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yona yau tadebu, wagubu ke; "Gwedegwede marai kawai iyapana pisipisitamini da mu paerepomoto bigi kwaetagisi ko iyapana nima e waretai ki e kerareya wadau da e bigi kwaewagau ki ka aita ewa ka e bita kawaya mo bananapoto.

2 Akae, iyapana bowa bisi kawaya mo wadumpena taburuba pokaiya kwimpena iyapana ki e gobaiya umampena manako egi rabineya kwenumpena ki ka e nene baganai. Iyapana nima munu marai munta mosi e kerareya wadau manako munu ki bigi kwaewagau ki denai ka iyapana ki aita bita kawaya esida bananapoto.

3 Ki pokere wi yabu yabu idiwoi.

Wi yowaga bo wi tataga gwede mo paerepoto bigi kwaeyagisi ki ka wi e nakaripumuri. Ko e bigi kwaewena ki kamadini e notai wirayagisi ki ka wi e badidi paerepupu ki wi notagau deni mena surupumuri.

4 Ena, nau nidiyani wainapumuri; E mara eyaka mena ki rabineya wi bamagau bigi kawareya kawareya ida daikere kewowena daikere apeya (7) ki kwaeyagisi ko ade mara ki rabineya ida daikere kewowena daikere apeya (7) ki wirayagisi

wi bamagau yagisi ke; ‘Nau paerepuwani ki nau karako deni mena kamadakani’, e inako yagisi ki ka wi e bigi badidi kwaewena ki wi notagau deni mena surupumuri.”

Nu sumanuga

5 Iyesu tonotapu ragidai e simupu, tagubu ke; “Kaiwawonuga, kau nu sumanuga wadi kawaya.”
6 Mu inako tagubu ko e denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau nidiyani wainapumuri; Ripa damaya madai ki bonai rabineya ka rasirasi. Wi sumaga marai munta ki maba nau sumasinimuri ki ka wi ripa kauma yau simuri, iwagi ke; ‘Kau kiya siwanuwagi kayanuwagi egi rabineya wenanuwagi,’ wi inako iwagi ki ka ripa ki wi umunuga yadini kayayagisi.”

Bigabiga ragidai badidi maba upitogomono

7 Iyesu ade wagubu ke; “Apunu kawai mosi e bigabigai apunai kokorau diba kandono bo papa sipi kwayuba-tamono da madega bigayagisi manako e tawau baiyagisi ki ka apunu kawai ki e eba paraupoto, yagisi ke; ‘Kau garugaru yabi aiyatanuwagi manako nau bani warapuwani yau kupi.’ E inako eba yagisi,
8 ko e yagisi ke; ‘Kau kayanuwagi siruwanuwagi monaganuwagi manako nau tawiyani kwaenuwagi tege kupani were ewa ka kau kiya kupenuwagi.’
9 Bigabiga apunai e upi ka biga mena ki pokere wi badidi wainapiyamu; Apunu kawai uburoto e bigabigai apunai upi kwaewena ki denai paraupoto bo? Ae, pa mena.

10 Ki maba, nau nidibuwani ki wi makeya
makeya kwaiwogoi da kewoyagisi ki ka wi inako
mena iwagi ke; “Nu ka pa bigabiga ragidai. E
nu kwaiwagamana nidibu ki mena nu makeya
makeya kwaigibi.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu iyapana ida esida mena sigiratagubu ki iyatapu

11 Iyesu natere Diyerusaremu kaya-wena
kaniyawa da tawana Sameriya yo tawana Gariri
paunau ika bauwena kaniyawa,
12 ki ka e natere mo bau-wena. Ika bauwena
ka e iyapana ida esida mena sigira berokoi mo
wadumpu kwakwarepumaga kwatakwatatagubu
ki ika kebomawa bananatapu. Mu Iyesu bameya
eba kaimupu ko uwamau buri mu mubo mubo
ubumawa,
13 manako mu bonanamaga ragiragi kawaya
Iyesu wenawenamupu, tagubu ke; “Kaiwawo-
nuga Iyesu, kau nu nene wainapiyei bo pa mena?”
14 Mu inako tagubu manako Iyesu mu emitapu
tadebu, wagubu ke; “Baganai, Mamamanuga God
e bameya dobopiyamu ragidai mu bamamugu
kaiwagi da mu wi kwakwarepuga empomoto.”
E inako wagubu manako mu kayatagubu kaiwa
da yawatau ka mu sigiramaga ki deni mena ke-
wowena.
15 Apunu ki mosi ika kaniyawa da e sigirai
kewowena ki wainapupu ki ka e mamamawena
manako wirawena e bonanai ragiragi kawaya
Mamanuga God e si tepapiyawa yabadawa da
Iyesu bameya bauwena.
16 E ika bauwena ka e Iyesu yabareya kwarisi-
wena manako e iyawena ki denai paraupupu.

Apunu ki ka tawana Sameriya mu iyapanamaga mosi.

17-18 Ko Iyesu iyapana manutapu, wagubu ke; “Nau iyapana sigiratagubu ragidai ida esida iyatapuwani ko badidi pokere ka iyapana kwaiyanai apunai yau e mena wirawena Mamanuga God paraupiyau? E kowaiyoma ida daikere kewowena daikere apeya apeya (9) ki mu mete bautagumpena Mamanuga God e si tepampena.”

19 Iyesu inako wagubu manako wirawena iyawena apunai ki empupu sibu, wagubu ke; “Baganai, kau kiri uburi kayanuwagi. Kau nau sumasinibi ki pokere kau iyanugibi.” Iyesu inako wagubu.

Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki marai yabadau

(Mateyu 24:23-28, 37-41)

20 Parisi ragidai dai Iyesu manu-mupu, tagubu ke; “Nu Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai ka gwede mara baiyagisi?”

Mu inako tagubu ko e denai tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya idiwana marai ki baiyagisi ki ka eba matarau baiyagisi da wi yabugere empumuri.

21 Iyapana mo eba yagisi ke; ‘Empumuri, e yewe bauwena tondau’, bo yagisi ke; ‘Empumuri, e burida bauwena tondau.’ Mu inako eba tagisi mibai ka Mamanuga God e gari rabineya e kasi-yarai pokaiya idiwana ki kasiyarai ororeya mena bauwena wi rabinagau uburau.”

22 Iyesu inako wagubu manako wirawena e
tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke;
“Mara baiyagisi da wi ubumuri nau Kunumau
Kawapuwani Apunai nau marani empamana ki
nana wainapiyoi ko wi eba empumuri.
23 Iyapana dai baitagisi wi nidini, tagisi ke;
‘Empumuri, e burida bauwena tondau’, bo tagisi
ke; ‘Empumuri, e yewe bauwena tondau.’ Mu
inako togomono ki ka wi notaga pakarayagisi mu
ewamugu kwaene igida yauda eba yabu tamiyoi
iwoi.
24 Yangwara wadau kunuma kuduba miniyau
siwa ki maba nau Kunumau Kawapuwani Apunai
nau marani baiyagisi ki ka iyapana kuduba ki
maba nau emisinimoto.
25 Ko yabiri ka nau nuwaboya ade bita makari
kawaya daganani bananapani. Iyapana karako
idiwu ragidai ki mu ubumoto nau keisinimoto ade
midi ragiragisinimoto.
26 Iyapana oragai apunai Nowa tondawa
makeya badidi kwaetagamawa ki maba nau
Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugani
bausugani makeya ka iyapana inako ade kwae-
tagisi.
27 Awana goya kawaya ki eba bauwena makeya
ka iyapana bani kupamawa awana kubamawa
ade anikatagamawa petemuguma apunu tauwa-
mawa. Mu inako kwaetagamawa kebomawa da
apunu Nowa waka ki kawareya yapu posiwena
makeya ka goya kawaya ki bauwena iyapana
kuduba bibiyotapu gawarara.
28 Ade oragai apunai Rote tondawa makeya iya-
pana badidi kwaetagamawa idiwa ki maba ka iya-

pana mara ki baiyagisi makeya inako mete kwaetagisi. Mu bani kupamawa awana kubamawa deni deni nida kasiwara-tagamawa upitagamawa ade tawa-tagamawa.

29 Mu inako kwaetagamawa yamawa da apunu Rote natere Sodomu kamadubu kayawena ki makeya ka mata nonarai gwisi berokoi mete kina kunumau kawapu mu uratapu popo-tagubu gawarara.

30 Iyapana naiya inako wakapa giritagubu ki maba ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugani bausugani marai baiyagisi ki ka iyapana inako mete kwaetagisi.

31 Mara ki baiyagisi ki ka iyapana mosi tawa tagaiya tondau ki ka e gwedegwedei tawa rabineya kamadubu ki tepana kai eba suroto, ade iyapana mosi kokorau upiwagau ki ka e eba wirayagisi e tawaiya kayayagisi. Pa mena.

32 Oragai apunai Rote e wainai bameya badidi wenawena ki wi naigida mena wainapumuri.

33 Iyapana nima e eya iyai karako yewe wairau ki nene wainapiyau ki ka e eya iyai aita ewa nene ki e kaupiyau. Ko iyapana nima nau pokanere e eya iyai karako yewe wairau ki kaupiyau ki ka e eya iyai aita ewa nene ki e yadini.

34 Nau nidiyani wainapumuri; Kemora ki rabineya ka iyapana apeya kebari eyaka mena kawareya ukwopomono manako nau eyaka mena yadani ko mosi kamadani.

35-36 Ade mara ki makeya ka ridi apeya ripa madai musupomono idiwono manako nau eyaka mena yadani ko mosi kamadani.”

37 Iyesu yona ki wagubu ka e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai e manu-mupu, tagubu ke; “Kaiwa-
wonuga, kau nuwagibi ki bani wenayagisi?”

Ko e denai wagubu ke; “Nau waigugu yau suwa-
gani ki wi wainapumuri; Gwede mosi powena
e kwakwarepui ika ukwarau ki ka midiwari
kusuketa e kwakwarepui ki kupamana ki nana
ika mete dibipomoto.”

18

Koboro mosi wade supasupa apunai bameya kayawena

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu no-
tamaga eba kauwagana ko maramara Mamanuga
God bameya guriguritagamana ki nana ka e
keyakeyai yau mu tadebu, wagubu ke;
2 “Natere mo rabineya ka wade supasupa
apunai mo tondawa ki Mamanuga God
eba mayapiyawa ade iyapana mete eba
wiwiratamiyawa.
3 Natere ki rabineya ka ridi koboro mosi mete
ika tondawa ki maramara wade supasupa apunai
ki e bameya bau-wagawa siyawa, wagawa ke;
‘Nau iyarani mosi nau girisiniyana ki nana
kwaewagau ki pokere waitasini berokoi yau
kuduba kau wade supasupapi.’

4 Mara ropani kawaya ka wade supasupa
apunai ridi ki e bonanai eba wainapiyawa ko
siyareya ka e notai wagubu ke; ‘Nau Mamanuga
God e kudeya eba wainapakani ade iyapana mu
umunumaga mete eba wadakani,

5 ko ridi koboro yau e ka maramara nau
waweresiniyau ki pokere nau e waita-pani e
nuwaboyai ki wade supasupa-pani. Nau ki eba
kwaesugani ki ka e maramara nau waweresiniy-
ono tondono da nau midini togayagisi.' "

6 Nu Kaiwawonuga keyakeyai ki wagubu man-
ako ade tadebu, wagubu ke; "Wade supasupa
apunai eba bagi ki e badidi wagubu ki wi naigida
mena wainapiyoi.
7 Ko ade wainapumuri; Mamanuga God e
eya iyapanaiyoma maramara kemora nawaru e
bameya waita nene guriguritogomono ki ka e
mu waitatamini ade mu nuwaboyamaga wade
supasupapoto bo pa mena? E mu garugaru wai-
tatamini bo eba garugaru waitatamini?
8 Nau nidiyani wainapu-muri; E garugaru mena
mu waitatamini ade mu nuwaboyamaga garu-
garu mena yadini supasupa. Ko nau Kunumau
Kawapuwani Apunai ade wirasugana bausugana
ki marai baiyagisi makeya ki ka nau suma ragidai
yewe wairau mete bananatamani bo?" Iyesu in-
ako wagubu.

Parisi apunai ade takesi wadawa apunai

9 Iyapana dai wainamupu da mu muga ka
baganai ki pokere mu muga simaga tepapamawa
ade kowamuguma mu simaga kaupamawa ki mu
nene ka Iyesu keyakeyai yau wagubu. E wagubu
ke;
10 "Mara mosi ka iyapana apeya Mamanuga God
e Tawai rabineya guriguritagamana ki nana kay-
atagubu. Apunu ki mosi ka Parisi apunai ade mosi

ka iyapana wairamaga denai takesi ki wadawa apunai.

11 Parisi apunai ki wata mo e ebo mena ubupu manako Mamanuga God bameya guriguri inako wagubu ke; ‘Mamai God, iyapana supasupai mo nau maba pa mena ki pokere nau parau-niyakani kawaya daganani. Nau ka eba iyapana kuduba kwaetagamu ki maba kwaesugakani. Nau ka eba kapokapoi, nau ka eba beraberai, nau ka eba sipuma goragora rauru kawakawarasugakani. Nau parauniyakani da nau ka eba takesi wadau apunai buri ki e maba.

12 Pura eyaka mena ki rabineya ka nau mara apeya kau nene bani kamadakani ade nau gwedegwedeni damupakani ida esida ki damu eyaka mena ki nau kau nene tarakani.’ E inako guriguriwena.

13 Takesi wadawa apunai ki e ka mibi nuwaboyai digumau uburawa midimama diyayai e gobai kaupupu manako giyansugiyansu mena inako guriguriwena, wagubu ke; ‘Mamai God, nau ka berokoi bigibigi ki pokere nau nuwaboyani ki kau wainapi waitasini.’ ”

14 Iyesu keyakeyai ki wagubu manako ade wagubu ke; “Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e ka takesi wadawa apunai ki e bigi empupu deni mena surupupu ki pokere Mamanuga God e yabuiya ka apunu ki supasupai bagi kawaya wirawena e tawaiya kayawena. Ko apunu ki mosi e guriguri ki e eba mibipupu mibai ka iyapana nima e eya si tepapiyau ki ka aita ewa e kwarisiyagisi ko iyapana nima e eya si

kaupiyau ki ka aita ewa e kawayayagisi.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu munu rasi waditapu bagi (Mateyu 19:13-15; Maki 10:13-16)

15 Iyapana dai ki mu munumuguma wawayai temupu kebompu Iyesu bameya bautagubu e idai mu debamugu tarana ki nana. E tadeyau kabukabuwa ragidai iyapana ki emitampu nakari-tampu,
16 ko Iyesu munu rasi ki e bameya bautagamana ki nana wagubu manako iyapana tadebu, wagubu ke; “Munu rasi nau bamaneya kebomono ki wi mu yawatamaga eba bodapiyoi. Munu yau kwaitana ki mu ka nau Mamai God e gari rabineya e kasi-yarai pokaiya kaiwoto idiwono.
17 Nau yona yau suwagani ki wi notaga eba goga-yagisi; Iyapana kawakawai wi notaga munu rasi mu notamaga maba ki ka wi Mamanuga God bameya kaiwuri e gari rabineya bagi kawaya idi-woi. Ko wi notaga eba munu rasi mu notamaga maba ki ka wi e bameya eba kaiwuri ade e gari rabineya eba idiwoi.” Iyesu inako wagubu.

Apunu mosi e gwedegwedei ropani kawaya (Mateyu 19:16-30; Maki 10:17-31)

18 Diyu ragidai mu kawaimaga mosi Iyesu bameya bauwena manako manu-pupu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai Bagi, nau ba-didi kwaesugani da nau iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapani?”
19 Apunu ki inako wagubu ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau gwede nana nau apunu bagi sidibi? Mamanuga God e mena ka bagi.

20 Ko kau manu-sinibi ki denai nau nidiyani;
Mamanuga God e gorai oka tampu ki kuduba kau
kataigeya; ‘Kau waretagi eba raurupi e wainai
eba wadi; Iyapana mo eba mini poyo; Gwedeg-
wede mo eba kuwa-nuwagi; Kau waretagi badidi
kwaewena empipi ki kau bera eba nuwagi; Kau
inagi mamagi tagubu ki mu umunumaga wadi
naigida mena wiwiratami.”
21 Iyesu inako wagubu ko apunu ki, wagubu ke;
“Nau munu marai munta tondekeya makeya ki
ka Mamanuga God e gorai tapu ki kuduba nau
naigida mena wiwirapekeya tondekeya da karako
kawayasugubuwani.”
22 E yona wagubu ki Iyesu waina-pupu man-
ako e apunu ki empupu denai yona yau sibu,
wagubu ke; “Kau gwede mo eyaka mena yau
mete kwaenuwagi; Kau kayanuwagi kau gwedeg-
wedegi kuduba tepi iyapana gwedegwedemaga
pa mena imagei ragidai tage manako ewa yabi
nau ewaneya uburi. Kau inako kwaenuwagi ki
kau denai bagi kawaya mosi aita ewa kunumau
bananapi.”
23 Apunu ki e gwedegwedei ka ropani kawaya ki
pokere e Iyesu yonai ki wainapupu ka e nuwaboy-
awena.
24 Iyesu apunu ki nuwaboyawena empupu
manako wagubu ke; “Iyapana gwedegwedemaga
ropani kawaya ragidai mu Mamanuga God e
umunui wadamana sumapamana ade e gari ra-
bineya kaiwana idiwana ki ka ragiragi kawaya.
25 Yawata ki katamurui ka tainugu umunai ki
maba. Papa kawaya kameru kwaitana tainugu
umunai teyagisi ki ka e daikere eba baiyagisi

kayayagisi mibai ka tainugu umunai ka marai munta ko papa ki ka kawaya. Ko nau ade suwagani wainapumuri; Papa kameru ki tainugu umunai teyagisi ki ka ade matarau ko iyapana mu gwede-gwedemaga ropani kawaya ragidai ubumana Mamanuga God sumapamana manako e gari rabineya kaiwana idiwana ki ka ragiragi kawaya."

26 Iyapana yona ki wainamupu ka mu Iyesu manumupu, tagubu ke; "Akae, ki inako ki ka nima kwaitana iya yadini?"

27 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; "Iyapana wi wiga mena iya ki eba wadamana makai ko Mamanuga God badidi yagisi ki e umuneya ka gwedegwede kuduba wenayagisi."

28 Apunu Pita yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; "Kau wainapi, nu ka tawanuga kuduba kamadimpi kau ewageya kaigibi."

29 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Ena, kau yona mibai nuwegei. Nau karako suwagani ki wi wainapumuri; Iyapana gwedewau Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki yonai iyapana tademana ki nana wi tawaga bo wi wainaguma bo wi yowaguma tataguma bo wi inaguma mamaguma bo wi munuguma inako ki kuduba kamadita-muri manako kaiwagi tawana mo idiwoi,

30 ki ka denai wi tawaga ropani-yagisi ade iyapana ropani kawaya wi inamamatamuri yowatatatamuri idiwoi. Ade mara waunai baiyagisi makeya ki ka wi iya maramara idiwana

kaiwana ki iyai mete wadumuri." Iyesu inako wagubu.

Iyesu powagana sisiyai ki ade wagubu (Mateyu 20:17-19; Maki 10:32-34)

31 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya ki mu nene wagubu waratapu mu mubo mena idiwa manako tadebu, wagubu ke; "Nu karako natere Diyeru-saremu kaigamu ki ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai takari kawaya nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau yonani badidi okamupu ki kuduba makeya makeya wenayagisi.
32 Iyapana nau wadisini-moto iyapana kwaiyanai ragidai mu idimaga rabineya nau tamusinimoto manako mu ubumoto nau waegeya-geyamasinimoto, wereyakaurasinimoto ade tepoteposinimoto.
33 Mu nau kuwe pokaiya raukekesinimoto manako susinimoto poyo. Nau posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ki nau ade iyasugani kirani uburani."
34 Iyesu inako wagubu ko e tadeyau kabukabuwa ragidai e yonai ki mibai eba wainamupu. E yonai wagubu ki ka gwede mosi mu notamaga utapupu diyayai. Mu mibai eba wainamupu ki pokere e badidi wagubu ki mu baba-tagubu.

Apunu mosi e yabui kenewena ki Iyesu iyapupu (Mateyu 20:29-34; Maki 10:46-52)

35 Iyesu natere Diyeriko kikirau bauwagana kwaewagawa ka apunu mosi e yabui kenewena

ika yawata kwaiya bowa madai nene genewa-
gawa tondawa.
36 E iyapana ropani kawaya ika kebomawa mu
ratabamaga waina-pupu ki pokere e iyapana dai
manutapu, wagubu ke; “Yau ka gwede ratabai
wagau?”
37 Ko mu denai tagubu ke; “Ki ka tawana
Nasareta apunai Iyesu e yabadau.”
38 Apunu ki yona ki wainapupu ka e bonanai
ragiragi kawaya wena siyapu, wagubu ke; “Iyesu,
oragai apunai Dewida e wenai, kau nau nene
wainapiyei bo pa mena?”
39 E inako wagubu ki ka iyapana e yabareya
ika ubumawa ki e nakarimupu yona kamadana
ki nana simupu ko e bonanai ragiragi kawaya
kawareya kawareya ade wena siyanawa, wagawa
ke; “Oragai apunai Dewida e wenai, kau nau nene
wainapiyei bo pa mena?”
40 Iyesu yona ki wainapupu ka e yawatau ubupu
manako iyapana tadebu da mu apunu yabui
kenekenei ki wadamana e bameya bautagamana
ki nana tadebu. E bameya bauwena ka e apunu ki
empupu manako manupupu, wagubu ke;
41 “Kau nuwageya nau gwede kwaesugani kau
bamageya?”
Ko e denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa
Apunai, kau yabuni wadi papi da nau tawana
empani.”
42 E inako wagubu manako Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; “Ki ka baganai, kau tawana emani.
Kau nau sumasinibi ki pokere karako iyanugibi.”
43 Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu
ki e yabui papupu tawana empupu manako e

kipu ubupu Iyesu eweya kayawena Mamanuga God paraupiyawa kaniyawa. Iyapana kuduba matakira ki emupu ka mu Mamanuga God e si esida mena tepapamawa.

19

Apunu Sakiyasi

1 Iyesu natere Diyeriko bauwena ki ka e deni
mena kayawagana kwaewagawa.
2 Natere ki rabineya ka purapura apunai mosi
ika tondawa. E ka iyapana wairamaga denai
takesi wadamawa ragidai mu kawaimaga si ka
Sakiyasi.
3 E nuwaiya Iyesu empana ki nana
wainapiyawa ko e ka apunu rogobi munta ki
pokere iyapana ropani kawaya ika ubumawa ki
mu e bodamupu da e Iyesu eba empupu.
4 Iyesu yawatau yabadawa ki ka apunu Sakiyasi
yabiri garupupu Iyesu empana ki nana ripa
rowarowai mo yapu kawareya tondubu.

5 Iyesu kaniyawa da ripa ki kerareya bauwena
ka e pairawena iyarau yabu tapu apunu Sakiyasi
ika tondawa empupu manako e sibu, wagubu
ke; “Sakiyasi, kau garugaru mena kawari. Nau
karako kau tawageya kau mete idiwomu.”

6 Apunu Sakiyasi yona ki wainapupu ka e
garugaru mena wairau kawapu Iyesu diriwai
kwaewena manako mibi mamamai bananapupu
e tawaiya kayatagubu.

7 Iyesu apunu Sakiyasi tawaiya kayawena ki
iyapana emupu manako mu ungwerogwerorotagubu, tagubu ke; “Apunu yau e ka bigibigi
apunai ki e tawaiya daiyo kayawena.”
8 Ko apunu Sakiyasi kipu ubupu Iyesu sibu,
wagubu ke; “Kaiwawoni, kau wainapi; Nau
gwedegwedeni daikere ki nau karako iyapana
imagei ragidai tageyani ade nau iyapana beratapuwani mu gwedegwedemaga kuwasugubuwani
ki ka nau denai apeya apeya kawareya mu ade
tageyani.”
9 Apunu Sakiyasi yona inako wagubu wainapupu ka Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Sakiyasi,
kau mete kina ka oragai apunai Eburamu e wenai.
Kau iyapanagiyoma mete kina wi bamagau ka iya
karako bauwena.
10-11 Iyapana gwedewau Mamanuga God e
yawatai paeremupu kwakotagubu ragidai ki
mu tetamana iya tageyana ki nana ka nau
Kunumau Kawapuwani Apunai yewe wairau
bausugubuwani.”
Natere Diyerusaremu ka eba uwama
bamanugutau ki makeya ka Iyesu yona ki
wagubu.

Bowa madai ki keyakeyai
(Mateyu 25:14-30)

Iyapana ropani kawaya Iyesu yonai wainapamawa ki mu notamaga wagubu da Mamanuga
God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya
idiwana ki marai bauwagana kwaewagawa ki
pokere Iyesu ubupu keyakeyai mo mu tadebu,
wagubu ke;

12 “Nau apunu kawai mosi e bususui suwagani
wainapumuri; Apunu ki tawana uwama kawaya
mo kayawagana da e kaiwawo-wagana ki kasi-
yarai ika wadana manako ewa ade wirawagana
bauwagana ki nana.
13 E waunitau kayawagana kwaewagawa
makeya ki ka e bigabiga-iyoma ida esida
kewowena ki mu nene wagubu bautagubu
manako e bowa madai purupupu mu eyaka eyaka
tagebu, tadebu, wagubu ke; ‘Wi bowa madai yau
tepumuri pokaiya upiwogoi da nau bausugani
makeya ki ka nau bowa madai negebuwani ki
kawayai empani. Ki kawayawena bo pa mena.’
14 Apunu ki kipu ubupu kayawena ko e eya
iyapanaiyoma mu nuwamugu ka e pa mena ki
pokere mu bibi ragidai tonotampu da e tawana
bani kayawena ki mu mete kayatagamana man-
ako tagamana ke; ‘Nu eba nuwanugu apunu yau
nu kawainuga uburono.’
15 Mu inako tagubu ko apunu ki e kaiwawo
kasiyarai wadubu manako ade wirawena e ebo
tawaneya ade bauwena. E ika bauwena ka e
garugaru mena e bigabigaiyoma ragidai mu nene
wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke;
‘Nau bowa madai negebuwani ki kawayai wi
karako kabuwasinimuri da nau empani.’
16 Yabiri ubupu apunai ki bauwena e inako sibu,
wagubu ke; ‘Kaiwawoni emani, kau bowa madai
nau idani rabineya tapi ki pokaiya ka nau upisug-
ekeya da kawareya ade ida esida mena tepuwani
karako negeyakani yau kena.’
17 E yona ki wagubu ka apunu kawai ki denai
e sibu, wagubu ke; ‘Kau ka bigabiga apunai bagi

upi supasupai mena kwaenugibi apunai. Nau marai munta negebuwani ki kau naigida mena kwayubapiyeya ade kau midigi eba togawena ki pokere nau karako natere ida esida mena kau idageya nakatamakani da kau mu kawaimaga uburi kwayubatamiyowa.'

18 Ki eweya ka e bigabigai apunai ade mosi bauwena e yabareya ubupu manako sibu, wagubu ke; 'Kaiwawoni emani, kau bowa madai nau idani rabineya tapi ki pokaiya ka nau upisugekeya da kawareya ade ida daikere tepuwani karako negeyakani yau kena.'

19 E yona ki wagubu ka apunu kawai ki de-nai e sibu, wagubu ke; 'Nau karako natere ida daikere mena kau idageya nakatamakani da kau mu kawaimaga uburi kwayubatamiyowa.'

20-21 Siyarai ka e bigabigai apunai ade mosi bauwena e inako sibu, wagubu ke; 'Kaiwawoni, nau kataineya da kau midigi kwakwarepugi ka tayatayabadai. Gwedegwede eba kau nene ki kau tepiyei ade kau momai eba upi ki wateya ki kau raupomunugei. Nau kau kudugeya wainapekeya ki pokere kau bowagi madai ki nau wadubuwani pa wekepuwani karako ade negeyakani yau kena.'

22 Apunu kawai ki yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; 'Kau paerepipi upi supasupai eba kwaenugibi. Kau kaubo nuwagibi ki pokaiya ka nau karako denai bita kau negeyani. Kau kaubo nuwagibi da gwedegwede eba nau nene ki nau tepakani ade momai nau eba upuwani ki wateya ki nau raupomu-sugakani.

23 Kau badidi kwaenugubena ki yonai nau
karako kau nidiyani; Kau kayanugubena bowa
madai kawaya-wagau ki wateya tapena da nau
karako wirasugubuwani bausugubuwani ki kau
bowa madai dai kawareya nau mete tegebena.'
24 Apunu kawai ki inako wagubu manako e bi-
gabigaiyoma dai ika ubumawa ki tadebu, wagubu
ke; 'Bowa madai eyaka mena kwebuwani ki wi
wadumuri bowa madai ida esida mena tepupu
apunai ki e kwemuri.'
25 Ko mu denai e simupu, tagubu ke; 'Ko kaiwa-
wonuga, apunu ki ka ororeya mena bowa madai
kawaya daganani ida esida mena ki e tepupu
kewowena.'
26 Mu inako tagubu, ko apunu kawai ki denai
wagubu ke; 'Nau nidiyani wainapumuri; Iyapana
nima marai munta wadubu ki pokaiya upi naigida
mena kwaewagau kwayubapiyau ki kawareya ka
e ropani kawaya banana-poto. Ko iyapana nima
e bameya marai munta uburau ki kawareya ka e
mo eba yadini ade marai munta e bameya uburau
ki mete deni mena gogayagisi.'
27 E inako wagubu, manako ade tadebu, wagubu
ke; 'Wi karako kaiwagi nau iyaraniyoma ki
nau eba kaiwawosugana ki nana tagubu ki mu
kuduba tetamuri nau yabuneya yewe namuta-
muri.' "

Iyesu natere Diyerusaremu bauwena manako iyapana e paraupamawa

(Mateyu 21:1-11; Maki 11:1-11; Diyoni 12:12-19)

28 Iyesu yona ki iyapana tadebu kewowena
manako yabiriwena natere Diyerusaremu
kayawena.

29 E ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki kerareya
natere Bepage yo Betani bamamugu bauwagana
kwaewagawa ki ka e tadeyau kabukabuwa
ragidai apeya yabiri tonotapu,
30 tadebu, wagubu ke; “Wi yabiriwagi natere
buri yabaranugu ki kaiwagi manako wi ika bai-
wagi ki ka wi papa ‘donki’ mosi taburuba pokaiya
kwimupu uburau ki ika empumuri ko papa
‘donki’ ki kawareya ka iyapana mo naiya eba
kayawena. Wi papa ki e taburubai rikapumuri
manako banana-pumuri kebomuri.
31 Ko iyapana mo wi eminiyoto, yagisi ke; “Wi
gwede nana inako kwaiwagamu papa ki e tabu-
rubai rikapiyamu,” e inako yagisi ki wi denai
e simuri, iwagi ke; “Nu Nidiyau Kabukabuwa
Apunai e papa ‘donki’ yau nene wagubu.”
32 Mu kayatagubu kaiwa da buri bautagubu ki
ka Iyesu badidi tadebu ki mu makeya makeya
bananamupu.
33 Mu papa ‘donki’ ki rikapamawa makeya ka
papa ki apunai mu tadebu, wagubu ke; “Wi asusu
gwede nana baigubu papa ‘donki’ ki taburubai
rikapiyamu?”
34 Ko mu denai tagubu ke; “Nu Nidiyau Kabuk-
abuwa Apunai papa ‘donki’ yau nene wagubu.”
35 Mu inako tagubu manako papa ‘donki’ ki
rika-mupu wadumpu Iyesu bameya kaya-tagubu.
Mu ika bautagubu ka mu muga midimaga tata-
mai rikatampu papa ki tagaiya nakamupu man-
ako Iyesu waitamupu da e yapu papa ‘donki’ ki
kawareya tondubu kayawena.
36 E papa ki kawareya kayawena kaniyawa ka
iyapana ropani kawaya mu muga midimaga tata-

mai rikatamawa yawatau nakapamawa manako
Iyesu ki kawareya bauwagawa kayawagawa.
37 Iyesu kayawena kaniyawa da ripa 'oripi'
wenatagubu kweyai ki warateya natere
Diyerusaremu deneya surawa ki makeya ka e
ewakumapamawa ragidai ropani kawaya mu
bonanamaga eyaka mena Mamanuga God e si
tepapamawa manako gwedegwede bagibagi
mu mubo yabumugere emupu ki nene ka mu e
paraupamawa iwa,
38 tagamawa ke;
"Kau ka nu Kaiwawonuga. Kau karako Ma-
manuga God e kasiyarai wadibi nu nene
baunugibi. E kau wadiniyoto bagi.

Kunumau ka Mamanuga God e nuwabagi nu nene wainapiyau ki pokere nu karako e si esida mena tepapemei."

39 Iyapana inako tagubu ki yonai ka Parisi
ragidai dai ika ubumawa ki mu wainamupu man-
ako mu kaimpu Iyesu simupu, tagubu ke; "Nidiyei
Kabukabuwa Apunai, kau kowakowagiyoma ki
ragiragi kawaya tade da mu kerekerere-tagisi."
40 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke; "Nau nidiyani wainapumuri; Mu
kerekereretagisi ki ka bowa urida ki iyapana
maba bonana-maga ragiragi kawaya yona ki tag-
isi."
41 Iyesu natere Diyerusaremu bameya bauwa-
gana kwaewagawa ka e natere ki empupu yadi
kipu,
42 manako wagubu ke; "Natere Diyerusaremu
ragidai, nau nuwaneya po wi nuwabagi rabineya

idiwana ki yawatai naigida mena kataigamana ki
nana ko wi yabuga kenewena ki pokere wi yawata
ki eba empiyamu.
43 Wi iyaraguma ewa baitagisi wi naterega
kawaya yau kwagarapomoto. Wi wakapaiga-
mana yawatai kuduba ki mu deni mena bodapo-
moto manako wi gariga rauru-pomoto.
44 Mamanuga God ubupu wi iyaniyana wa-
diniyana bagi ki nana wi bamagau bauwena ko
wi mara ki eba empamana wainamupu ki pokere
wi iyaraguma ki baitagisi imatau wi ridiguma
munuguma mete kina kuduba nunimoto isiyani-
moto. Wi tawaguma bowa pokaiya waditampu ki
kuduba mu wade rororororotamini da bowa eyaka
mena kwaitana mo e wateya eba tondono.” Iyesu
inako wagubu.

Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya kanibu (Mateyu 21:12-17; Maki 11:15-19; Diyoni 2:13-22)

45 Ki eweya ka Iyesu Mamanuga God e Tawai
rabineya kanibu manako iyapana ika deni deni
nida kasiwara-tagamawa idiwa ki siwakeketapu.
46 E tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e
okai mo inako wagubu ke; ‘Nau Tawani ka gurig-
uri tawai ki rabineya iyapana baitagisi nau ba-
maneya guriguritogo-mono idiwono.’ Ko wi ka
yona ki eba wainapiyamu. Wi ka kuwa ragidai
maba maramara tawa yau rabineya wekei gwaiya
dibipiyamu idiwu.”
47 Iyesu maramara Mamanuga God e Tawai ra-
bineya iyapana tadeyawa kabukabuwa tondawa.
Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai,

Mama-nuga God e gorai kataimugu ragidai, ade
iyapana kawakawai dai mete kina e minimana po
ki yanuwei teyamawa,
48 ko iyapana pakasi ragidai ropani kawaya
e yonai marai kawai badidi wagawa ki
kuduba wainapamana wainapamawa ki pokere
kawakawai ragidai ki e minimana po ki yawatai
mo mu eba bananamupu.

20

Diyu ragidai kawakawaimuguma Iyesu pari wirawirapamawa
(Mateyu 21:23-27; Maki 11:27-33)

1 Mara mosi Iyesu Mamanuga God e Tawai
rabineya e yonai bagi kawaya ki dimawagawa
iyapana tadeyawa kabukabuwa tondawa ka Ma-
manuga God bameya dobopiyamu ragidai, Ma-
manuga God e gorai katai-mugu ragidai ade
kawakawai ragidai dai ki mete kina e bameya
bautagubu,
2 manako simupu, tagubu ke; “Kau karako
nidi; Kau kasiyara nima negebu were kwaenugei?
Kasiyara ki nima negebu?”
Mu inako tagubu,
3 ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau
manu mosi wi manuniyani. Wi nau sidimuri;
4 Apunu Diyoni iyapana siruwatamana ki
nana bauwena ki ka e Mamanuga God wagubu
ki pokere kwaewagawa bo iyapana kaina mo
wagubu were kwae-wagawa?”
5 Kawakawai ragidai e manui wagubu ki
wainamupu ka mu mubo deni deni manu

kasiwaratagubu, tagubu ke; “Nu denai badidi siyamu? Nu iwagamu da; ‘Mamanuga God wagubu e umuneya kwaewena’, ki ka e denai yagisi ke; ‘Baganai, ko wi badidi pokere apunu Diyoni e yonai eba sumamupu?’
6 Ko nu iwagamu da; ‘Iyapana kaina wagubu were e kwaewena’, ki ka iyapana ropani kawaya yewe bautagubu ki mu gagayatagisi manako bowa were nu namunimoto mibai ka mu kuduba wainapiyamu da apunu Diyoni e ka Mamanuga God e bonanai ki waina-piyawa wagawa apunai mosi.”
7 Kawa-kawai ragidai ki mu mubo mubo inako tagubu manako mu denai Iyesu simupu, tagubu ke; “Nima apunu Diyoni sibu were kwaewagawa ki nu eba katainugu.”
8 Iyesu yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Baganai, wi nau eba sidimupu ki pokere nima kasiyara nau tegebu ki sisiyai nau mete eba suwagani.”

Upi kwayubapamawa ragidai mu keyakeyaimaga
(Mateyu 21:33-46; Maki 12:1-12)

9 Ki eweya ka Iyesu keyakeyai mo iyapana tadebu, wagubu ke; “Apunu mosi e ka ripa ‘waeni’ ki momai upu manako iyapana dai mu nene wagubu bautagubu gwaiyabatapu, wagubu ke; ‘Wi nau upini yau naigida mena kwayubapiyoi. Maura marai baiyagisi ki ka wi madai dai wi wiga nene tepiyoi ko ade dai nau nene nakapiyoi. Nau tawana mo kayasugani umoni da ewa marai mosi ade wirasugani bausugani.’ E inako wagubu

manako kipu ubupu kayawena mara rowarowa
kawaya tawana mo tondawa.
10 Maura marai bauwena ki makeya ka apunu
ki ripa madai e eya nene ki dai tepana ki nana e
bigabigai apunai mosi tonopupu upi kwayubapa-
mawa ragidai ki mu bamamugu kayawena. Ko
e ika bauwena ka mu ripa madai ki dai e eba
kwemupu ko mu e pa guda-pamawa da tonomupu
ida kasikasi wirawena kayawena.
11 Upi ki apunai ubupu e bigabigai apunai
ade mosi tonopupu ko e kayawena umawa da
buri bauwena ka upi kwayubapamawa ragidai
ki e mete gudapamawa ade midimama berai e
bameya kwaetagamawa manako pa ida kasikasi
tonomupu wirawena kayawena.
12 Ki eweya ka upi ki apunai e bigabigai
apunai ade mosi tonopupu ko e mete kayawena
umawa da buri bauwena ki ka mu e mete
bidara kwemupu manako wadumpu gari tagaiya
kwenumupu.
13 Mu berokoi kawareya kawareya inako
kwaetagamawa ki pokere upi ki apunai e
notai babawena, wagubu ke; ‘Nau karako
badidi kwaesugani? Nau niya gubagani ki nau
nuwaneya po ki e nau tonopani ki ka mu e naigida
mena wiwirapomoto wainapakani.’ E notai inako
wagubu ki pokere e eya gubagai ki tonopupu.
14 Ko upi kwayubapamawa ragidai ki e guba-
gai ki ika yabadawa emupu ki ka mu mubo
tagubu ke; ‘Waira yau ewa wadana apunai ki e
eya bauwena ki pokere karako miniyamu poyo
manako e gwedegwedei yau kuduba ki aita nu
tepamu.’ Mu mubo inako tagubu,

15 manako mu apunu ki e gubagai ki wad-
umpu gari tagaiya kwenumupu manako min-
imupu poyo."
Iyesu keyakeyai ki wagubu kewowena ka e
iyapana ika idiwa ki mu manutapu, wagubu ke;
"Waira ki apunai e gubagai powena ki bimbinai ka
e upi kwayuba-pamawa ragidai mu bamamugu
badidi kwaeyagisi?
16 Nau nidiyani wainapu-muri; E baiyagisi man-
ako kwayuba siyasiya kwaetagamawa ragidai ki
tetamini namutamini manako mu upimaga ki e
tepoto kwayuba ragidai kudubai dai ki mu idam-
aga rabineya nakapoto."
Iyapana e yonai ki wainamupu ka mu tagubu
ke; "Ae, inako eba wenayagisi."
17 Mu inako tagubu ko Iyesu mu emitapu man-
ako manutapu, wagubu ke; "Ko Mamanuga God e
okai ki kawareya nau karako suwagani ki mibai
ka badidi? Oka ki wagubu ke;
'Wi tawa wadamu ragidai waina-mupu da e ka
bebeda berokoi ki pokere kwenumupu.

*Ko Mamanuga God bebeda ki wadubu ade wowo
bebedai kaupupu.'*
18 Nau nidiyani wainapumuri; Iyapana kai-
wono da bebeda ki pokaiya pisipisitamini gwe-
pomoto ki ka mu bidara yadini mu midimaga
purupuru-tagisi. Ade bebeda ki mu kawarimugu
kauyagisi ki ka mu tauniyoto kwere-kwerere."
Iyesu inako wagubu.

*Iyapana mu wairamaga denai takesi tamoto bo
pa mena?*
(Mateyu 22:15-22; Maki 12:13-17)

19 Mamanuga God bameya dobo-piyamu
ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu
ragidai mete kina Iyesu waigugu wagubu ki
wainamupu ki ka mu deni mena e wadamana
wainamupu mibai ka mu kataimugu da e
waigugu wagubu ki ka e mu nene wagubu. Ko
mu iyapana kudumugu mete waina-pamawa,
20 ki pokere kamadumpu manako mara bagi
mosi ewa bauwagana da mu e wadamana ki
nawanai idiwa. Mu dayaya tagamana ragidai
dai e bameya tonotampu da mu e kerareya
wadamana manupamana manako e yona mo
paerepana ki pokaiya ka mu e wadamana piyara
ragidai mu kawai-maga e idai rabineya tamana ki
nana.
21 Dayaya ragidai ki Iyesu bameya bautagubu
manako simupu, tagubu ke; “Nidiyei kabuk-
abuwa apunai, nu katai-nugu da kau iyapana eba
beratamiyei ko kau badidi kabuwanugei ki kau
yona mibai mena nuwegei. Iyapana kawa-kawai
kau bamageya bautagamu ki kau bera yonai mo
eba nuwegei. Ade iyapana pakasi ragidai kau
bamageya bautagamu ki kau mu mete eba bera-
tamiyei yona kudubai mosi nuwegei. Pa mena.
Kau maramara yona eyaka mena Mamanuga God
e yonai mibai ki mena nuwegei.
22 Ki pokere nu karako kau nidimei ki
kau wainapi; Nu tawana Roumi ragidai mu
kawaimaga Sita bameya nu wairanuga denai
takesi tamamu ki kau wainapiyei baganai bo eba
baganai?
23 Nu takesi ki tamamu, bo eba tamamu?”

Mu inako tagubu ko mu rabinamugu e ker-

areya wadamana ki notai nota-pamawa ki Iyesu
e ororeya mena empupu kewowena ki pokere e
denai mu tadebu, wagubu ke;
24 “Bowa madai mo tegemuri da nau empani.
Yau ka nima keyai bowa madai yau naureya
tondau? Mu nima si bowa madai yau naureya
okamupu?”
E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Yau ka
tawana Roumi ragidai mu kawaimaga Sita e keyai
ki naureya tondau.”
25 Mu inako tagubu, ki pokere Iyesu denai mu
tadebu wagubu ke; “Baganai, apunu kawai Sita
nene ki wi e ebo kwemuri ade Mamanuga God
nene ki wi e ebo kwemuri.”
26 Iyesu yona ki wagubu ka iyapana ki mu nota-
maga kowena e denai siyamana babatagubu. Mu
iyapana paunamugu e yona mo paerepana da mu
ki pokaiya e wadamana ki nana wainapamawa ko
mu e wadamana yawatai mo eba bananamupu.

Iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi ki-moto ubumoto
(Mateyu 22:23-33; Maki 12:18-27)

27 Iyapana Sadusi ragidai dai ki Iyesu manu-
pamana ki nana e bameya bau-tagubu. Sadusi
ragidai mu ka iyapana inako tadeyamu, tagamu
ke; ‘Nu popoigamu ki ka nu ewa eba iyaigamu
kimamu ubumamu.
28 Mu Iyesu bameya bautagubu manako
simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa
Apunai, oragai apunai Mosisi nu goranuga inako
tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi e wainai munu eba
wenapoto ko e nobomoi poyagisi ki ka apunu ki e

yowai uburoto koboro ki uworoto manako munu
wenayagisi ki aita popai apunai ki e watai yadini.
29 Karako tawana mosi ka iyapana ida daikere
kewowena daikere apeya (7) ika idiwa manako
mu tatamaga ridi mo uwapu ko e munu eba we-
napupu manako apunu ki powena.
30 E powena ki pokere e yowai koboro ki uwapu
ko e mete munu mo eba wenapupu manako
powena.
31 E powena ki pokere e yowai ade mosi ubupu
koboro ki ade uwapu manako e mete powena ko
munu mo eba wenawena. Mu inako kwaetaga-
mawa yamawa da iyapana ida daikere kewowena
daikere apeya (7) koboro ki uwamupu ki mu
kuduba popotagubu gawarara ko munu mo eba
wenawena.
32 Ko siyareya ka ridi ki e eya mete powena.
33 Kau karako nuwagi da nu wainapamu; Mara
kwauneya iyapana popotagubu ragidai ade iy-
atagisi kimoto ubumoto makeya ki ka ridi ki
nima wainai? Mibai ka e iyapana ida daikere
kewowena daikere apeya (7) ki tauwapu.”

34 Mu inako tagubu ko Iyesu denai Sadusi
ragidai ki tadebu, wagubu ke, “Ridi yo apunu
yewe wairau idiwu ki ka mu anikatagamu,
35 ko iyapana gwedewau Mamanuga God e
wainapiyau da mu ka baganai ki mu popotagisi
ade kimoto ubumoto waira waunai kawareya idi-
wono ki ka mu eba anikatagisi.
36 Mu ka aneya kunumau idiwu ki mu maba
inako idiwono manako ewa eba popotagisi. Mu
ororeya mena popotagubu ko ade iyatagubu
kimpu ubumpu ki pokere mu Mama-nuga God e

eya munuiyoma idiwono.
37 Iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi ki-
moto ubumoto ki yonai ka oragai apunai Mosisi
matarau nu kabuwanibu. E gwabau ripa mo beu-
wena empupu ki bususui rabineya ka e ubupu
Mamanuga God nene inako wagubu ke; 'Apunu
Eburamu e Mamai God ka nau. Apunu Aisiki e
Mamai God ka nau. Apunu Diyaikapu e Mamai
God ka nau.'
38 E inako wagubu ki mibai ka yau kena; Oragai
ragidai Eburamu yo Aisiki yo Diyaikapu ki mu ka
orageya mena popotagubu ko mu keyaimuguma
ka iyaiya idiwu ki pokere Mamanuga God wagubu
ke; 'Mu Mamamaga God ka nau.' E ka eba
popai ragidai mu Mamamaga ko e ka iyapana
keyaimaga iyaiya idiwu ragidai ki mu Mamam-
aga. E yabuiya ka nu kuduba iyaiya idiwei."
39 Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ika
idiwa ki Iyesu denai badidi wagubu wainamupu
ki ka mu e simupu, tagubu ke; "Nidiyei Kabuk-
abuwa Apunai, kau yona denai bagi kawaya
nuwagibi."
40 Ki eweya ka iyapana mo eba ubupu Iyesu
manupupu mibai ka mu kuduba e kudeya mete
wainamupu.

Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ka nima? (Mateyu 22:41-46; Maki 12:35-37)

41 Iyesu mu manutapu, wagubu ke; "Iyapana
badidi pokere tagamu da; 'Keriso e ka oragai
apunai Dewida e momai?'
42 Oka 'Umayo' rabineya ka oragai apunai
Dewida oka inako tapu, wagubu ke;

‘Nau Mamai God nau Kaiwawoni sibu, wagubu ke;
Kau nau madanani garu deneya tondowa,
43 da nau kau iyaragiyoma kuduba kwanatamani
kau kerapugi kobaiya nakatamani kewoy-
agisi were.’

44 Oragai apunai Dewida e ka Keriso e eya Kai-
wawoi sibu ko ade badidi maba ka e eya Kaiwawoi
sibu ki ade apunu Dewida e eya momai?” Iyesu
inako wagubu.

45 Iyapana ropani kawaya e yonai ki wainapa-
mawa ki pokere Iyesu wira-wena e eya tadeyau
kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Yabu
yabu idiwoi kwaenda Mamanuga God e gorai
kataimugu ragidai wi kerapugau yadini. Mu ka
iyapana mu emitamana ki nana mu monagamaga
rorowa kawakawaya inako umamu ade imatau
kaiwu kebomu da iyapana ika idiwu ki mu emi-
tamana wiwiratamana ki nana.

46 Guriguri tawai rabineya ka mu kawai
gisipiyamu kawakawai ragidai mu watamugu
idiwu ade poraga kawareya ka mu kebari bagi
kawaya kawareya idiwana wainapiyamu.

47 Ridi koboro ragidai mu gwedegwedemaga
ade mu tawamaga kuduba mete kina ki mu
tepiyamu araratagamu ade iyapana mu emita-
mana ki nana ka mu iyapana yabaramugu ubumu
guriguri rowarowa kawaya tagamu. Mu inako
kwaetagamu ki pokere mu aita ewa denai bita
banana-pomoto ki bitai ka kawaya esida.”

21

Koboro mosi bowa madai Mamanuga God nene

tapu

(Maki 12:41-44)

1 Iyesu wirawena manako iyapana gwedeg-
wedemaga ropani kawaya ragidai bautagamawa
Mamanuga God e Tawai rabineya 'Puyo Nakape-
mei Wateya' bowa madai kawaya daganani ika
nunumawa ki e mu emitapu.
2 Ki makeya ka ridi koboro mosi e gwedegwedei
pa mena ika bauwena bowa madai waibora apeya
ki mena ika nunupu,
3 manako Iyesu ubupu yona yau iyapana
tadebu, wagubu ke; "Nau yona mibai wi nidiyani
wainapumuri; Iyapana kuduba bowa madai ika
nunumawa mu ka puyo maraitau tamawa ko
ridi koboro yau kena ki e mena ka puyo kawaya
daganani esida tapu.
4 Gwedegwede-maga ropani kawaya ragidai
ka mu tagamaga mesi mete nakamupu ko ridi
koboro yau e gwedegwedei ka pa mena ko waib-
ora marai muta e bameya tondawa ki kuduba e
Mamanuga God nene tapu." Iyesu inako wagubu.

Mara siyarai bauwagana ki makai nu badidi maba empamu

(Mateyu 24:1-14; Maki 13:1-13)

5 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai
Mamanuga God e Tawai ki taragapamawa,
tagamawa ke; "Tawa bagi kawaya bowa
bagibagi pokaiya wadumupu ade puyo bagibagi
Mamanuga God nene nakamupu ki empumuri."
Mu inako tagubu ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke;

6 “Wi yau kuduba empiyamu ki nene ka nau
karako wi nidiyani wainapumuri; Mara baiyagisi
da iyapana tawa yau bowa pokaiya wadumupu
ki mu baupomoto giripomoto pasumoto manako
bowa eyaka mena kwaitana mo e wateya eba ton-
dono ko mu kuduba rororororotagisi kewoyagisi.”
7 Iyesu inako wagubu manako e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai denai e manumupu, tagubu ke;
“Nidiyei Kabukabuwa Apunai, kau kabuwaniyo;
Nuwaboya marai nene nuwagibi ki gwede mara
baiyagisi? Ade mara ki bauwagana ki nu gwede
matakirai empamu da nu kataigamu mete idi-
womu?”
8 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Yabu
yabu idiwoi da iyapana eba baitagisi wi beran-
imoto wi kerapugau yadini. Iyapana ropani
kawaya nau ewaneya baitagisi nau sini pokaiya
beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka eyo’, bo ade tagisi ke;
‘Mara wana bauwena.’ Mu inako togomono ki ka
wi mu ewamugu eba kaiwagi.
9 Wi ta yo yawira sisiyai wainapumuri ade ta
yo yawira kwaetagamana kwaetagamu ki sisiyai
mete wainapumuri ki ka wi kudu eba wainapiyoi.
Ta yo yawira ki kuduba wenayagisi ko mara si-
yarai tondau eba bauwagana kena.”
10 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke;
“Tawana tawana ka natere mo uburoto natere
kudubai mo mete yawiratagisi, ade tawana mo
kawai-maga e iyapanaiyoma tetamini kaya-tagisi
tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma mete
kandetagisi.
11 Tawana mosi ka waira nutanuta baiyagisi
ade tawana mosi ka kapoi kawaya mete uburoto.

Tawana tawana berokoi ebo ebo inako wenayagisi ade kunumau keyai ebo ebo mete matarayagisi ki ka iyapana kudu wainapomoto.
12 Ko naiya ka iyapana ubumoto wi tenimoto wi girinimoto pasunimoto manako guriguri tawai rabineya mu idamaga gurai wi naurigau ugwadini-moto ragiragi manako diburanimoto. Nau pokanere ka wi aita kaiwawo ade kawakawai ragidai mu yabaramugu ubumuri,
13 ko ki ka mara bagi da wi ubumuri nau yonani kawakawai ragidai ki mu mete tademuri.
14 Mara ki ewa baiyagisi ko wi taububuraga badidi maba iwagamana ki nene wi karako eba notapiyoi bo nuwaboyaiwogoi.
15 Nau nidiyani wainapumuri; Mu wi wirawiranimoto bo manunimoto ki ka wi denai badidi iwagamana ki yonai nau naubo wi kabuwaniyani manako wi ki makeya mena iwagi. Wi yona iwagi ki ka mu wi yonaga denai tagamana ki mu babatagisi ade wi yonaga ki mu eba boda-pomoto.
16 Wi inaguma mamaguma bo wi yowaguma tataguma bo wi rakaraka-guma bo wi kowaguma ki mu ubumoto wi tenimoto kawakawai ragidai mu idamaga rabineya wi nakanimoto. Mu ubumoto wi dai mete namunimoto.
17 Nau pokanere ka iyapana kuduba wi keinimoto ade wi girinimoto pasuni-moto,
18 ko wi kudu eba wainapiyoi. Wi debaga kumai eyaka mena kwaitana mo eba siwayagisi.
19 Wi watagau mena ragiragi kawaya ubumoi ki ka wi iya bananapumuri.
20 Piyara ragidai natere Diyerusa-remu kwagarapomoto ubumono emita-muri ki wi katai-

wagi da natere ki waunitau giriyagisi.
21 Mara ki makeya ka wi tawana Diyudiya
ragidai garugaru mena wakapaiwagi kweyau kai-
wagi. Wi gwedewau natere ki rabineya idiwu
ki wi natere ki kamadumuri ade wi gwedewau
gari tagaiya idiwu ki wi natere ki rabineya eba
kaiwuri.
22 Mara ki ka iyapana mu paeremaga bimbinai
ki wadamana marai. Mamanuga God e okai ba-
didi wagubu ki mibai wenawena yau kena.
23 Akae, mara ki makeya ridi mosi mibi ro-
modoi bo munu wawayai mete kina ki ka e ba-
didi maba wakapa-yagisi garugaru kayayagisi?
Mara ki makeya ka bita kawaya daganani waira
yau kawareya kaworoto ade Mamanuga God e
uburoto iyapana kowaga tageni.
24 Wi iyaraguma ubumoto wi dai kereba
pokaiya namunimoto ade ubumoto wi dai
tenimoto diburanimana ki nana tawana tawana
madega kauwagau madega posiwagau ki
kayatagisi wi nakanimoto. Iyapana kwaiyanai
ragidai baitagisi natere Diyerusaremu inako
giripomono pasumono yamono da mu maramaga
ki kewoyagisi makeya.

25 Mara ki makeya ka matakira ebo ebo madega
yo siragamu yo supama mu naurimugu we-
nayagisi ki iyapana empomoto. Egi towawa
kawaya daganani totori wenapoto manako iya-
pana tawana tawana kuduba egi mumugarai ki
kudeya wainapomoto babatagisi.
26 Nuwaboya kawaya ki marai baiyagisi ki
ka iyapana waira kawareya gwede berokoi ba-
didi wenawagana ki kudeya wainapomoto man-

ako mu kiyabumaga giyagisi, mibai ka mara ki
makeya ka kunuma kasiyarai kuduba geyagey-
atagisi.
27 Mara ki makeya ka nau Kunumau Kawa-
puwani Apunai nau kasiyarani kawaya ade nau
tanini bagi kawaya oroguma kawareya ade ka-
woroni ki mu nau emisinimoto.
28 Wi yau kuduba wenayogono empumuri ki
ka wi kimuri ubumuri pairaiwagi kunumau esida
yabu tamuri mibai ka Mamanuga God wi wa-
diniyana bagi iya negeyana ki marai ka waunitau.”
Iyesu inako wagubu,
29 ade tadebu, wagubu ke; “Karako keyakeyai
ripa damaya ade ripa dai ki mu naurimugu suwa-
gani ki wi wainapumuri;
30 Ripa duwapiyau empumuri ki wi kataigubu
da bodu marai waunitau baiyagisi.
31 Ki maba, gwedegwede kuduba nidibuwani ki
mibai wenayogono empumuri ki wi mete katai-
wagi da Mamanuga God e gari rabineya kaiwana
e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai waunitau
baiyagisi.
32 Nau yona mibai suwagani wainapumuri;
Nau yonani yau kuduba nidibuwani ki mibai
matarayagisi wi yabugere empumuri were ewa
ka wi dai waira yau kamadumuri.
33 Kunuma waira kuduba gogayagisi ko nau
yonani suwagubuwani ki eba gogayagisi ko mara-
mara tondono kaniyono.
34 Wi kwayubaga naigida mena kwaiwogoi ade
wi notaga bani yo awana kawaya daganani kuba-
mana ki nene eba notapiyoi. Ade wi waira

yau iyai nene eba notapiyoi bo nuwaboya-iwogoi
kwaenda mara ki garugaru mena baiyagisi wi
naininiyoto.
35 Iyapana tawana tawana kuduba mu bama-
mugu ka mara ki baiyagisi mu nainitamini,
36 ki pokere maramara yabu yabu idiwoi.
Wi maramara Mamanuga God bameya
guriguriwogoi da e wi waitaniyoto kasiyara
negeni da berokoi ki kuduba wenayagisi ki ka
wi berokoi ki baibigapumuri manako aita ewa
mara kwauneya ki ka wi Kunumau Kawapuwani
Apunai nau yabaraneya ubumuri." Iyesu inako
wagubu.
37 Iyesu maramara Mamanuga God e Tawai
rabineya dimawagawa iyapana tadeyawa
kabukabuwa tondawa ko kemorawagawa ka
e kayawena ripa 'oripi' wenatagubu kweyai ki
yapu.
38 Ko maramara nawaru puruwagawa didiburu
ka iyapana kuduba e yonai wainapamana ki nana
Mamanuga God e Tawai rabineya ade bautaga-
mawa manako ika dibipamawa e kwagarapa-
mawa idiwa.

22

*Iyapana kawakawai Iyesu minimana po ki keke-
tai kupamawa*
(Mateyu 26:1-5; Maki 14:1-2; Diyoni 11:45-53)

1 Diyu ragidai mu poragamaga mo si 'Parawa Pa
Pasumana Kupei' ki si daikere 'Mamanuga God Nu
Raurunibu Poragai' tagamu ki marai rogobiwena.
2 Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
ade e gorai katai-mugu ragidai mete kina Iyesu

wadamana ki nana wainamupu. Ko mu iyapana
kudumugu mete wainapamawa ki pokere mu e
minimana po ki yawatai kwaenepamawa idiwa.
3 Ki makeya ka Berokoi Apunai Seitani bauwena
Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida
kewo-wena kerapu apeya ki apunai mosi si ka
Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto e rabineya
supu e notai wirapupu.
4 Apunu Diyudiyasi kipu ubupu kaya-wena
Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai
ade Mamanuga God e Tawai ki kwayubapiyamu
ragidai mete kina mu bamamugu bauwena man-
ako e badidi maba Iyesu wadana mu idamaga
rabineya tarana ki yonai mu mete tagamawa.
5 E yona ki wagubu wainamupu ka kawakawai
ragidai ki mu rabinamaga bagiwena poyo man-
ako mu denai e simupu, tagubu ke; "Ki ka bagi
kawaya. Kau inako waitaniyo ki nu denai aita
bowa madai dai kau negeyamu."
6 Apunu Diyudiyasi baganai wagubu manako
kayawena iyapana yabumaga sipeya Iyesu
wadana kawakawai ragidai mu idamaga
rabineya tarana ki yawatai kwaenepiyawa
umawa.

Kupe siyarai
(Mateyu 26:17-25; Maki 14:12-21; Diyoni 13:21-30)

7 Mu idiwa da 'Parawa Pa Pasumana Kupei' ki
kawareya papa sipi naumana pasumana manako
'Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai' ki kupei
kupetaga-mana ki marai bauwena,
8 ki ka Iyesu ubupu apunu Pita yo Diyoni tadebu,
wagubu ke; "Wi yabiri kaiwagi 'Mama-nuga God

Nu Raurunibu Poragai' ki kupei okukunaiwagi
manako nu kupeigamu."

9 Ko mu e manumupu, tagubu ke; "Kau
nuwageya nu kaigamu tawa bani rabineya
tawiyaigamu."

10 E denai wagubu ke; "Wi natere buri baiwagi
ki ka apunu mosi ika yawatau awana minibu
kawarapupu kaniyau ki wi bananapumuri.
Apunu ki bani kayayagisi ki wi e ewakumapumuri
mete kaiwagi manako e tawa bani yaroto ki wi
mete ika yamuri,
11 manako tawa ki apunai ika tondau ki simuri,
iwagi ke; Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai
wagubu ke; 'Nau watani bani da nau tadeyakani
kabukabuwa ragidai mete kina 'Mamanuga God
Nu Rauru-nibu Poragai' ki kupei ika kupeigamu?'
12 Wi inako iwagi manako nu kupenuga watai
kawaya mosi tawa rabinai tetaiya ki mu ke-
bari ororeya mena mempu kewowena ki e wi
kabuwaniyoto. Nu baninuga ki wi ika tawiyai-
wagi."

13 Iyesu inako tadebu tonotapu manako mu kay-
atagubu natere ki bautagubu ki ka mu Iyesu yona
badidi wagubu ki makeya makeya bananamupu
manako mu bani ika tawiyatagubu.

14 Mu bani kupamana madegai wadawa
makeya ka Iyesu e tonotapu ragidai mete kina
kupetagamana wateya ika bautagubu idiwa,
15 manako e mu tadebu, wagubu ke; "Nau mara
rowarowa kawaya wi mete 'Mamanuga God Nu
Raurunibu Poragai' yau kupeigamana ki nana

nau nuwani notani wadawa notapekeya yabedekeya. Nu kupe yau kupeigamu eweya ka nau nuwaboya ade midi makari bananapani.

16 Nau suwagani wainapumuri; Nu yewe kupeigemei ki ka pa keyakeyai. Nau kupe yau ewa mo eba kupesugani ko yaroni da aita ewa Mamanuga God e gari rabineya kupe mibai wenayagisi were ki nau ade kupesugani."

17 Iyesu inako wagubu manako kapa mo wadubu Mamanuga God bameya parauwena manako tagebu, wagubu ke; "Wi kapa yau wadumuri wi wibo eyaka eyaka piripiri kubamuri.

18 Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Awana daragai yau kena ki nau ewa mo eba kubarani. Ko aita ewa, nu Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idiwana ki marai baiyagisi makeya ki nau ade kubarani."

19 Iyesu inako wagubu manako ki eweya ka e bani buredi mo wadubu Mamanuga God bameya parauwena gerepupu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu, wagubu ke; "Bani buredi yau ka nau midini kwakwarepuni ki nau wi nene tarakani. Wi bani yau kupoi ki ka nau wi nene badidi kwaesugubuwani ki wi notapiyoi ade nau mete notasiniyoi."

20 Mu kupetagubu kewowena eweya ka e naiya kwaewena ki maba kawareya ade kwaewena kapa wadubu tagebu, manako tadebu, wagubu ke; "Awana daragai 'waeni' yau ka nau darani manako nau darani wi nene baiyagisi kaworoto ki pokaiya ka Mamanuga God gwaiyaba waunai mosi yagisi.

21 Ko wainapumuri; Nau yogoni wagana apunai
ki karako nu mete ewapuru yewe bani yau kupe-
mei.
22 Nau Kunumau Kawapuwani Apunai posug-
ana ki marai ka Mamanuga God e ororeya mena
winepupu tapu, ko ‘akae’, nau yogoni wagana
apunai ki e ka aita bita kawaya daganani ba-
nanapoto.”
23 Iyesu inako wagubu ki ka e tadeyau
kabukabuwa ragidai mu mubo mubo manu
kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Nu
paunanugu ki nima uburoto inako kwaeyagisi?”
24 Ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai mu paunamugu nima ka kawaya esida
ki yonai kawareya mu deni deni tagamawa kasi-
wara idiwa.
25 Ko Iyesu ubupu mu tadebu, wagubu ke;
“Mamanuga God eba kataimugu ragidai mu
kawakawaimuguma ki mu kasiyara mete
wadumpu ki pokere mu gwede mo tagisi ki ka mu
kobamugu idiwu ragidai mu umunumaga mete
yadini. Ade mu kobamugu idiwu ragidai ki mu
ubumu kawakawaimuguma ki mu simaga esida
tepapiyamu, tagamu ke; ‘Nu kawakawainuguma
ki mu nu nene kwaetagamu.’
26 Ko wi mu maba eba kwaiwogoi. Wi paunagau
nima nuwaiya kawai uburana wainapiyau ki ka e
kwarisiyagisi munu marai munta maba tondono,
ade nima nuwaiya ka debai uburana wainapiyau
ki ka e kwarisi-yagisi e kowaiyoma mu bigabiga-
maga kwaeyagisi.
27 Iyapana nima ka kawai? Iyapana kebari
bagi kawareya tondau bani kupau ki kena bo

iyapana bani warapiyau bigabiga upi kwaewagau
ki kena? Ki ka kebari kawareya tondau iyapanai
ki kena. Ko nau karako nidiyani ki wi naigida
mena wainapu-muri; Nau wi paunagau bausug-
ubuwani ki ka nau wi bigaga kwaesugubuwani."
28 Iyesu inako wagubu ade tadebu wagubu ke;
"Bita ebo ebo nau bamaneya bauwagawa ki wi
nau eba kamadisinimawa ko wi maramara nau
mete idiweya,
29 ki pokere nau iyapana yabaramugu kawai
uburana ki kasiyarai nau Mamai tegebu ki kwait-
ana ka nau kasiyara wi mete negeyakani.
30 Nau kasiyarani pokaiya ka wi nau Mamai e
gari rabineya nau mete idiwomu bani kupomu
ade awana kubomomu. Wi kawakawaiwagi man-
ako wi kemaga kawareya idiwoi wi idaga gurai
tawana Isiraero ragidai kunu ida esida kewo-
wena kerapu apeya (12) kuduba ki mu naurimugu
ugwaditamiyoi ragiragi."

*Iyesu kataiya da apunu Pita yona yagisi bod-
aboda*
*(Mateyu 26:31-35; Maki 14:27-31; Diyoni 13:36-
38)*
31 Iyesu ade wagubu ke; "Saimoni, Saimoni,
nau suwagani wainapi; Mu bani wakapiyamu
kwakwarai ebo nakapiyamu ade mibai ebo
nakapiyamu ki maba ka Berokoi Apunai Seitani
bauwena wi kuduba nuteteniyana eminiyana
ki nana manui wadubu ki Mamanuga God
mibipupu,
32 ko Saimoni, nau kau nene gurigurisugu-
buwani da kau sumagi eba kauyagisi. Kau ka-
madisini ko ade wiranuwagi baunuwagi makeya

ki kau kowagiyoma togitamiyowa kasiyara tageyowa.”

33 Iyesu yona ki wagubu ka apunu Pita denai e sibu, wagubu ke; “Kaiwa-woni, kau diburanuwagi ki ka nau mete diburasugani ki baganai, ade kau ponuwagi ki nau kau pokagere posugani ki mete baganai.”

34 Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Pita, nau nidiyani wainapi; Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka nuwagi bodaboda da kau eba kataigeya nau. Kau inako nuwagi were ewa ka kokoroku yagisi manako nawaru puruyagisi.”

35 Iyesu inako wagubu manako wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba tadebu, wagubu ke; “Nau naiya mena wi tononiyekeya manako wi bowaga madai ki sikwai bo wi igwaga bo wi kerapuga kwakwarai bo inako ki kuduba wi kamadamana pa ida kasikasi kaigamana suwagubuwani ki ka wi mibi wetei iwa bo?”

“Pa mena, nu bagi kawaya iweya.”

36 Mu inako tagubu manako Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Naiya ka wi ida kasikasi kaigubu ko karako ka nima bowa madai bo e igwai mete kina ki ka e gwedegwede ki tepoto, ade iyapana nima e kerebai pa mena ki ka e kayayagisi e eya midi tatamai nidapoto manako denai bowa madai yadini ki pokaiya ka e kereba gimarapoto.

37 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e okai nau nene takari kawaya okamupu ki mibai karako wenawagana kwaewagau. Oka ki wagubu ke; ‘Kuwa ragidai mu pauna-

mugu ki mu e mete ika tamupu.’ Oka wagubu ki
kuduba wenayagisi.”
38 Iyesu inako wagubu ki pokere e tadeyau
kabukabuwa ragidai denai e simupu, tagubu
ke; “Kaiwawonuga, kau emani. Nu kerebanuga
apeya yewe mete temipi.”
Ko e denai wagubu ke; “Kewowena.”

Iyesu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki kawareya guriguriwena
(Mateyu 26:36-46; Maki 14:32-42)

39 Iyesu natere ki kamadubu bau-wena
kayawena manako maramara tondawa wateya
ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki kawareya yapu.
E tadeyau kabukabuwa ragidai e ewakumamupu
eweya kayatagubu.
40 Mu kayatagubu kaiwa da ika bautagubu ka
Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Wi yewe gurig-
uriwogoi idiwoi kwaenda gwede berokoi mosi
baiyagisi wi kerapugau yadini.”
41 E inako wagubu manako kamadi-tapu kanibu
nu bowa kwenupemei kaniyau da kasiyarai ke-
wowagau surau ki rowarowai makai maba ika
kwarisi-wena e ramatai kawareya ubupu manako
e ebo mena ika e Mamai bameya guriguriwagawa
tondawa.
42 E guriguri yau guriguriwena, wagubu ke;
“Mamai, kau nuwageya ki kau nuwaboya karako
kapa tegebi ki wadi kwenupi. Ko kau kaubo
nuwageya ki kwaenuwagi ko eba nau nuwaneya
ki kau kwaenuwagi.”
43 E inako guriguri-wena makeya ka aneya mo
kunumau kawapu e togipupu kasiyara kwebu.

44 E mibi nuwaboyai e Mamai bameya
kawareya kawareya ragiragi kawaya ade
guriguriwagawa manako e kiyabuiya ka muya
dara maba bau-wagawa wairau tompiyawa.

45 Iyesu inako guriguriwagawa tondawa da ka-
madubu ka e ade kipu ubupu kanibu e tadeyau
kabukabuwa ragidai mu bamamugu bauwena
manako mu nuwaboyatagubu ki pokere wairoro-
tagubu ika ukwapamawa emitapu.
46 Emitapu ka e tadebu, wagubu ke; “Wi gwede
oroi wadamu? Wi kimuri ubumuri guriguriwogoi
kwaenda gwede berokoi mosi baiyagisi wi kera-
pugau yadini.”

Iyapana Iyesu wadumupu
(Mateyu 26:47-56; Maki 14:43-50; Diyoni 18:3-11)

47 Iyesu yona ki wagawa makeya ka e tadeyau
kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu
apeya ki apunai mosi si ka Diyudiyasi iyapana
ropani kawaya waratapu umunamawa mete ika
bau-tagubu. Apunu Diyudiyasi ubupu Iyesu
paraupana kiyauyaupana ki nana yabadubu e
bameya bauwena,
48 ko Iyesu e empupu, wagubu ke; “Diyudiyasi,
kau gwede nana nau Kunumau Kawa-puwani
Apunai kiyauyau pokaiya nau nidani nuwegei?”

49 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu
bamamugu badidi wena-wagana kwaewagawa
ki emupu ka mu Iyesu simupu, tagubu ke;
“Kaiwawo-nuga, nu kerebanuga pokaiya
taububara-nuga ubumamu bo?”

50 Mu inako tagubu manako mu mosi garugaru mena ubupu e kerebai wadubu iyara apunai ki mosi e wenagui mebu puru. Bidara wadubu apunai ki e ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga e bigabigai apunai mosi.

51 Ko Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Kamad-umuri, wi inako mo eba kwaiwagi.” E in-ako wagubu manako e idai roronapupu bidara wadubu apunai ki e wenagui kawareya tapu iya-pupu.

52 Iyesu wirawena Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai, Mama-nuga God e Tawai ki kwayubapiyamu ragidai ade iyapana kawakawai dai ki mete ika bautagubu ki mu tadebu, wagubu ke; “Nau ka eba yawiyawirai ko wi gwede nana ta yo kepata temupu nau yawirani baigubu?

53 Nau mara-mara Mamanuga God e Tawai rabineya iyapana tadeyekeya kabukabuwa ton-dekeya ko wi badidi pokere mara ki makeya nau eba wadisinimupu? Ko wi maraga karako wana bauwena da sisipu e kasiyarai kawayayogono yarono.” Iyesu inako wagubu.

Apunu Pita wagubu bodaboda

(Mateyu 26:57-58, 69-75; Maki 14:53-54, 66-72; Diyoni 18:12-18, 25-27)

54 Iyapana ki Iyesu wadumpu dokodoko kayatagubu kaiwa da Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga e tawaiya bautagubu. Ko apunu Pita mu ewamugu weki gwaiya kaniyawa.

55 Iyapana ika imatau mata pasumpu idiwa ki
pokere Pita ika bauwena ka e kanibu mu pauna-
mugu mata empiyawa tondawa.
56 Ko bigabiga munu ridai mosi Pita ika mata
empiyawa tondawa empupu ki ka e iyapana ika
idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Apunu ki kena ka
mu wadumupu apunai e waretai mosi e kiyabui
diyayai empakani.”
57 E inako wagubu ko Pita e midi minibu de-
nai sibu, wagubu ke; “Ridi, kau apunu ki nene
nuwegei ki e nau eba kataineya.”
58 Eba rowarowa eweya ka apunu mosi
bauwena Pita ika empupu manako sibu wagubu
ke; “Nau kataineya da kau ka mu wadumupu
apunai ki e waretai mosi.”

E inako wagubu ko Pita denai ade wagubu gog-
agoga, wagubu ke; “Kabai, nau pa mena.”
59 Madega napusi eyaka mena kwaitana ke-
wowena eweya ka apunu ade mosi bauwena ra-
giragi kawaya wagubu ke; “Apunu ki kena ka
tawana Gariri ragidai mu iyapanamaga ki pokere
nu kataigibi wetawetara da e ka wadumupu
apunai ki e mete iwa apunai mosi.”
60 Ko Pita denai ade wagubu ke; “Kabai, kau
badidi nuwegei ki nau eba kataineya.”

E yona ki wagawa makeya ka e kokoroku
daikere wagubu wainapupu.
61 Ko nu Kaiwawonuga wirawena Pita ika em-
pupu manako ki makeya ka apunu Pita e wenagui
paparawena Iyesu yona naiya wagubu ki waina-
pupu. Iyesu naiya e sibu, wagubu ke; ‘Kemora
yau rabineya ki kau mara apeya eyaka nuwogowa

bodaboda da kau eba kataigeya nau manako ki
eweya ka kokoroku yagisi nawaru puruyagisi.'
62 Iyesu naiya inako wagubu ki makeya makeya
Pita wainapupu manako e rabinai makariwena
kipu ubupu gari tagaiya kayawena yadi kawaya
daganani kipu.

Mu Iyesu waegeyageyamapamawa ade minimawa
(Mateyu 26:67-68; Maki 14:65)

63 Iyara ragidai Iyesu wadumupu dokodoko ki
mu ubumpu e waegeya-geyamapamawa ade min-
imawa,
64 ade e yabui bodapamawa, siyamawa, taga-
mawa ke; "Kau pa yabaragi pokaiya nuwagi da nu
wainapamu; Ki nima nunibu?"
65 Mu inako tagamawa ade kira yonai ebo ebo e
mete siyamawa wereyakaurapamawa.

Iyesu iyapana kawakawai mu yabaramugu ubupu
(Mateyu 26:59-66; Maki 14:55-64; Diyoni 18:19-24)

66 Nawaru puruwena ka iyapana kawakawai,
Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu
kawakawai-muguma, ade Mamanuga God e gorai
kataimugu ragidai mete kina Iyesu pari wirawira-
pamana ki nana ika bautagubu dibimupu idiwa.
Mu Iyesu wadamana yabaramugu tamana ki
nana tagubu,
67 manako e bauwena ka mu e manu-mupu,
tagubu ke; "Kau karako matarau nidi da nu
wainapamu; Nu Iya Nege-yana Apunai Keriso ki
kau baganai bo?"

Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke;
“Nau wi matarau nidiyani ki wi nau eba sumasin-
imuri,
68 ade nau wi manuniyani ki wi denai nau eba
sidimuri wainapakani.
69 Ko mara karako ade ewa ka Mamanuga
God Kasiyarai Kawaya Esida Apunai e idai garu
deneya ka nau Kunumau Kawa-puwani Apunai
ika tondoni ki wi nau emisinimuri.”
70 E inako wagubu ki pokere mu denai e simupu,
tagubu ke; “Kau inako nuwagibi ki kau mete
nuwegei da kau ka Mamanuga God e eya Gubagai
bo?”
Ko e denai wagubu ke; “Wi wiga iwagubu da
nau ka eyo.”
71 Iyesu yona ki wagubu makeya ka kawakawai
ragidai ki denai tagubu ke; “E eya wagubu ki
nu kuduba wainamipi kewowena ki pokere e
kwaewena siyasiya ki mibai tagamana matara
ragidai ki mu nene nu eba kwaene-igomu.” Mu
inako tagubu.

23

Iyesu apunu Pairasi e yabareya ubupu
(Mateyu 27:1-2, 11-14; Maki 15:1-5; Diyoni 18:28-38)

1 Kawakawai ragidai kuduba kimpu ubumpu
Iyesu wadumpu kayatagubu apunu Pairasi
bameya bautagubu e yabareya tamupu,
2 manako Iyesu naripamawa tagamawa ke;
“Apunu yau nu iyapananuguma mu kerapumugu
wadawa waratamiyawa yawata kwaiya kayawa-
gawa ki nu e emipi matara ki pokere nu e wadimpi

yewe baigibi. Nu kawainuga Sita e bameya wairanuga denai takesi tamana kwaigemeya ki e nu bodabodaniyawa ade e eya wagawa da e ka nu Kaiwawonuga ade nu Iya Negeyana Apunai Keriso."

3 Iyapana inako tagubu ki pokere apunu Pairasi wirawena Iyesu manu-pupu, wagubu ke; "Kau Diyu ragidai mu kaiwawomaga kawai ki kau baganai bo?"

E inako manupupu, manako Iyesu denai wagubu ke; "Ki kau ba nuwegei."

4 Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e wirawena Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade iyapana ropani kawaya ika dibimupu idiwa ki mu tadebu, wagubu ke; "Apunu yau e paerei mo nau eba bananapuwani da nau ki pokaiya nau idani gurai e naureya ugwadani ragiragi."

5 Ko iyapana ki mu ragiragi kawaya ade tagubu ke; "Apunu yau e uburau e kabuwai pokaiya nu iyapananuguma mu rabinamaga wadau gayagaya. E naiya tawana Gariri rabineya kwae-wagawa umawa da karako yewe Diyudiya rabineya bauwena inako mete kabuwawagau umau."

6 Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e mu manutapu, wagubu ke; "Apunu yau e ka tawana Gariri ragidai mu iyapanamaga mosi bo?"

7 "Ena, e ka tawana ki apunai." Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi ubupu Iyesu wadubu tawana Gariri ragidai mu kawaimaga si ka Erodi bameya tonopupu. Mara ki makeya ka apunu

Erodi ika natere Diyerusaremu rabineya daiyo
bauwena.
8 Apunu Erodi Iyesu empupu ki ka e rabinai
bagiwena mibai ka e rowarowa kawaya Iyesu
sisiyai mena wainapiyawa ade e empana ki nana
mete waina-piyawa. E nuwaiya ka Iyesu kunuma
kasiyarai pokaiya matakira dai kwaewagana da e
empana ki nana.
9 E manu ebo ebo Iyesu manupiyawa ko Iyesu
yona denai mo eba wagubu.
10 Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
ade e gorai kataimugu ragidai mete kina ki
kaimpu Iyesu madaneya ubumpu e ragiragi
kawaya naripamawa.
11 Apunu Erodi e piyaraiyoma mete kina Iyesu
bainamapamawa ade e waegeyageyamapamawa
da kama-dumpu ka mu midi tatamai bagi
kawaya mo wadumpu umampu kwempu manako
tonomupu wirawena kaiwawo Pairasi bameya
ade kayawena.
12 Naiya ka apunu Pairasi yo apunu Erodi mu
nuwarara tagarara idiwa ko mara ki makeya ka
mu waretatagubu nuwa-maga notamaga eyaka-
menawena.
13 Apunu Pairasi ubupu Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai, iyapana
kawakawai ade iyapana kuduba mete kina ki
mu nene wagubu bautagubu,
14 manako tadebu, wagubu ke; “Wi apunu
yau wadumupu nau yabaraneya tamupu
manako iwagubu da e ka iyapana kerapumugu
wadawa ade waratamiyawa yawata kwaiya
kayatagamawa. E paerei nene ki nau wi

yabaragau e manupuwani, ko wi e siyamu
wirawira ki mibai mo nau eba bananapuwani.
15 Apunu Erodi e mete kina apunu yau e
paerei mo eba bana-pupu ko e ade pa tonopupu
wirawena nau bamaneya bauwena ki pokere nau
nidiyakani yau kena; Apunu yau gwede mo eba
kwaewena siyasiya da e ki pokaiya denai poyagisi.
16-17 Nau piyara ragidai tadeyani da mu pa
wikuku pokaiya e raukekepomoto manako ewa
tonopomoto baiyagisi kayayagisi."
18 Iyapana ropani kawaya ika idiwa apunu
Pairasi wagubu ki wainamupu ki ka mu bonana-
maga ragiragi kawaya patamupu, tagubu ke; "Wi
apunu yau minimuri poyo ko nu nene ka wi
apunu Barabasi e idai rikapumur da e baiyagisi
kayayagisi."
19 (Naiya mena ka apunu Barabasi natere
Diyerusaremu rabineya iyapana waratapu
kawakawai ragidai mu yawiramaga bautagubu.
E iyapana dai mete namutapu ki pokere gwawai
ka piyara ragidai e wadumpu dibura-mupu.)
20 Apunu Pairasi e nuwaiya ka Iyesu e idai rika-
pana bauwagana kayawagana wainapiyawa ki
pokere e iyapana notamaga wirawagana ki nana
mu ade tadebu.
21 Ko mu denai mu bonana-maga ragiragi pat-
apamawa, tagamawa ke; "Ripa korosi naureya
minimuri poyo. Ripa korosi naureya minimuri
poyo."
22 Mu inako tagubu, ko apunu Pairasi mu
kawareya ade tadebu, wagubu ke; "E poyag-
isi ki mibai ka badidi? E bera berokoi ba-
didi kwae-wena? Apunu yau gwede mo eba

kwaewena siyasiya da ki pokaiya e denai poyagisi. Nau piyara ragidai tadeyani da mu pa wikuku pokaiya e raukekepomoto manako ewa tono-pomoto baiyagisi kayayagisi.”

23 Apunu Pairasi inako wagubu ko tawana ki ragidai mu bonanamaga ragiragi kawaya ade patapamawa, tagamawa ke; “Ripa korosi naureya minimuri poyo.” Mu kawareya kawareya inako patapamawa idiwa da siyareya ka mu yonamaga ki mibai wenapupu.

24 Apunu Pairasi wainapupu da baganai manako e iyapana ki mu umunumaga wadubu Iyesu minimana po ki yonai wagubu.

25 Iyapana nuwa-mugu ki makeya makeya ka apunu Pairasi ubupu iyapana waratapu ade dai mete namutapu apunai Barabasi e idai kerarai rikapupu bauwena kayawena ko Iyesu ka e wadubu iyapana idamaga rabineya tapu da mu e bameya badidi kwaetagamana notapamawa ki mu kwaetagamana ki nana.

Mu Iyesu ripa korosi naureya minimupu poyo (Mateyu 27:32-44; Maki 15:21-32; Diyoni 19:17-27)

26 Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu kayatagamawa ka mu tawana Sairini apunumaga mosi si ka Saimoni ika gari tagaiya yabadawa bananamupu. Mu simupu da e Iyesu waitapana ripa korosi ki kawarapana tagubu ki pokere e Iyesu eweya ubupu ripa korosi ki kawarapupu.

27 Iyapana ropani kawaya Iyesu ewakumapamawa mu paunamugu ka ridi dai e nene yadi wadamawa ade e apenai meyamawa.

28 Ko Iyesu wira-wena mu emitapu
manako tadebu, wagubu ke; “Ridi kuduba
natere Diyerusaremu ragidai, nau nidiyani
wainapumuri; Wi nau nene eba yadi wadoi ko
wi wiga nene ade wi munuguma ki mu nene yadi
wadoi.
29 Mara yabadau da iyapana tagisi ke; ‘Ridi ka-
gara munu eba wenatampu ade munu amu eba
tageyamu ridai ki mu mamamatogomono.’
30 Mara ki makeya ka iyapana kweya siy-
omoto, tagisi ke; ‘Kweya, kau purunuwagi kawari
utaniyo’, ade kwaunai mo siyomoto, tagisi ke;
‘Kau utaniyo da nu kau gwaiyageya idiwomu.’
31 Iyapana karako ubumu ripa kasiga e bameya
berokoi kwaetagamu ki ka ripa sura-yogono
makeya ki mu berokoi badidi kwaetagisi?” Iyesu
inako wagubu.

32 Mu Iyesu minimana po ki nana wadumpu
kayatagamawa ka mu iyapana apeya bera
berokoi kwaetagubu ki denai taunimana popo
ki mete waratampu.
33 Mu kayatagubu yamawa da kweya mo si
ka ‘Deba Suwana’ tagubu ki ika bautagubu ka
mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu man-
ako iyapana apeya beramaga berokoi ki mete ika
ikokotampu, mosi e idai garu deneya ade mosi e
idai tenene ki deneya.

34 Ko Iyesu e Mamai paraupupu, wagubu ke;
“Mamai, iyapana karako nau bamaneya badidi
kwaetagamu ki mu bigimaga kau deni mena su-
rupi notagogapi. Mu badidi kwaetagamu ki mibai
mu muga eba kataimugu.”

Piyara ragidai ki mu nuwamugu ka Iyesu e midi tatamai wadamana waina-mupu ki pokere mu yanuwa marai munta mo kwaetagubu manako nima si yanuwa ki rabineya yabiri bauwena ki e ubupu Iyesu midi tatamai ki e wadubu.

35 Iyapana ika gayopamawa ubu-mawa ade Diyu ragidai mu kawakawai-muguma mete kina ki mu ewapuru Iyesu waegeyageyamapamawa, tagamawa ke; “E naiya iyapana dai iyatamiyawa ki pokere e mibai nu Iya Negeyana Apunai Keriso maba ki Mamanuga God e winepupu kawapu ki ka e ebo kasiyarai pokaiya iyayagisi ripa korosi ki kamadini kaworoto da nu empamu.”

36 Piyara ragidai dai ika bautagubu ki mu mete ubumpu e waegeyageyama-pamawa ade awana suwakarai mo si ka ‘winiga’ wadumpu e kubarana ki nana kwempu,

37 manako simpu, tagubu ke; “Kau mibai Diyu ragidai mu kaiwawo-maga ki kau kiya iyanuwagi da nu kau eminiyamu.”

38 Ko Iyesu e kawareya ka mu oka mosi ripa naureya minimupu. Oka ki wagubu ke; ‘Yau ka Diyu Ragidai mu Kaiwawomaga.’

39 Apunu berai berokoi mosi ki mu ika Iyesu madani daikere ikokomupu ki e mete kina ka Iyesu waegeyageyama-pupu, wagubu ke; “Kau Keriso baganai ki kau nuwagi da nu yo kau ewapuru iyaigamu.”

40 Ko e waretai ika Iyesu madanai daikere ikokomupu ki e waretai ki nakaripupu sibu, wagubu ke; “Kau Mamanuga God e kudeya wainapiyei bo pa mena? Mu idamaga gurai nu naurinugu mete ugwadumpu ragiragi.

41 Nu ka bera berokoi kwaigemeya ki pokere
bimbinai nu karako bita yau wademei ko apunu
yau e ka bera berokoi mo inako eba kwaewena.”
42 E inako wagubu manako ade wirawena Iyesu
sibu, wagubu ke; “Iyesu, kau kasiyaragi pokaiya
tondowa ki makeya ki kau nau eba notagogasini.”
43 E inako wagubu ko Iyesu e empupu manako
denai sibu, wagubu ke; “Nau suwagani wainapi;
Karako ka nau yo kau ewapuru mena Paradaisi
kaigamu.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu powena
(Mateyu 27:45-56; Maki 15:33-41; Diyoni 19:28-30)

44 Madega paunau wadawa ki makeya ka
tawana kuduba sisipu umapu ko ade madega
kanibu kekera-wagawa napusi apeya eyaka
wadawa ki makeya ka sisipu ki ade negawena.
45 Ki makeya ka aukwara mosi Mamanuga God
e Tawai rabineya gudu maba uburawa ki paunau
tegerewena.
46 Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawaya wagubu
ke; “Mamai, nau keyaini ki nau kau idageya
tarakani.” E inako wagubu manako e nonai
toporuwena powena.
47 Piyara ragidai mu kawaimaga mosi ika Iyesu
yabareya uburawa ki badidi wenawena empupu
ki ka e Mamanuga God e si esida tepapupu,
wagubu ke; “Mibai, apunu yau e ka bagi supasu-
pai apunai mosi karako powena yau kena.”
48 Iyapana ropani kawaya ika gayo bautagubu
ki badidi wenawena emupu ki ka mu mibi
nuwaboyai mu tagamaga wiramupu tawamugu
tawamugu ade kayatagubu.

49 Ko Iyesu e ebo kowai-yoma ade ridi dai
ki Iyesu naiya tawana Gariri rabineya umawa
wadawa mete ewakumapamawa iwa ragidai ki
mu ika uwamautau Iyesu empamawa ubumawa.

Mu Iyesu kwakwarepui ragu tapu
(Mateyu 27:57-61; Maki 15:42-47; Diyoni 19:38-42)

50-51 Diyu ragidai mu kawaimaga mosi si
ka Diyosepa. E naterei ka Arimateya tawana
Diyudiya rabineya. E berai ka bagi supasupai
kawaya ki pokere iyapana e werei tagamawa.
E maramara Mamanuga God notapiyawa ade
Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idiwana
ki marai bauwagana ki nawanai e mete tondawa.
E ka Diyu ragidai mu kawaimaga mosi ko e
kowaiyoma Iyesu bameya badidi kwae-tagamana
tagubu ki e eba mibipupu.

52 Apunu Diyosepa kipu ubupu kayawena
apunu Pairasi e yabareya ubupu manako Iyesu
kwakwarepui wadana ononopana ki genei
wagubu.

53 Ki eweya ka e kayawena Iyesu kwakwarepui
ripa korosi naureya wadubu kwarisi manako auk-
wara mo pokaiya gerowopupu wadubu ragu mosi
ki iyapana mu idamugu ukwamupu ki rabineya
tapu. Ragu ki rabineya ka mu iyapana mo naiya
ika eba ononomupu.

54 Karako ka bagibagi siyarai ko marawani ka
Diyu ragidai mu aiyata-maga marai ki pokere
karako kemora nene ka iyapana okukunataga-
mawa idiwa.

55 Ridi ki tawana Gariri rabineya Iyesu
ewakumapamawa iwa da ika bautagubu ragidai
ki mu apunu Diyosepa eweya kayatagubu
manako e Iyesu kwakwarepui badidi maba ragu
tapu ki mu yabumugere emupu.
56 Mu ade wiratagubu mu tawamugu kaya-
tagubu manako ripa otai aurai bagibagi dai mete
okukunatagubu Iyesu kwakwarepui monagapa-
mana ki nana nakamupu. Ko Diyu ragidai mu
gora-maga wagubu ki mu makeya makeya kwae-
tagubu aiyata marai ki makeya pa aiyatataga-
mawa idiwa.

24

Iyesu ade iyawena kipu ubupu
(Mateyu 28:1-10; Maki 16:1-8; Diyoni 20:1-10)

1 Pura kawai nawaru dumai tarawa ki makeya
ka ridi ki kimpu ubumpu ripa otai aurai bagi
kawaya naiya okukunatagubu ki tempu ragu kay-
atagubu.
2 Mu ika bautagubu ka mu bowa kawaya
ragu umunai minimpu bodampu ki gwairiwena
emupu.
3 Mu ragu rabineya kaimpu ko nu Kaiwa-
wonuga Iyesu e kwakwarepui ki mu ragu ra-
bineya mo eba emupu,
4 ki pokere mu notamaga babawena. Garugaru
mena ka iyapana apeya mu midimaga tatamai
sinini tanai kawaya ki bautagubu ika madan-
imugu ubumpu.
5 Ridi ki wiratagubu mu emitampu ka mu didig-
uramaga wagubu kudu kwarisitagubu nikapu
mempu.

Ko iyapana apeya ki tagubu ke; “Wi gwede
nana baigubu iyawena tondau apunai ki e
kwaenei yewe popai ragidai mu watamugu
kwaeneiwagamu?
6 E yewe eba ukwarau ko e iyawena kipu ubupu.
E naiya tawana Gariri rabineya wi badidi nidibu
ki wi wainamupu bo pa mena?
7 E nidibu, wagubu ke; ‘Mu ubumoto Kunumau
Kawapuwani Apunai nau wadisinimoto iyapana
beramaga berokoi mu idamaga rabineya nau
tamusinimoto. Mu wadisinimoto ripa korosi nau-
reya nau susinimoto poyo ko mara apeya eyaka
kewoyagisi eweya ki nau ade iyasugani kirani
uburani.”
8 Ridi ki iyapana apeya yona tagubu ki
wainamupu ki ka mu notamaga paparawena
Iyesu naiya badidi tadebu ki mibai mete
wainamupu,
9 manako mu ragu ki kamadumpu wiratagubu
kayatagubu badidi wenawena emupu ki sisiyai
mu Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida
kewowena kerapu eyaka mena ade iyapana dai
mete kina ika idiwa ki mu tademupu.
10 Ridi ki mu simaga ka yau kena; Meri Magi-
darini yo Diyona yo apunu Diyemesi e inai si ka
Meri. Ridi ki ade ridi dai mete kina mu badidi
yabumugere emupu ki sisiyai kuduba mu Iyesu
tonotapu ragidai tademupu,
11 ko mu yona ki waina-mupu ka mu ubumpu
ridi ki bera umani tadempu, mibai ka mu
wainamupu da ridi ki bani babatagubu.
12 Ko apunu Pita yona ki wainapupu ka e kipu
ubupu garupupu ragu empana kayawena. E ika

bauwena ka e kuwena ragu rabineya yabu tapu manako gerowo mena ika ukwarawa empupu ko gwede mo ika eba empupu. E notai kowena manako e wirawena tawau kayawena ki ka e badidi wenawena empupu ki mena notapiyawa kaniyawa.

Iyesu natere Emeyasi yawateya matarawena (Maki 16:12-13)

13 Mara eyaka mena ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya natere kawaya Diyerusaremu kamadumpu natere Emeyasi kaya-tagubu. (Natere Emeyasi ka eba natere Diyerusaremu bameya ko yawata ki ka rowarowaitau.)
14 Mu yawata ki kaya-tagubu kaiwa ka mu natere Diyerusa-remu rabineya badidi wenawena ki sisiyai tagamawa,
15 manako ki makeya ka Iyesu mu tagamugu bauwena mu madanimugu ubupu mete kay-atagubu kaiwa.
16 E mete kayatagubu kaiwa ki mu emupu ko mu notamaga surupupu ki pokere mu e gogomupu.

17 Mu e gogopamawa ko e eya mu manutapu, wagubu ke; “Wi gwede yonai yewe deni deni iwagamu kaiwu?”

Iyesu inako wagubu ki ka iyapana ki mu kiyabu-maga nuwaboya kiyabui ubumupu,
18 manako apunu ki mosi si ka Kiropasi denai Iyesu inako sibu, wagubu ke; “Natere Diyerusaremu rabineya mara badibadi taganugu kayawena ki rabineya badidi wenawena ki

iyapana kuduba kataimugu ko bani kau mena
eba kataigeya bo?”
19 E inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke;
“Gwede wenawena?”
E inako wagubu manako mu denai e simupu,
tagubu ke; “Nu ka tawana Nasareta apunai Iyesu e
sisiyai iwegemei. E ka Mamanuga God e bonanai
wainapiyawa wagawa apunai mosi. E yonai ka
kasiyarai kawaya ade e Mamanuga God yabuiya
nu paunanugu badidi wagawa kwaewagawa ki ka
iyapana kuduba nu yabunugere empemeya.
20 Ko Mamanuga God bameya dobopiyamu
ragidai ade nu kawakawainuguma mete kina ki
mu e wadumpu piyara ragidai mu idamaga ra-
bineya tamupu manako mu ubumpu mu idamaga
gurai e naureya ugwa-dumpu ragiragi manako
ripa korosi naureya minimupu poyo.
21 Nu nota-mipi da e ka tawana Isiraero ragidai
nu bitanuga rikapana ade nu iyaniyana wa-
diniyana bagi ki apunai, ko e karako powena. Ko
ade wainapi; Mu ubumpu e ripa korosi naureya
minimpu poyo ka mara apeya eyaka kewowena,
22-23 ko karako didiburu nawaru dumai tarawa
makeya ka ridi dai nu mete idiwei ki kimpu
ubumpu ragu ki rabineya Iyesu kwakwarepui
tampu ki empamana ki nana kayatagubu. Mu
ika bautagubu ka mu e kwakwarepui eba emupu
ki pokere wiratagubu bautagubu nu nidimupu,
tagubu ke; ‘Nu aneya dai waro were maba ika emi-
tampi ki nu nidimupu, tagubu ke; ‘Iyesu e ka ade
iyawena kipu ubupu’. Ridi ki bautagubu inako
tagubu ki ka mu naininimupu wakapa girigibi,
24 manako nu kowanuguma dai kimpu ubumpu

ragu ki empamana ki nana kayatagubu. Mu ika
bautagubu ka mu ridi ki badidi tagubu ki makeya
makeya emupu ko mu Iyesu e eya eba emupu."
25 Iyapana apeya ki inako tagubu ko Iyesu de-
nai mu tadebu wagubu ke; "Wi ka notababa
ragidai. Takari kawaya Mamanuga God e bonanai
waina-pamawa tagamawa ragidai badidi tagubu
oka tampu ki wi garugaru eba wainapiyamu
sumapiyamu.
26 Mu ororeya mena tagubu da Keriso yabiri
bita ade midi makari bananapoto were ewa
kunumau kayayagisi Mamanuga God e kasiyarai
pokaiya e taneya tondono, ko oka ki wi bani eba
kataigubu bo?"
27 Iyesu inako wagubu manako ubupu ora-
gai apunai Mosisi ade Mosisi eweya Mamanuga
God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai
kuduba Iyesu nene oka badidi tampu ki kuduba
makeya makeya mu kabuwatamiyawa kaniyawa.
28 Mu kayatagubu kaiwa da natere Emeyasi
bautagamana kwaetagamawa ka Iyesu gwe mu
kamaditamana tawana mo kayawagana diyayai
kwaewagawa,
29 ko mu e munamupu, tagubu ke; "Tawana ke-
morawagau ki pokere nu mete yewe ukwapamu."
Mu inako tagubu manako Iyesu mu mete tawau
kayatagubu.
30 Mu tawau bautagubu idiwa da kupetaga-
mana kwaetagamawa ka e ubupu bani buredi mo
wadubu e Mamai bameya parauwena manako
gerepupu piripiri tagebu.
31 E tageyawa makeya ka iyapana ki mu notam-
aga paparawena e kiyabui matarau emupu man-

ako ki makeya ka Iyesu gogawena bani kayawena
manako mu e ewa eba emupu.
32 Ko mu mubo deni deni tagubu kasiwara,
tagubu ke; “Nu yawatau e mete iwegemeya ke-
bomeya manako e Mamanuga God e yonai ki
mibai matarapiyawa kabuwaniyawa wainamipi
ki ka yona ki nu geyanibu nu rabinanugu mata
maba urabu.”
33 Mu inako tagubu manako garu-garu
mena kimpu ubumpu wiratagubu natere
Diyerusaremu kayatagubu manako Iyesu
e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida
kewowena kerapu eyaka mena ade iyapana dai
mete kina ika dibimupu idiwa ki mu bamamugu
bautagubu.
34 Bautagubu ka iyapana ika idiwa ki ubumpu
mu tademupu tagubu ke; “Nu Kaiwawonuga ade
iyawena kipu ubupu ki mibai. Apunu Saimoni e
Iyesu matarau empupu.”
35 Mu inako tagubu manako iyapana apeya ki
ubumpu Iyesu ika yawatau banana-mupu mu
yabumugere badidi emupu ki sisiyai kuduba mu
kowamuguma tadempu, tagubu ke; “E bani bu-
redi gerepupu nu negeyawa ki makeya ka nu no-
tanuga paparawena manako nu e kiyabui mata-
rau emipi.” Mu inako tagubu.

*Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu bama-
mugu matarawena*

*(Mateyu 28:16-20; Maki 16:14-18; Diyoni 20:19-
23; Bususu 1:6-8)*

36 Iyapana apeya yona ki tagamawa makeya ka
Iyesu e eya garugaru mena bani bauwena mu
paunamugu ubupu manako tadebu, wagubu ke;

“Wi notaga kwarisiyagisi nuwabagi rabineya idi-
woi.”
37 E inako wagubu ko mu notamaga kowena
kudu mete wainapamawa. Mu notamaga wagubu
da mu bani guba mo bauwena emupu.
38 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Wi
gwede nana didiguraga wagau? Ade wi gwede
nana wi rabinagau nota apeya apeya waina-
piyamu?
39 Nau idani kerarani empu-muri ki ka wi katai-
wagi da yau ka nau. Ade wi nau geyasinimuri
ki ka wi mete kataiwagi wetawetara da nau ka
eba guba mosi. Guba ka pa keyai ade e midi
kwakwarepui ka pa mena, ko nau midini kwak-
warepuni mete kina.”
40 Iyesu inako wagubu manako e idai kerarai
mu kabuwatapu.
41 Mu mamamatagubu ko mu notababa mete
wadumpu ade mu yabumugere badidi emupu ki
mu eba sumamupu ki pokere Iyesu mu manu-
tapu, wagubu ke; “Bani boromai mo wi bamagau
mete kina bo?”
42 E inako wagubu manako mu raubiyo boromai
ki pirai daikere wadumpu e kwempu,
43 manako e raubiyo ki wadubu mu yabumugu
kubabu.
44 Ko iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Ora-
gai apunai Mosisi ade Mamanuga God e bonanai
waina-pamawa tagamawa ragidai ade oka Umayo
okamupu ragidai ki mu kuduba nau nene badidi
tagubu oka tampu ki mibai kuduba karako we-
nawena yau kena. Nau naiya wi mete idiweya ki
ka nau yona ki wi mete nidiyekeya.”

45 E inako wagubu manako mu Mamanuga God
e okai kuduba ki mibai wainapamana ki nana ka
e mu nota-maga gudui kwaipupu,
46 manako tadebu, wagubu ke; “Naiya, takari
kawaya ka mu Mamanuga God e okai inako
tampu, tagubu ke; ‘Keriso yabiri bita ade midi
makari bananapoto poyagisi manako mara apeya
eyaka kewoyagisi eweya ki e ade iyayagisi kiroto
uburoto.’
47 Iyapana beramaga berokoi kamadamana mu
nuwamaga notamaga wirawagana da Mamanuga
God mu bigimaga empana deni mena surupana ki
nana ki yonai ka wi nau kasiyarani pokaiya yabiri
natere Diyerusaremu rabineya dimaiwogoi man-
ako ewa kimuri ubumuri tawana tawana kuduba,
madega kauwagau madega posiwagau ki kaiwagi
iyapana tadeyoi iwoi.
48 Wi yau kuduba wi wibo yabugere emupu ki
pokere matarau iwagi.
49 Nau nidiyani wainapumuri; Nau Mamai God
wi puyo negeyana gwaiyabai wagubu ki nau wi
bamagau tonopani. Ko wi natere yau eba kamad-
umuri ko yewe nawanaiwogoi da Mamanuga God
e kasiyarai kunumau ki tonopoto wi kawarigau
kaworoto miniyoto siwa were ewa ki wi kaiwagi
nau dimani iwogoi iwoi.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu kunumau yapu kayawena (Maki 16:19-20; Bususu 1:9-11)

50 Ki eweya ka Iyesu e kowakowai-yoma warat-
apu natere ki kamadumpu kayatagubu natere
Betani kikireya bautagubu manako e idai mu
kawari-mugu bagipupu waditapu bagi.

51 E mu waditamiyawa bagi ki makeya ka Ma-
manuga God e wadubu tepapupu e kasiyarai
pokaiya kunumau yapu kayawena.
52 E kowaiyoma e kayawena yarawa inako
emupu ki ka mu e taraga-mupu manako mibi
mamamai wira-tagubu natere Diyerusaremu ade
kayatagubu.
53 Mu Mamanuga God e Tawai rabineya mara-
mara Mamanuga God paraupamawa e si esida
tepapamawa idiwa.
Ika kewowena.

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008